ಅಧ್ಯಾಯ-೬

ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು

ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದರೆ ಬಂಡವಾಳದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ. ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸುಸಂಘಟಿತ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದರೆ ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ಸರ್ಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ವ್ಯವಸಾಯ ಸಾಲಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಲವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕೂಡ ಸಾಲ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕು. ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳಾಗಬೇಕು. ಆಗಲೇ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದ ಇತಿಹಾಸ

ಆಧುನಿಕ ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹುಕಾರರು ಲೇವಾದೇವಿಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹುಕಾರರು ಜನರಿಂದ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಂದರೆ ೧೮೭೭ರ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ತೆರಿಗೆ ತಖ್ತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ ೧೦೦ರೂ.ನಿಂದ ೧೦೦೦ ರೂ.ಗಳ ವರಮಾನ ಪಡೆಯುವ ಶ್ರೀಮಂತ ಭೂಮಾಲೀಕರಲ್ಲದೆ, ೧೫,೮೨೪ ಬಂಡವಾಳಸ್ಥ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ೧೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಯ

ವರಮಾನ ಪಡೆಯುವ ೧೧ ಜನ ಶ್ರೀಮಂತರಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳಿಂದಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ೧೮೭೬-೭೭ರಲ್ಲಿ ವಿಷಮಕ್ಷಾಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ, ಲೇವಾದೇವಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಹುಕಾರರು ಅತೀವವಾದ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರು. ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಹಣ ವಸೂಲಾಗದೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹುಕಾರರಲ್ಲದೇ ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದ ಸಾಹುಕಾರರೂ ಕೂಡ ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಾಹುಕಾರರು ಶ್ರೀಮಂತ ಭೂಮಾಲೀಕರಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಮಾಡಿ ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಒಂದು ದರದಲ್ಲಿ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಹುಂಡಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ

ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬಹುತೇಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಹುಂಡಿಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಜಾಪುರ, ತಾಳಿಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡವಾಳಸ್ಥರು ಶೋಲಾಪುರ ಮತ್ತು ಮುಂಬೈಗಳಿಗೂ ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನ ವರ್ತಕರು ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನುಕೊಳ್ಳಲು ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ನಗರಗಳ ಮುಖ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವರ್ತಕರು ರೇಷ್ಮೆ, ಹತ್ತಿಯ ನೂಲು, ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆ, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ತಾಮ್ರ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಹುಂಡಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಂಡಿಯ ಮೇಲಿನ ದಳ್ಳಾಳಿ ಶೇ. ಒಂದರಿಂದ ಒಂದೂವರೆಯವರೆಗೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಪೇಟೆಯ ಒತ್ತಡ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವದ ಮೇಲೆ ಈ ದರವು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೊಂಬಾಯಿ ನಗರದ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಅಥವಾ ಹಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವ ಶಾಖೆಯೂ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಮಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಕೂಡ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾಣ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಆಳ್ವಿಕೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ನಾಣ್ಯಗಳೇ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವಭಾಗದ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದ ವರ್ತಕರೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನೇ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಖಜಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಾಣ್ಯ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ತಕರು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಒಂದೂವರೆ ಆಣೆಯಿಂದ ಎರಡು ಆಣೆಯವರೆಗೂ ಸೋಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧೪೯೦ರಿಂದ ೧೬೮೬ರವರೆಗೆ ಆದಿಲ್ ಶಾಹಿ ನಾಣ್ಯ ಮುದ್ರಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಾಣ್ಯ ಮುದ್ರಣದ ಕಾರ್ಯವು ಪೇಶ್ವೆ ಆಡಳಿತ (೧೭೫೭-೧೮೧೮) ರವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಭಾಗದ ಪೇಶ್ವೆ ಆಡಳಿತದ ಸರದಾರನಾದ ಮಲ್ಹಾರ್ ಭಿಕ್ಕಾಜಿ ರಾಸ್ತೆಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳು ಮಲ್ಹಾರಿಶಾಹಿ ರೂಪಾಯಿಗಳೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಯಿತು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಟಂಕಸಾಲೆಯು ೧೮೩೩ರವರೆವಿಗೂ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಪನಿ ಆಡಳಿತ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ

ವಿಜಾಪುರದ ಟಂಕಸಾಲೆಯು ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಣ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಮುಧೋಳದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಟಂಕಸಾಲೆಯು ೧೮೨೨ರವರೆಗೂ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಟಂಕಸಾಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಖಾಸಗಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಟಂಕಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಘಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುದ್ರಣದ ಯಜಮಾನನು ನಾಣ್ಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಲ್ಹಾರ್ ಶಾಹಿ ರೂಪಾಯಿಯು ೧೭೨ ಗುಲಗಂಜಿ ತೂಕವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಹನ್ನೊಂದು ಮಾಪಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಒಂದು ಮಾಪವನ್ನು ೧೬ ಆಣೆಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ವಿಭಾಗಿಸಿದ್ದರು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದುವು. ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ, ರಾಮಟಂಕಿ ಮೊಹರು, ಹನುಮಟಂಕಿ ಮೊಹರು, ಪದ್ಮಟಂಕಿ ಮೊಹರು ಮತ್ತು ಅಕ್ಬರಿ ಮೊಹರು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ನಾಣ್ಯಗಳು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಒಂದೊಂದು ರಾಮಟಂಕಿ ನಾಣ್ಯದ ತೂಕ ನಾಲ್ಕು ತೊಲೆ. ಅದರ ಅರ್ಧನಾಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಾಪ, ಅದರ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಧರಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ತೂಕ ಒಂದು ತೊಲೆ. ರಾಮಟಂಕಿ ನಾಣ್ಯದ ಮೌಲ್ಯ ೮೦ ರೂ. ಹನುಮ ಟಂಕಿ ನಾಣ್ಯದ ಮೌಲ್ಯ ೧೮ ರೂ., ಪದ್ಮಟಂಕಿ ನಾಣ್ಯದ ಮೌಲ್ಯ ೧೬ ರೂ. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆದರೆ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ವರಹ ಎಂಬ ನಾಣ್ಯಗಳೇ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ನಾಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ವರಾಹ ದೇವರ ಚಿತ್ರವಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವಕ್ಕೆ ವರಾಹ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಮೈಸೂರಿನ ಹೈದರಾಲಿಯು ಮುದ್ರಿಸಿದ ಹೊನ್ನೆಂದು ಕರೆಯುವ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಬಂದವು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನು ನಾಣ್ಯವು ಚಲಾವಣೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೂ ವರಹ ನಾಣ್ಯವೂ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೮ ಪ್ರಾಕಾರದ ವರಾಹಗಳು-ಹೊನ್ನುಗಳು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ೧. ಗಜಪತಿ (ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದ ನಾಣ್ಯಗಳು) ಬೆಲೆ ರೂ. ೪, ಆಣೆ ೮, ೨. ಬಹಾದುರಿ (ಹೈದರ್‌ನದು) ೪ ರೂ. ೮ ಆಣೆ; ೩. ಹೊಸ ಇಕ್ಕೇರಿ (ಇಕ್ಕೇರಿ ಅರಸರದ್ದು) ರೂ. ೪ ಆಣೆ ೮, ೪. ಹಳೇ ಇಕ್ಕೇರಿ ಅರಸರದ್ದು, ರೂ.೪; ೫. ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನನದು ರೂ. ೪, ೬. ದುರ್ಗಿ ೭. ಜಮಶೇರಿ, ೮. ಮಾಗದಿ ರೂ. ೩ ಆಣೆ ೧೨; ೯. ಧಾರವಾಡಿ, ೧೦. ನವಲಗುಂದಿ, ೧೧. ಬನವಾಸಿ ೧೨. ಶಮಶೇರಿ, ೧೩. ಅಶ್ವಪತಿ, ೧೪. ವೆಂಕಟಪತಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ೩ ರೂ. ೮ ಆಣೆ. ೧೫. ಸಾತಾರಿ; ೧೬. ಅಲಂಗರಿ; ೧೭. ಕಂಠೀರಾಯ ಬೆಲೆ ೩ ರೂ. ೪ ಆಣೆ, ೧೮. ಸವಣೂರಿ ೩ ರೂಪಾಯಿ.

ಬೆಳ್ಳಿನಾಣ್ಯಗಳು: ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಆಳ್ವಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ೧೮೪೦ರವರೆಗೆ ೧೬ ಪ್ರಾಕಾರದ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ೧. ಔರಂಗಾಬಾದಿ ೨. ಬಾಗಲಕೋಟೆ (ಮಲ್ಹಾರ್ ಶಾಹಿ), ೩. ಅಂಕುಶೀ, ೪. ಹಲ್ಲೀಶಿಕ್ಕಾ ೫. ಶಹಾಪುರಿ, ೬. ಕಿತ್ತೂರ ಶಹಾಪುರಿ, ೭. ಧಾರವಾಡೀ, ೮. ಹೈದರಾಬಾದಿ, ೯. ಪನಾಳೀ, ೧೦. ನೀಲಕಂಠೀ, ೧೧. ಭೂತಪದಿ ೧೨. ಚಾಂದೋಡಿ, ೧೩. ಹುಕ್ಕೇರಿ ೧೪. ಉಡವಣಿ, ೧೫. ಗೋವಿಂದ ಬಕ್ಷಿ, ೧೬. ಪೀರಖಾನಿ, ಈ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪನಾಳೀ ಮತ್ತು ನೀಲಕಂಠೀ ಹೆಸರಿನ ನಾಣ್ಯಗಳು ೧೦ ಆಣೆ ಬೆಲೆಗೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದವು. ಭೂತಪದಿನಾಣ್ಯದ ಬೆಲೆಯು ೫ ಆಣೆಯಷ್ಟಿತ್ತು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ನಾಣ್ಯಗಳ ಬೆಲೆಯು ಪೂರಾ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದವು.

ಬೆಳ್ಳಿನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಪೇಷ್ವೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶಾಹೂ ಪೈಸಾ ಎಂಬ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯವು ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ದುಡ್ಡಿಗೆ ಎರಡು ಕಾಸು. ಕಂಪೆನಿಯವರು ಕೂಡ ೧೮೩೫-೩೭ರಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ದುಡ್ಡಿನ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದಿದ್ದರು.

ಟಂಕಸಾಲೆಗಳು: ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಹಾರ್ ಭಿಕ್ಕಾಜಿ ರಾಸ್ತೆಯವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಟಂಕಸಾಲೆಯು ತುಂಬಾ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಟಂಕಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮಲ್ಹಾರಿ ನಾಣ್ಯಗಳೆಂದೇ ಜನರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂಪನಿ ಆಡಳಿತ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೮೧೮ರಲ್ಲೇ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಮಲ್ಹಾರಿ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯ ೧೮೩೩ರವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರವು ಮಲ್ಹಾರಿ ಮನೆತನದವರಿಗೆ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಟಂಕಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಗೋವಿಂದರಾಜಿ ದುಡ್ಡುಗಳೆಂಬ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗೋವಿಂದರಾಜಿ ದುಡ್ಡುಗಳು ಮುಧೋಳದಲ್ಲಿ ೧೮೬೦ರವರೆಗೂ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಜಮಖಂಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಟಂಕಸಾಲೆ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.

ನಾಣ್ಯಗಳ ಮುದ್ರಣ ವಿಧಾನ

ಟಂಕಸಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಟಂಕಸಾಲೆಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಮೀರಜ್ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರದಿಂದ ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೨೫೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ತೂಕದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಘಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆರೆದ ಬಾಯಿನಂತಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಮೂಸೆಯೊಳಗೆ ಹಾಕಿ ಕರಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲೋಹವನ್ನು ಕರಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಜ್ಜಲು ಮತ್ತು ಸೌದೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಮೂಸೆಗೆ ಎರಡು ತಿದಿಗಳಿದ್ದವು. ತಿದಿಗಳನ್ನು ಊದಿ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರಗಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹಲಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಲುವೆಗಳಿಗೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೊಂದು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಷ್ಟೇ ತೂಕದ ಸೀಸವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕರಗಿಸುವರು. ಕರಗಿದ ಬಳಿಕ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಘಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ತೂಕಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಡಿದು, ನಂತರ ಕಾದ ರೂಪಾಯಿನ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒತ್ತುವರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಧೋಳದಲ್ಲೂ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪೇಷ್ವೆ ಬಾಜಿರಾಯನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಮೂರೇದೀಕ್ಷಿತನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ೧೮೨೦ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯು ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿಸಿದ ವರ್ಷವನ್ನು ನಮೂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವರ್ಷವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವುದು ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಲ್ಹಾರಿ ರೂಪಾಯಿ ಮತ್ತು ಮುಧೋಳ ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಹ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಧೋಳ ರೂಪಾಯಿಯ ಲೋಹದ ಮೌಲ್ಯವು ಬಾಗಲಕೋಟೆ ರೂಪಾಯಿಯ ಲೋಹದ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಶೇ. ೧೬ರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ವರ್ತಕರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮೋಸ ಹೋಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಇದರಿಂದ ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಚಂದೂರು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಮಲ್ಹಾರಿ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ದುರುಪಯೋಗವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಮಲ್ಹಾರಿ ರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಚಂದೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಚಂದೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಖಜಾನೆಗೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳೂ ಮಲ್ಹಾರ್ ಶಾಹಿರೂಪಾಯಿಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೇರಿ ವರಹದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಎರಡೂ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮದ್ರಾಸಿನ ರೂಪಾಯಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ತೊಂದರೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಮದ್ರಾಸಿನ ರೂಪಾಯಿಯ ಲೋಹದ

ಮೌಲ್ಯವು ಮಲ್ಹಾರಿ ಶಾಹಿ ರೂಪಾಯಿಯ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಶೇ. ಹನ್ನೆರಡೂವರೆಯಷ್ಟು ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಬಂಡವಾಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆಯ ಇತಿಹಾಸ

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ರೈಲ್ವೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಭಾವ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ನಡುವೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಂತರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಿಂದುಳಿದಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮ ಶೀಲತೆಯ ಅಭಾವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬಹಳ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು, ಒಕ್ಕಲುದಾರರು, ಚಿನಿವಾರರು, ವಕೀಲರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಂತಾದವರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೭೬ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಮೀನುದಾರರು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡಿ, ಅವಶ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರುಗಳು ಬಡ ರೈತರಿಗೆ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೇ ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ಸಾಲವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಧಾನ್ಯದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಶೇ. ೨೫ರಂತೆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಧಾನ್ಯಗಳು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದರೆ, ಬಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಯ ಒಳಗೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಪಾವತಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ರೈತರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಅಂದರೆ ಶೇ. ೨೫ರಿಂದ ೫೦ರ ತನಕ ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎರಡು ವರ್ಷದ ನಂತರ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವು ಶೇ. ೧೦೦ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ೧೮೭೬ರ ಕ್ಷಾಮ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಮೀನುದಾರರು ಅಧಿಕ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಮಾರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಪಡೆದರು. ಆದರೆ ಕ್ಷಾಮದ ಅವಧಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರೆದ ಕಾರಣ ಅನೇಕ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು.

ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರೆಂದರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು, ವಕೀಲರು, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು, ಶ್ರೀಮಂತ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಮುಂತಾದವರು. ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಸಾಲವಂದಿಗರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೭೮ರ ನಂತರ ಮಳೆ ಮತ್ತು ಬೆಳೆ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಮಾರಲು ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಧಾನ್ಯದ ಬೆಲೆಯು ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ ರೈತರ ನಿವ್ವಳ ವರಮಾನವೇ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆ ನೇಕಾರರು, ಜಂಖಾನ ನೇಕಾರರು, ಮುಂತಾದ ಕಸುಬುದಾರರು ತಮ್ಮ ಬಂಡವಾಳವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಹಾರಧಾನ್ಯ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಯ ಮಾಡಿ ಸಾಲವಂದಿಗರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೭೮ರ ನಂತರ ಕ್ಷಾಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅಂತ್ಯಗೊಂಡು, ಬೆಳೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿದುದರಿಂದ, ಹತ್ತಿ, ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆಗಳೇ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕಾರಣ, ಕಸುಬುದಾರರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗವು ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಆದಾಯವೂ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಮತ್ತು ವೇತನವನ್ನು ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಉಳಿತಾಯವು ಹೆಚ್ಚಲು, ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ಕಡಮೆ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಹುತೇಕ ಜನರು, ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು, ಜಮೀನುದಾರರು, ತಮ್ಮ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಣ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರೆಂದರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಮತ್ತು ವಕೀಲರು. ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವರಮಾನವನ್ನು ನೆಲದೊಳಗೆ ಹೂಳಿಡುವುದು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆ

ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿ ಇಡುವುದು ಒಂದು ವಿಧವಾದರೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಸಾಲಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಹೂಡುವುದೂ ಕೂಡ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವೇತನದ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ವಕೀಲರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತರು ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿನ ವರಮಾನವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಸಾಲ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೮೨ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೫,೩೭೦ ಪೌಂಡುಗಳು ಅಂದರೆ ೫೩,೭೦೦ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಸಾಲಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಾಲಪತ್ರಗಳ ಮೊಬಲಿಗೆ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೨೫೦ ಪೌಂಡುಗಳಷ್ಟು ಅಂದರೆ ೨,೫೦೦ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯು ೧೮೭೦ ರಿಂದ ೧೮೮೨ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೨,೨೧೦ ಪೌಂಡುಗಳಿಂದ (೨೨೧೦೦ ರೂ.) ೫,೯೬೦ ಪೌಂಡುಗಳಿಗೆ (೫೯,೬೦೦ ರೂ.) ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೂಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ವಕೀಲರು ಮತ್ತು ಸಾಹುಕಾರರು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಅಂದರೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಗೇಣಿಯಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಶೇ. ೧೨ರಷ್ಟು ಪ್ರತಿಫಲ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ನ್ಯಾಯವಾದ ಪ್ರತಿಫಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಸಾಲ ಕೊಡುವುದು

ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಿದಾರರು, ಕೃಷಿಕರು ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಾಹುಕಾರರಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹುಕಾರರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದೆಂದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಪಶು ಸಂಗೋಪನೆ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಮಾಲೀಕರೂ ಕೂಡ ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಲ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೇಶಸ್ಥ, ಕರಾಡಿ, ಕಾಣ್ವ, ಮಧ್ಯಂದಿನ ಷಣ್ವೈ, ಗುಜರಾತ್ ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಮಾರ್ವಾಡಿ, ಪಂಚಮಶಾಲಿ, ರೆಡ್ಡಿ, ಕೋಮಟಿ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಇದ್ದರು. ಮಾರ್ವಾಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವರು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹುಕಾರರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪಂಗಡಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಸಾಹುಕಾರರು ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ನಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ, ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆ ಸಾಹುಕಾರರು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ನಿಂದ ೫ ಸಾವಿರ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ, ತೃತೀಯ ದರ್ಜೆ ಸಾಹುಕಾರರು ೫ ಸಾವಿರ ರೂ.ನಿಂದ ೧೦೦ ರೂ.ಗಳ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹಣ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಇಳಕಲ್, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ ಮತ್ತು ತಾಳಿಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿನೈದು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಸಾಹುಕಾರರಿದ್ದರು. ಇವರು ನೇರವಾಗಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಚಿನ್ನದ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಿನಿಮಯ ಹುಂಡಿಗಳ ವ್ಯವಹಾರ, ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ ನಗರಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨೦೦ ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಸಾಹುಕಾರರುಗಳಿದ್ದರು. ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಸಾಹುಕಾರರು ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ, ಕಸುಬುದಾರರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಲವನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೃತೀಯ ದರ್ಜೆ ಸಾಹುಕಾರರು ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಡ್ಡಿಯ ದರವು ಶೇ. ನಾಲ್ಕೂವರೆಯಿಂದ ೧೫ರವರೆಗೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಬಡ್ಡಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ಥಿರಾಸ್ಥಿ ಆಧಾರದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವು ಕಡಮೆ. ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನು ಆಸ್ತಿವಂತನಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರು

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೇ. ೭೫ರಷ್ಟು ಜನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಕರು ಸಾಲವಂದಿಗರಾಗಿದ್ದರು. ಸಾಲವಂದಿಗ ಕೃಷಿಕರಲ್ಲಿ ಶೇ. ೭೫ ರಷ್ಟು ಕೃಷಿಕರ ಸಾಲ ಕಡಮೆಯಾಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಡ ಕೃಷಿಕನೊಬ್ಬ ಏನಾದರೂ ಮಾರ್ವಾಡಿ ಸಾಹುಕಾರನಿಗೆ ಗಂಟು ಬಿದ್ದರೆ ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕನ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ವಾಡಿಯ ಕೈ ಸೇರುವುದು ಖಚಿತ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಕೊಡುವ ಹಣವು ಪರಿಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಕ್ಷಾಮದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಹುಕಾರರು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಡ್ಡಿ ಸಮೇತ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಪಾವತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾಲದ ಹೊರೆ ದ್ವಿಗುಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಾಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳೂ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನೇಯ್ಗೆಯವರಿಗೆ, ಬಣ್ಣಗಾರರಿಗೆ, ಹತ್ತಿನೂಲು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಹುಕಾರರು ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಾಗ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮಾಹೆಯಾನ ಅರ್ಧ ಆಣೆಯಿಂದ ಒಂದು ಆಣೆಯವರೆಗೆ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಶುಲ್ಕದ ಹಣವನ್ನು ಕಳೆದು ಉಳಿದುದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಸಾಲವನ್ನು ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ತೀರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌರವಸ್ಥ ನೇಯ್ಗೆಯವರು ನೂಲನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಹುಕಾರರಿಂದ ಮುಂಗಡವನ್ನು ಪಡೆದು ಜವಳಿಯ ಮಾರಾಟದ ನಂತರ ಸಾಲವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲವೇ ಜವಳಿ ವರ್ತಕರು ಬಟ್ಟೆಯು ಸಿದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ನೇಯ್ಗೆಯವರಿಂದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಸಾಲಕ್ಕೆ ವಜಾ ಮಾಡಿ ನಿವ್ವಳ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಲ ನಿಶ್ಚಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರುಪಾವತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮರೆಹೋಗಿ ಸಾಹುಕಾರರು ಸಾಲವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡದ ಸಾಲವಂದಿಗರು ಚಕ್ರಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ಸಾಲಪಾವತಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾಹುಕಾರರು ಚಕ್ರಬಡ್ಡಿ ಸಮೇತ ಹಳೆಯ ಸಾಲವನ್ನು ಹೊಸ ಸಾಲವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂಬಿಕಸ್ಥರಿಗೆ ಸಾಲವು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತೇ ವಿನಹ ಸಾಲಪಾವತಿ ಮಾಡದೇ ಸತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲವಂದಿಗರಿಗೆ ಹೊಸ ಸಾಲ ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರು ಸಲ ತಗಾದೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರವೂ ಸಾಲ ವಾಪಸ್ಸಾಗದಿದ್ದರೆ, ಸಾಹುಕಾರರು ಇಂಥ ಸಾಲವಂದಿಗರ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಲವು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದ ಚರಾಸ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಮಿ, ಮನೆ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಾಲಗಳನ್ನು ವಾಯಿದೆಯ ಒಳಗೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಾಜಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಭಾಗವಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸಾಹುಕಾರನೇ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾಲಿಕನಾಗಿದ್ದ ರೈತನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಾಹುಕಾರನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಗೇಣಿದಾರನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ ಸಾಹುಕಾರರು, ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪಾವತಿ ಮಾಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೮೨ಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೨೫,೦೦೦ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯು ವರ್ಗಾವಣೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರು ದೊರೆಯದೇ ಸಾಹುಕಾರ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಹಾಗೆ ಕೊಂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಳುಗೆಡವಿದರು. ೧೮೭೬ರ ನಂತರ ಸಾಹುಕಾರರು ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಲ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವೂ ಹಿಂತಿರುಗದಿದ್ದಾಗ ಆಧಾರವಾದ ಭೂಮಿಯೇ ಸಾಹುಕಾರರ ಕೈ ಸೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಬಹುತೇಕ ರೈತರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಾಸವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಶೋಲಾಪುರ ಮತ್ತು ಮುಂಬೈಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು

ರೈತರು ಆಯಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು. ಸಾಹುಕಾರರು ಅಂಥ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನೇ ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟು ಸಾಲ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ೨೫ ವರ್ಷದ ಯುವಕನು ೨ ರಿಂದ ೫ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆಧಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹುಕಾರನು ಒತ್ತೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ರೈತರಿಗೆ ಅನ್ನ ವಸತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಸಾಲಗಾರನು ಸಾಲ ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ಮೃತನಾದರೆ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಜೀತಪದ್ಧತಿಯು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿತ್ತು.

ಕೂಲಿಗಾರರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಯೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವವರೂ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರಿದ್ದರೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಗ್ರಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿಡಿ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿಡಿ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಯವರಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮೀಪದ ದೊಡ್ಡ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈಲು ಸಾರಿಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ ಕೂಲಿಯು ದಿನಕ್ಕೆ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಮೂರು, ಮೂರೂವರೆ ಆಣೆ, ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ೨ ಆಣೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ರೈಲು ಸಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ೧೮೮೧ರ ನಂತರ ಗಂಡಸರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಆಣೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಎರಡೂವರೆ ಆಣೆ ಆಯಿತು. ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ೫ ರಿಂದ ೬ ಆಣೆಯವರೆಗೂ ಕೂಲಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೂಲಿಗಾರರು ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗಿಂತ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ: ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉದಯಕ್ಕೆ ಫಲವತ್ತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅದೇ ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಒಂದು ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಕಮರ್ಷಿಯಲ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಮತ್ತೊಂದು ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಯುನೈಟೆಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ. ೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಟ್ರಿನಿಟಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ಗುರುಗೋವಿಂದ ಸ್ವೀಷೀ ಬ್ಯಾಂಕು ಲಿ., ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಲಿ. ಮತ್ತು ೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜಡೆಯ ಶಂಕರಲಿಂಗ ಬ್ಯಾಂಕು ಲಿ., ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಕಮರ್ಷಿಯಲ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಹಾಗೂ ವಿಜಾಪುರ ಟ್ರಿನಿಟಿ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೩೯ರಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆಗೊಂಡವು. ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೫೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ ಲಿ. ನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನವಾಯಿತು. ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ ಲಿ. ಎಂಬ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಸಾಂಗ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನವಾಯಿತು. ವಿಲೀನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಇಳಕಲ್, ತಿಕೋಟ, ಶೋಲಾಪುರ ಮತ್ತು ಅಥಣಿ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಗುರುಗೋವಿಂದ ಸ್ವೀಸೀ ಬ್ಯಾಂಕು ಹಾಗೂ ಯುನೈಟೆಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹ ಸಾಂಗ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನೊಂದಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಜಡೆಯ ಶಂಕರಲಿಂಗ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಂ

ಬ್ಯಾಂಕಿನೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನವಾಯಿತು. ಮುಂಬಯಿ ಮೂಲದವರಾದ ಛೋಟೆಲಾಲ್ ಪರೇಖರು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಪರೇಖ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಷೇರುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹರಿ ಛತ್ರೆಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಗಂಗಾಧರರಾವ್ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಹಾಗೂ ಕೌಜಲಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಖರೀದಿಸಿದರು. ಮಿಗಲಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಹಾಗೂ ವಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಶಾಖೆಯನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷ ಇದು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ನಡೆಯಿತಾದರೂ ಛೋಟೆಲಾಲ ಪರೇಖರ ವಂಚನೆಯಿಂದಾಗಿ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತೆಂದು ದೇಶಪಾಂಡೆ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ಎಂದಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಾಲ ಕೊಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಶಾಖೆಗಳು.

೧. **ಬಾದಾಮಿ:** ಬೆಳಗಾಂ ಬ್ಯಾಂಕ್ (ಲಿ.) ೨. ಕೆನರಾ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್.

೨. **ಬಾಗಲಕೋಟೆ:** ಕೆನರಾಬ್ಯಾಂಕು ೨. ಕೆನರಾ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ೩. ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ೪. ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ ೫. ಯುನೈಟೆಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ (ವಲಯ ಕಛೇರಿ)

೩. **ಬನಹಟ್ಟಿ:** ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ.

೪. **ವಿಜಾಪುರ:** ೧. ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ ೨. ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕು, ೩. ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್, ೪. ಕೆನರಾ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್, ೫. ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕು, ೬. ಶ್ರೀ ಜಡೆಯ ಶಂಕರ ಲಿಂಗ ಬ್ಯಾಂಕು (ವಲಯ ಕಛೇರಿ) ೭. ಶ್ರೀ ಗುರುಗೋವಿಂದ ಸ್ವೀಷೀ ಬ್ಯಾಂಕು (ವಲಯ ಕಛೇರಿ). ೮. ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ೯. ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ (ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿ).

೫. **ಹುನಗುಂದ:** ಕೆನರಾ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಆಂಡ್ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್.

೬. **ಇಳಕಲ್:** ೧. ಕೆನರಾ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಮತ್ತು ೨. ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ.

೭. **ಜಮಖಂಡಿ:** ೧. ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ, ೨. ಕೆನರಾ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಮತ್ತು ೩. ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದವರೆಗೆ

ದೊಡ್ಡ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವು ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರಥಮ ಬ್ಯಾಂಕು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವಾದಾಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪೦ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದವು. ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೧ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪೆನಿಗಳು ೪ ವಲಯ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ೨೩ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ೧೯೬೧ರಿಂದ ೧೯೬೯ರ ಜೂನ್‌ವರೆಗೆ

ಬ್ಯಾಂಕ್ ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೩ರಿಂದ ೪೦ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿರುವ ಊರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೧ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೫೦,೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಂದಂತೆ ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದವು.

ಪ್ರಥಮ ಬ್ಯಾಂಕು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ಯಾಂಕು ಉದ್ಯಮದ ಪ್ರಗತಿಯ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿನೋಟವು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಇತ್ತು. ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ೩೭ ಶಾಖೆಗಳು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ೪.೫೮ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಶಾಖೆಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಮುಂಗಡಗಳು ೧.೭೨ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೪೦ ಶಾಖೆಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಠೇವಣಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ೬.೪೬ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಮುಂಗಡಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ೨.೭೧ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ನೋಟವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಪೂರ್ವದ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹಾರ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷಗಳು	ಶಾಖೆಗಳು	ಠೇವಣಿಗಳು	ಮುಂಗಡಗಳು
೧೯೬೬	೩೭	೪.೫೮	೧.೭೨
೧೯೬೭	೩೮	೫.೦೬	೧.೬೨
೧೯೬೮	೩೮	೫.೫೦	೧.೮೫
೧೯೬೯	೪೦	೬.೪೬	೨.೭೧
೧೯೭೦	೪೫	೭.೨೦	೩.೨೨
೧೯೭೧ ಜೂನ್	೫೧	೭.೨೩	೩.೮೮

ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಗತಿಯು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಠೇವಣಿಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಕೇವಲ ಶೇ. ೯ರಿಂದ ೧೧ರವರೆಗೆ. ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯು ೪೮ ಸಾವಿರ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದರೂ ಮುಂಗಡವು ೬,೦೦೦ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಗತಿ ಮುನ್ನಡೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ. ಠೇವಣಿಯು ೧.೩೬ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು ಮತ್ತು ಮುಂಗಡವೂ ಕೂಡ ೮೬,೦೦೦ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ನಂತರ: ಜುಲೈ ೧೯, ೧೯೬೯ರಂದು ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ದೇಶದ ೧೪ ದೊಡ್ಡ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರಿಗೆ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೃಷಿ, ಸಣ್ಣಕೈಗಾರಿಕೆ, ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮುಂತಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಕಡೆಗಾಣಿಸಿದ್ದವು. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಬೃಹತ್ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರ ತೀರದ ಬಂದರು ನಗರಗಳಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಾಣಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ದೇಶದ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು

ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ೫೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮುಂಗಡಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ರೂಪಿಸಿದ ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ: ೧. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆ (೧೯೬೯) ಆದ್ಯತಾವಲಯಗಳ ಘೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಾಲದ ಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಧಾರ; ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಬಡ್ಡಿ ಸಾಲಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ (೧೯೭೬) ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್, ಅಂತ್ಯೋದಯ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಮುಂತಾದವು. ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಬ್ಯಾಂಕು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೇವೆಯು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಯಿತು.

ಪ್ರಥಮ ಬ್ಯಾಂಕು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯು ಸಾಮಾಜಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಲಿ, ಮುಂಗಡಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಲಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಘೋಷಿಸಿದ್ದ ನೀತಿಯ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಾಖೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ ಪ್ರಚೋದಕವಾಗಿತ್ತು. ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪೦ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳು ಇದ್ದದ್ದು ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ೫೮ ಶಾಖೆಗಳಾದವು. ಠೇವಣಿಯ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಕೂಡ ೬.೮೬ ಕೋಟಿ ರೂ.ನಿಂದ ೮.೯೨ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಈ ಠೇವಣಿಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಂಗಡದ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಕೂಡ ೨.೭೧ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಂದ ೪.೮ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೫೦,೦೦೦ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಖೆಯಂತೆ ಇದ್ದರೆ, ೧೯೭೧-೭೨ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೩೫,೧೯೩ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಖೆಯಂತೆ ಆಯಿತು. ೧೯೭೫-೭೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೨೭,೮೫೩ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಖೆಯಂತೆ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೇವೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೧೯೭೫-೭೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೧೮,೦೦೦ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಖೇಯಂತೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಾಧನೆಯೊಡನೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪ್ರಗತಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೨

೧೯೭೫ನೇ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ೩೦ರ ಆಖೈರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಹೋಲಿಕೆ.

(ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

	ವಿಜಾಪುರ	ಕರ್ನಾಟಕ	ಭಾರತ
ಠೇವಣಿಗಳು	೧೭	೫೨೮.೮೭	೧೧,೪೪೦
ಸಾಲ ಮುಂಗಡಗಳು	೧೧	೪೭೬.೫೨	೭,೯೧೪
ಸಾಲ ಠೇವಣಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ (ಶೇ.)	೬೫	೯೧	೬೯
ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳು (ಸಂಖ್ಯೆ)	೮೦	೧೬೨೦	೧೮,೧೮೦
ಪ್ರತಿ ಶಾಖೆಗೆ ಸರಾಸರಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	೨೭ ಸಾವಿರ	೧೮ ಸಾವಿರ	೩೦ ಸಾವಿರ

ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಕೈಗಾರಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಲಿ, ಠೇವಣಿಯ ಕ್ರೋಢೀಕರಣವಾಗಲಿ, ಸಾಲ ಮುಂಗಡಗಳ ನೀಡಿಕೆಯಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರ ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳು ೧೯೭೩ರ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನಗರವಾದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ೫ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾದ ವಿಜಾಪುರವು ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಸ್ಥಳವಾದ್ದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ೧೧ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದವು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩

೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದ ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣ.

(ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ಶಾಖೆಗಳ ಸ್ಥಳ	ಒಟ್ಟು ಶಾಖೆಗಳು	ಠೇವಣಿ	ಮುಂಗಡಗಳು
ಬಾದಾಮಿ	೩	೨೮	೨೫
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೫	೨೨೯	೯೧
ವಿಜಾಪುರ	೧೧	೪೬೮	೨೨೦
ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ	೨	೩೭	೧೨
ಹುನಗುಂದ	೨	೧೯	೯
ಇಳಕಲ್	೨	೨೭	೯
ಜಮಖಂಡಿ	೪	೯೭	೭೩
ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ	೨	೮	೪
ಮುಧೋಳ	೨	೨೦	೧೪
ರಬಕವಿ	೨	೫೨	೧೬
ಸಿಂದಗಿ	೨	೨೫	೨೩
ತಾಳಿಕೋಟೆ	೨	೧೪	೧೦
ತೇರದಾಳ	೨	೨೧	೬
ಇಂಡಿ	೨	೧೬	೫
ಇತರೆ ಸ್ಥಳಗಳು	೨೧	೧೦೭	೮೭

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೪

ವಿವಿಧ ಗುಂಪಿನ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ವ್ಯವಹಾರ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವಿವರ	ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಠೇವಣಿ	ಮುಂಗಡ
ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಾಖೆಗಳು	೧೫	೫೮	೫೮
ಅರೆನಗರ ಶಾಖೆಗಳು	೩೮	೬೪೨	೩೨೬
ನಗರ ಶಾಖೆಗಳು	೧೧	೪೬೮	೨೨೦

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಟ್ಟು ೬೪ ಶಾಖೆಗಳ ಪೈಕಿ ೧೫ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಾಖೆಗಳು, ೩೮ ಅರೆನಗರ ಶಾಖೆಗಳು ಹಾಗೂ ೧೧ ನಗರ ಶಾಖೆಗಳು ೧೯೭೩ರ ವೇಳೆಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು.

೧೯೭೫ರಿಂದ ೧೯೮೦ರವರೆಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ೧೯೭೫ರಿಂದ ೧೯೮೦ರವರೆಗೆ ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೮೦ರಿಂದ ೧೧೮ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಠೇವಣಿಯ ಹೆಚ್ಚಳವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಒಟ್ಟು ಠೇವಣಿಯು ೧೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಂದ ೪೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯು ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ೧೯೭೮-೭೯ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೩೦.೯೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಜಮಾಯಿಸಿದ್ದರೆ ೧೯೭೯-೮೦ರಲ್ಲಿ ಈ ಜಮಾವಣೆ ೩೯.೩೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೮.೬೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಠೇವಣಿ ಹೆಚ್ಚಿದುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಮುಂಗಡವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ೧೯೭೫-೮೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೊತ್ತ ೧೧ ಕೋಟಿ ರೂ.ನಿಂದ ೨೬ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು.೧೯೭೮-೭೯ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ನೀಡಿದ ಮುಂಗಡಗಳು ೧೨.೦೩ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ೧೯೭೯-೮೦ರಲ್ಲಿ ೨೦.೨೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅಂದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೮.೯೧ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲ ಮುಂಗಡಗಳ ಮತ್ತು ಠೇವಣಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ೧೯೭೮-೭೯ರಲ್ಲಿ ಶೇ. ೩೯ರಂತೆ ಇದ್ದರೆ ೧೯೭೯-೮೦ರಲ್ಲಿ ೫೩ರಂತೆ ಇತ್ತು.. ೨೦.೯೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಒಟ್ಟು ಮುಂಗಡದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ೨೦೭.೨೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು, ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ಜಲಸಾರಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ೭೨.೬೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು, ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ೮೭೮.೭೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು, ಇತರ ಆದ್ಯತೆಯ ವಲಯಗಳಿಗೆ ೯೩೬.೨೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೫

೧೯೭೭ ಮತ್ತು ೧೯೮೦ರ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಶಾಖೆಗಳ ವಿವರ.

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ	ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ
೧	೨	೩
ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೨೮	೨೮
ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೧೭	೨೦
ಸಾಂಗ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕು	೯	೯

೧	೨	೩
ವಿಜಯಾ ಬ್ಯಾಂಕು	೬	೮
ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕು	೭	೭
ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೭	೭
ಕರ್ನಾಟಕ ಬ್ಯಾಂಕು	೭	೭
ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು	೫	೫
ವೈಶ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು	೦	೫
ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	೩	೩
ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	೩
ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬರೋಡ	೦	೧
ದೇನಾ ಬ್ಯಾಂಕು	೦	೧
ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	೧
ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೦	೧
ಇಂಡಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	೧
ಒಟ್ಟು	೯೨	೧೦೭

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೬

ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ತಾಲೂಕುಗಳು	೧೯೭೮-೭೯	೧೯೭೯-೮೦
೧	೨	೩
ಬಾದಾಮಿ	೮	೯
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೨	೧೨
ವಿಜಾಪುರ	೨೨	೨೧
ಬಸವನ-ಬಾಗೇವಾಡಿ	೮	೯
ಬೀಳಗಿ	೩	೪
ಹುನಗುಂದ	೧೦	೧೦
ಇಂಡಿ	೯	೯
ಜಮಖಂಡಿ	೧೫	೧೫

೧	೨	೩
ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	೭	೭
ಮುಧೋಳ	೬	೭
ಸಿಂದಗಿ	೫	೪
ಒಟ್ಟು	೧೦೫	೧೦೭

ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪ್ರೇರೇಪಣೆ

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೪೦ರ ದಶಕದಿಂದಲೂ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಶಾಖೆಯು ೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಒಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ರಬಕವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನು, ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಜಮಖಂಡಿ, ಇಳಕಲ್, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ ಮತ್ತು ಬಾದಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿ ೧೯೫೮ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಖೆ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕು ತೆರೆಯಿತು. ಅಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕು ೯ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿತ್ತು. ೧೯೬೯ರಿಂದ ೧೯೭೧ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೭ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಮುಂದೆ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಒಂದೇ ೧೯೭೭ರ ಆಖೈರಿಗೆ ೨೮ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದಿ ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ದಿ ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು, ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕು ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೭, ೫ ಮತ್ತು ೭ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದವು. ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೮೦ಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಈ ಪೈಕಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಶಾಖೆಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೮೦ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ೫ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಲವಾರು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪೆನಿಗಳು ಅಂದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಬ್ಯಾಂಕು, ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕು, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮುಂತಾದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದವು.

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆ ವೇಗವಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ೧೯೮೦ ಮತ್ತು ೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ೧೯೯೦-೯೧ರವರೆಗೆ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆ ತೀವ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ, ನಂತರ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೭

೧೯೮೦ ಮತ್ತು ೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಾದ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಉದ್ಯಮದ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯ

	೧೯೭೫	೧೯೮೦	೧೯೮೫	೧೯೯೦-೯೧	೧೯೯೩-೯೪	೧೯೯೬-೯೭
ಶಾಖೆಗಳು (ಸಂಖ್ಯೆ)	೮೦	೧೧೮	೨೦೪	೨೩೯	೨೪೦	೨೪೧
ಠೇವಣಿಗಳು (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೧೭	೪೭	೧೦೧	೨೯೫	೪೦೪	೭೬೭
ಮುಂಗಡಗಳು (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೧೧	೨೬	೭೩	೧೯೨	೨೫೧	೪೧೭

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆ

ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕು ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಡಿ.ಆರ್. ಗಾಡ್ಗಿಲ್ ಸಮಿತಿ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಲ ಸಮಿತಿ) ಮತ್ತು ನಾರಿಮನ್ ಸಮಿತಿಗಳು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ್ದವು. ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಈ ವರದಿಗಳ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಸಾಲ ಯೋಜನೆ (ಕ್ರೆಡಿಟ್‌ಪ್ಲಾನ್) ಗಳ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ ಆಯಾಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವಂತೆ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೇವೆಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಕರಣ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ವರದಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತೊಡಗಿದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಒಂದೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಘಟಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಹೇಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ತೊಡಗಿದವು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಾಲ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳನ್ನು ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಆಯಾಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ರೈತರೇ ಆಗಲಿ, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರೇ ಆಗಲಿ, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳೇ ಆಗಲಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದಲೇ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ವರದಿಯಂತೆ ೧೦ರಿಂದ ೧೫ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ವ್ಯಾಸದ ಒಳಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಗಳೂ ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೨೬೮ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪೈಕಿ ೪೧೩ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆ ಅನ್ವಯವಾದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೇ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಸಾಲಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಪರಿಮಿತ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ನಗರ ಅಥವಾ ಅರೆನಗರ ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಯೋಜನೆಯ ಅನ್ವಯದಿಂದಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದೂ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ೧೯೮೫ರ ಮಾರ್ಚ್ ಆಖೈರಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೦೪ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಶೇಖರಿಸಿದ ಠೇವಣಿಯು ಕೂಡ ೧೦೦.೮೯ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂಗಡದ ಪ್ರಮಾಣವೂ ೬೩.೪೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ೧೯೭೫-೭೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೨೭,೮೫೩ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಯಿದ್ದರೆ, ೧೯೮೫-೮೬ಕ್ಕೆ ಇದು ೧೨,೦೨೬ ಜನರಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಆಯಿತು. ದೇಶದ ಖಾಸಗಿ ದೊಡ್ಡ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಕೂಡ ಹೊಸ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಬ್ಯಾಂಕು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ತೊಡಗಿದವು. ೧೯೯೦ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೯೬ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಈ ಶಾಖೆಗಳ ಪೈಕಿ ೧೯೧ ಶಾಖೆಗಳು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ೮೩ ಅರೆನಗರ ಶಾಖೆಗಳು ಮತ್ತು ೨೨ ನಗರ ಶಾಖೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ೧೯೯೧ರ ನಂತರ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೮

೧೯೯೦-೯೨ರ ಅವಧಿಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದ ಪ್ರಗತಿ ಚಿತ್ರ. (ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ಹಣಕಾಸು ನಿಗಮ, ಇವೂ ಸೇರಿದಂತೆ)

ವಿವರ	ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೯೦	ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೯೧	ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೯೨
ಒಟ್ಟು ಶಾಖೆಗಳು	೨೯೬	೨೯೭	೨೯೮
೧. ಗ್ರಾಮಾಂತರ	೧೯೧	೧೯೧	೧೯೧
೨. ಅರೆ ನಗರ	೮೩	೮೪	೮೫
೩. ನಗರ	೨೨	೨೨	೨೨
ಠೇವಣಿಗಳು (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೨೯೭	೩೩೭	೩೭೮
ಮುಂಗಡಗಳು (ಕೋಟಿ ರೂ.)	೨೧೧	೨೩೩	೨೫೬
ಠೇವಣಿ ಮುಂಗಡದ ಪ್ರಮಾಣ(ಶೇ.)	೭೧	೬೯	೬೮
ಆದ್ಯತಾ ವಲಯ ಸಾಲಗಳು (ಕೋಟಿ ರೂ.) ಪ್ರಮಾಣ(ಶೇ.)	೧೬೫ ೭೯	೧೮೦ ೭೭	೧೪೯ ೫೮
ಕೃಷಿಗಾಗಿ ನೇರವಾದ ಸಾಲ (ಕೋಟಿ ರೂ.) ಪ್ರಮಾಣ(ಶೇ.)	೭೫ ೩೬	೯೭ ೪೨	೧೪೯ ೫೮
ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಬಡ್ಡಿದರದ ಅನ್ವಯ (ಕೋಟಿ ರೂ.) ಪ್ರಮಾಣ(ಶೇ.)	೨ ೧	೨ ೧	೧.೪೯
ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ: ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾಲದ ಮೊಬಲಗು (ಕೋಟಿ ರೂ.)	೧,೨೭,೩೪೧ ೬೨	೧,೨೮,೧೫೩ ೭೨	೧,೦೪,೫೫೨ ೬೯
ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡಕ್ಕೆ: ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾಲದ ಮೊಬಲಗು (ಕೋಟಿ ರೂ.)	೩೮,೦೭೧ ೧೨	೩೮,೦೭೪ ೧೩	-- ೧೨
೨೦ ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನ್ವಯ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾಲದ ಮೊಬಲಗು (ಕೋಟಿ ರೂ.)	೧,೪೦,೭೩೧ ೭೪	೧,೩೪,೨೫೪ ೮೦	೧೨೫೨೩೩ ೭೮
ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಪೂರೈಸಿದ ಸಾಲದ ಮೊಬಲಗು (ಕೋಟಿ ರೂ.)	೮.೪	೯.೯	೧೦.೦೮

೧೯೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಿರುವು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಿಂತ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ೧೯೯೦-೯೧ರಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೩೫ ಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತು. ನಂತರ ೧೯೯೭ರವರೆಗೆ ಶಾಖೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಠೇವಣಿ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮುಂಗಡಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೯೯೦-೯೧ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಠೇವಣಿ ಜಮಾವಣೆ ೨೯೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ೧೯೯೨-೯೩, ೩೩೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೂ, ೧೯೯೩-೯೪ರಲ್ಲಿ ೪೦೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೂ, ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೪೯೯ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೂ, ೧೯೯೬-೯೭ ೭೬೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಠೇವಣಿಯ ಹೆಚ್ಚಳ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೨೦ರಿಂದ ೨೪ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆದರೆ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ೧೯೯೦-೯೧ರಿಂದ ೧೯೯೨-೯೩ರ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂಗಡಗಳ ಹೆಚ್ಚಳ ಕೇವಲ ೨೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯ ಹೆಚ್ಚಳ ೩೯ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು. ಮುಂದಲ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯ ಹೆಚ್ಚಳ ೭೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಮುಂಗಡಗಳ ಹೆಚ್ಚಳ ೩೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೯

೧೯೯೭ಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವಂತೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪ್ರಗತಿ (ಕೋಟಿ ರೂ.)

	ಶಾಖೆಗಳು	ಠೇವಣಿ	ಮುಂಗಡಗಳು
೧೯೮೦	೧೧೮	೪೭	೨೬
೧೯೮೫	೨೦೪	೧೧೧	೭೩
೧೯೯೦	೨೩೧	೨೧೭	೧೬೩
೧೯೯೧	೨೩೯	೨೯೫	೧೯೨
೧೯೯೩	೨೩೯	೩೩೪	೨೧೭
೧೯೯೪	೨೪೦	೪೦೪	೨೫೧
೧೯೯೫	೨೪೨	೪೯೯	೩೦೬
೧೯೯೭	೨೪೧	೭೬೭	೪೧೪

ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಯೋಜನೆಯು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ, ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಜನರ ಒಲವು ಸರ್ಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಕಡೆಗೇ ಇತ್ತು. ೨೪೧ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ಶಾಖೆಗಳ ಪೈಕಿ ೮೫ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಶಾಖೆಗಳೇ ಇದ್ದವು. ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಜಮಾಯಿಸಿದ ಠೇವಣಿ ಇತರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೦

ವಿವಿಧ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಠೇವಣಿ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಪ್ರಮಾಣ (ಶೇಕಡಾವಾರು)

	೧೯೯೨	೧೯೯೩
ಸರ್ಕಾರಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೬೩.೮೮	೬೨.೩೭
ಖಾಸ ಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗ ಳ)	೧೨.೭೫	೧೩.೧೯
ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೭.೫೦	೭.೮೯
ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು (ಶೇ.)	೧೫.೮೭	೧೬.೩೫

ಈ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಠೇವಣಿ ಜಮಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಲ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿವೆ. ೧೯೯೭ರ ಆಖೈರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ವಿವಿಧ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೧೧ ನೋಡಿ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ವರದಿಯು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಠೇವಣಿಯ ಶೇ. ೬೦ರಷ್ಟನ್ನು ಮುಂಗಡಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಮುಂಗಡದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಶೇ. ೫೪ರಷ್ಟನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಮುಂಗಡದಲ್ಲಿ ಶೇ. ೪ರಷ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಶೇ. ೧೯ರಷ್ಟು ದೊರಕಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆದ್ಯತಾ ವಲಯಕ್ಕೆ ಶೇ. ೭೭ರಷ್ಟು ಸಂದಾಯವಾಗಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಶೇ. ೨೭ರಷ್ಟು ಸಂದಾಯವಾಗಿದೆ. ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಬಡ್ಡಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ೯೮.೨೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವು ದೊರಕಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಮುಂಗಡದ ಶೇ. ೫ರಷ್ಟು ಅಂದರೆ ೨೮.೫೩ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕಿದೆ. ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ (ಬೆಳೆ ಸಾಲ) ನಿಗದಿತ ಗುರಿಗಿಂತ ಶೇ. ೬ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪೂರೈಕೆಯಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಗದಿತ ಗುರಿಗಿಂತ ಶೇ. ೧೫೫ರಷ್ಟು ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗಿದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಯೋಜನೆ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ೧೯೯೩-೯೪ರ ವರದಿಯಂತೆ ಆ ಸಾಲಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೧೫ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ೮೩.೯೬ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಆದ್ಯತಾವಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ವರದಿಯು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. (ಕೋಷ್ಟಕ ೬.೧೨ ನೋಡಿ)

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೧

೩೧.೩.೧೯೯೭ಕ್ಕೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದ (ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ) ಸಮಗ್ರ ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣ (ಸಾವಿರ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	ಶಾಖೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಠೇವಣಿಗಳು	ಸಾಲ ಮುಂಗಡ	ನಿಷ್ಪತ್ತಿ	ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ	ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ	ಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ	ಒಟ್ಟು ಆದ್ಯತಾ ವಲಯಕ್ಕೆ	ಐ.ಆರ್.ಡಿ.ಪಿ.	ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಬಡ್ಡಿ ಸಾಲ	ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಕ್ಕೆ	೨೦ ಅಂಶ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ
೧	೨	೩	೪	೫	೬	೭	೮	೯	೧೦	೧೧	೧೨	೧೩
ಅಲಹಾಬಾದ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	೧೨,೮೫೮	೩,೩೩೪	೨೬	೭	೧೪೨	೭೦೧	೮೫೦	--	೧೫	೧೨೭	೫೭೬
ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬರೋಡ	೧	೮೨,೭೦೮	೨೮,೦೧೧	೩೪	೪,೮೬೬	೨,೬೧೨	೩,೬೮೬	೧೧,೧೬೪	೨,೭೨೯	೫	೨,೩೪೮	೪,೩೮೫
ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	೩	೬೭,೯೩೦	೩೭,೧೬೭	೫೫	೧೯,೯೮೩	೨೧	೭,೨೭೫	೨೭,೨೭೯	೪,೪೪೩	೧೫೬	೧,೫೩೨	೭,೯೨೩
ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೧	೩೪,೮೯೯	೧೨,೨೫೫	೩೫	೩೭೮	೬೮೧	೩,೫೫೭	೪,೬೧೬	--	--	೩೧೧	೨,೨೬೭
ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕು	೯	೪,೪೮,೩೫೬	೨,೯೦,೦೨೮	೬೫	೯,೬೪೫	೧೫,೯೦೧	೨,೨೨,೪೭೦	೨,೪೮,೦೧೬	೯,೬೪೫	೩,೧೭೮	೨೪,೯೨೦	೭೧,೮೦೬
ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೮	೩,೮೫,೧೦೬	೧,೧೪,೫೨೯	೩೮	೪೯,೦೭೨	೨,೩೦೧	೧೭,೨೦೩	೬೮,೫೭೬	೩,೫೫೬	೧,೪೦೩	೩,೯೧೯	--
ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೩	೨೭,೯೪೩	೨೧,೫೬೨	೭೭	೧೩,೧೫೪	೩೨೬	೩,೮೭೯	೧೭,೩೫೯	೩ ,೭೦೫	--	೧,೯೮೨	೭,೦೯೨
ದೇನಾ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	೨೦,೨೦೨	೮,೮೭೩	೪೪	೧,೮೦೦	೧೯೦	೩,೮೪೧	೫,೮೩೧	--	೯	೭೦೫	೧,೧೫೯
ಇಂಡಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೨	೫೩,೨೭೧	೧೫,೩೨೬	೨೯	೧,೨೮೩	೧,೧೫೦	೨,೭೮೯	೫,೨೨೨	೫೧೨	೫	೧,೨೯೧	೨,೬೨೦
ಕರ್ನಾಟಕ ಬ್ಯಾಂಕು	೭	೩,೬೯,೯೦೦	೧,೪೮,೯೦೦	೪೦	೩೫,೫೮೮	೭,೦೫೮	೧೯,೧೫೨	೬೧,೭೯೮	೧,೦೬೫	೨೧	೧,೦೭೨	೧೮.೯೭೫
ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	೨೭,೬೦೦	೧೩,೮೦೦	೫೦	೪,೩೦೦	೧,೦೦೦	೪,೬೦೦	೯,೯೦೦	೪೦೦	೩೦೦	೯೦೦	೧,೨೦೦
ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೨೪	೧೮,೮೭,೬೦೦	೧೦,೪೦,೯೦೦	೫೫	೬,೧೧,೫೦೦	೬೫,೪೦೦	೧,೨೬,೮೦೦	೮,೦೩,೭೦೦	೫೮,೫೦೦	೧,೬೦೦	೫೭,೧೧೫	--

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೧ರ ಮುಂದುವರೆದ ಭಾಗ

೧	೨	೩	೪	೫	೬	೭	೮	೯	೧೦	೧೧	೧೨	೧೩
ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು	೭	೬೫,೫೭೦	೪೧,೦೬೧	೬೩	೨೧,೩೧೩	೨,೫೩೭	೧೦,೧೯೧	೩೪,೦೪೧	೮,೪೫೩	೪೮೬	೨,೭೦೦	೪೦೦
ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಹೈದರಾಬಾದ್	೩	೯೯,೮೪೦	೪೮,೬೫೦	೪೯	೫,೦೬೦	೧೧,೯೬೦	೧೧,೧೭೪	೨೮,೧೯೪	೧,೫೬೫	೨೨೫	೨,೪೭೫	---
ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್	೪೭	೧೪,೩೮,೮೩೨	೬,೭೩,೦೩೭	೪೭	೩,೦೫,೯೬೦	೨೭,೧೩೦	೧,೩೩,೦೬೭	೪,೬೬,೧೫೭	೨೩,೬೧೪	೧,೪೮೭	೯೧,೭೫೬	೨,೦೪,೮೩೭
ಸಾಂಗ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕು	೧೦	೪,೨೭,೯೦೮	೧,೬೫,೯೨೦	೩೯	೪೧,೨೫೮	೧೨,೯೦೮	೨೩,೨೬೦	೭೭,೪೨೬	೫೧೬	೧೮೦	೧,೮೨೨	೧೯,೭೧೮
ಯುನೈಟೆಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ	೧೦	೩,೦೫,೧೭೪	೧,೮೬,೬೪೪	೬೧	೬೪,೮೦೪	೧೨,೬೮೧	೨೪,೩೦೧	೧,೦೧,೭೮೬	೨,೮೬೭	೨೭೪	೪,೦೭೧	೨೭,೨೯೫
ವೈಶ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು	೬	೩,೭೪,೬೭೯	೮೮,೨೪೮	೨೪	೩೫,೨೧೨	೫,೪೬೭	೨೧,೧೫೪	೬೧,೮೩೩	೨,೫೭೫	೪೭	೩,೨೫೧	೮,೯೩೬
ವಿಜಯಾ ಬ್ಯಾಂಕು	೧೨	೪,೩೬,೩೮೬	೧,೭೧,೫೨೨	೩೯	೧,೦೮,೫೭೩	೧೦,೪೯೫	೧೭,೬೮೬	೧,೩೬,೭೫೪	೯,೬೫೮	೧೩೭	೧೩,೪೮೯	೮೪,೭೨೬
ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೪೮	೧೦,೮೭,೩೭೪	೫,೮೧,೪೭೦	೫೩	೧,೯೪,೦೪೮	--	೨,೨೭,೩೧೬	೪,೨೧,೩೬೪	--	--	--	--
ವಿಜಾಪುರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೮೫	೧೦,೯೯,೦೦೦	೧೦,೬೩,೦೦೦	೯೭	೮,೦೮,೭೦೦	೨೪,೨೦೦	೯೭,೧೦೦	೯,೩೦,೦೦೦	೮೩,೦೦೦	೩೦೦	೬೯,೭೦೦	೮,೮೮,೪೬೭
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕು	೧೧	--	೫,೩೫,೨೦೦	--	೫,೩೫,೨೦೦	--	--	೫,೩೫,೨೦೦	--	--	--	--
ಒಟ್ಟು	೩೦೦	೮೭,೫೯,೧೧೬	೫೨,೮೯,೩೩೭	೬೦	೨೮,೧೭,೭೦೪	೨,೦೪,೧೬೦	೯,೮೧,೨೦೨	೪೦,೫೭,೦೬೬	೨,೧೬,೮೦೩	೯,೮೨೮	೨,೮೫,೩೮೫	೧೪,೫೦,೮೮೨

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೧೨
೧೯೯೩-೯೪ರ ಸಾಲಿಗೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಲದ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದ ವಿವರ

(ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು	ಮೊಬಲಗು	ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ.
ಬೆಳೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ	೩೭.೦೦	೪೪.೦೧
ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ	೧೪.೮೮	೧೭.೦೭
ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ	೧.೨೦	೧.೦೪
ಕೃಷಿಯಾಂತ್ರೀಕರಣ	೯.೩೭	೧೧.೦೨
ತೋಟಗಾರಿಕೆ	೩.೦೯	೩.೦೭
ವಿವಿಧ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳು	೦೦.೯೧	೧.೦೦
ಹೈನುಗಾರಿಕೆ	೨.೧೯	೨.೦೬
ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ	೦೦.೫೧	೦೦.೦೬
ಇತರ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ	೦೦.೮೨	೧.೦೦
ಮೀನುಗಾರಿಕೆ	೦೦.೦೧	--
ಅರಣ್ಯಗಾರಿಕೆ	೦೦.೦೧	--
ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ	೦೧.೦೦	--
ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಸಾಲಗಳು	೪.೯೮	೫.೦೯
ಇತರ ಆದ್ಯತಾ ವಲಯಗಳು	೮.೯೮	೧೦.೦೭
ಹಾಲಿ ಆದ್ಯತಾವಲಯ ಸಾಲಗಳು	೨೧.೩೬	--
ಒಟ್ಟು	೮೩.೯೬	೧೦೦.೦೦

ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

೧೯೭೬ರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರವರ್ತಕ ಬ್ಯಾಂಕು ಇವುಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು, ಉದ್ಯೋಗ, ಕಸುಬು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಗರದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಲಾರವೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೇ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ತೊಡಗಿತು. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಹಣದ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ. ಗ್ರಾಮದ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ಹಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹಣವು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಳಂಬವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವುದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಪ್ರವರ್ತಕ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿ ವಿಜಾಪುರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ, ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನಾ ಯೋಜನೆ, ಕೃಷಿಯಾಂತ್ರೀಕರಣ, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಇಂಧನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಲದ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ಯಾಂಕು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ ವಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಕನಿಷ್ಟ ಶೇ. ೧೧.೫ರಿಂದ ಗರಿಷ್ಠ ಶೇ. ೧೬.೫ರವರೆಗೆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೩ರಿಂದ ೧೯೮೫ರ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ೮೩ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೩

ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯ

೧೯೮೩	೧೫ ಶಾಖೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ
೧೯೮೪	೫೨ ಶಾಖೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ
೧೯೮೫	೧೬ ಶಾಖೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ
೧೯೮೯	೧ ಶಾಖೆ
೧೯೯೭	೧ ಶಾಖೆ
ಒಟ್ಟು	೮೫ ಶಾಖೆಗಳು

ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕು ಎಲ್ಲ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕಿನಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಆದ್ಯ ವಲಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮಗಳ ನಿರುದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಯುವಕರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುವ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವುದು ಸುಲಭ. ಆದರೆ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಸೌಲಭ್ಯವು ಹೊಸ ಠೇವಣಿ ಮತ್ತು ಸಾಲದ ಮರುಪಾವತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ಈಎರಡು ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಪರಿಮಿತವಾಗಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಪಥವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೪

ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

	ಠೇವಣಿ	ಸಾಲ ಮುಂಗಡಗಳು	ಆದ್ಯತಾ ವಲಯಕ್ಕೆ	ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ	ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ಬಡ್ಡಿ ಸಾಲ	ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡಕ್ಕೆ
೧೯೮೫-೮೬	೬.೫೩	೧೨.೦೬	೧೧.೨೧	೨.೦೧	೦.೦೮	೧.೨೯
೧೯೯೦-೯೧	೨೪.೬೩	೨೩.೬೪	೨೦.೧೨	೩.೪೦	೦.೦೯	೨.೦೯
೧೯೯೫-೯೬	೮೭.೫೬	೯೩.೩೮	೮೨.೩೫	೬.೦೦	೦.೦೫	೪.೬೨
೧೯೯೬-೯೭	೧೦೯.೯೦	೧೦೬.೩೦	೯೩.೦೦	೮.೩೦	೦.೦೩	೬.೩೬

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಆದ್ಯತಾವಲಯಕ್ಕೆ ಠೇವಣಿಯ ಶೇ. ೯೧ರಷ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೪೩೧ ಜನರಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕು ಅಧಿಕಾರ ಮಂಡಲಿಯು ೧೯೯೨ರಿಂದ ೧೯೯೭ರವರೆಗೆ ಐದು ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಬೆಳೆಯುವ ಯೋಜನೆ, ಎಮ್ಮೆ ಸಾಕುವ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಸುವ ಯೋಜನೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದೆ.

ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ

ದುಡಿಯುವ ಜನರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ ಇರುವುದು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯಕ. ದುಡಿಯುವ ಜನರು ರೈತರಾಗಿರಲಿ, ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅಸಂಘಟಿತ ಶ್ರಮಿಕರಾಗಿರಲಿ ಸಾಯುವ ತನಕ ದುಡಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೂ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸರೆಯಾಗುವುದೇ ವಿಮಾ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಅಪಘಾತಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಂದ ಮರಣ ಸಂಭವಿಸಬಹುದು. ಇಂಥವರಿಗೆ ವಿಮಾ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಆಧುನಿಕ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಅಪಘಾತಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೮೨ರಲ್ಲಿ ಆಶಾಕಿರಣ ಎಂಬ ವಿಮಾಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಸಂಘಟಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಕೂಲಿಗಾರರು, ಮೀನುಗಾರರು, ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವವರು, ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರುವವರು, ಬಡಗಿಗಳು, ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಕೆಲಸಗಾರರು, ದೋಬಿಗಳು, ಮೋಚಿಗಳು ಮುಂತಾದವರು ವಿಮೆಗೆ ಅರ್ಹರು. ಇವರು ಯಾವ ಸಂಘಟನೆಗೂ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸವಿದ್ದಾಗ ಆದಾಯ ಬರುತ್ತದೆ, ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ನಿರುದ್ಯೋಗವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಅಪಘಾತಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಇಂಥ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಗುಂಪು ವಿಮೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಆಶಾಕಿರಣ. ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ೧೮-೬೦ ವರ್ಷದ ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ ೭,೨೦೦ ಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪಘಾತಗಳೆಂದರೆ ರೈಲು ಅಥವಾ ರಸ್ತೆ ಅಪಘಾತ, ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿ

ತಗುಲಿ ಹಾನಿಯಾಗುವುದು, ಹಾವು ಕಚ್ಚುವುದು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸಾಯುವುದು, ಬೆಂಕಿ ಆಕಸ್ಮಿಕ, ಮರದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವುದು, ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದು ಸಾಯುವುದು, ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳಿಂದ ಹಾನಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಂಥ ಅಪಘಾತಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಸೇರಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೀಡಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಗುಂಪು ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ, ಗುಡಿಸಲು ವಿಮೆ, ಅಪಘಾತ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಪಡೆದು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಮತ್ತು ಹಮಾಲರನ್ನು ಅಪಘಾತ ವಿಮೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಶೇ. ೧೬ರಂತೆ ವಿಮಾ ಕಂತನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮಂಡಲಿಯು ಭರಿಸುವುದು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹಮಾಲನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಅವನ ವಾರಸುದಾರರಿಗೆ ೨೫,೦೦೦ ರೂ.ಗಳ ಪರಿಹಾರವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಂಗವಿಹೀನರಾದವರಿಗೆ ೧೨,೫೦೦ ರೂ.ಗಳ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಜೀವ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ

ಜೀವ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಜೀವವಿಮಾ ನಿಗಮ ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರುಗಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾದ ಜೀವವಿಮೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ವಿಮಾ ಇಲಾಖೆಯು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರುಗಳಿಗೆ ಜೀವ ವಿಮೆಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೆ, ಜೀವವಿಮಾ ನಿಗಮ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಈ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ವಿಮಾ ಇಲಾಖೆಯು ಸರ್ಕಾರ, ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ನಿಗಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೋಟಾರು ವಾಹನ ವಿಮೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೭೬ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವಿಮಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ೧೯೯೭-೯೮ರ ಸಾಲಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಜೀವ ವಿಮೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨೭,೭೩೪ ಆಗಿತ್ತು. ೧೯೯೭ರ ಮಾರ್ಚ್ ೩೧ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೨,೧೬೯. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೯,೯೩೧. ವಿಮಾ ಕಂತಿನ ವಾರ್ಷಿಕ ವರಮಾನವು ೧೯೮೫-೮೬ರಲ್ಲಿ ರೂ.೬೨,೨೨,೪೦೦ ; ೧೯೯೦-೯೧ರಲ್ಲಿ ರೂ. ೧,೯೪,೪೮,೬೬೯; ಹಾಗೂ ೧೯೯೫-೯೬ರಲ್ಲಿ ರೂ. ೩,೦೧,೮೨,೧೨೦ ಇತ್ತು.

ಜೀವ ವಿಮಾ ನಿಗಮ

ಭಾರತೀಯ ಜೀವವಿಮಾ ನಿಗಮ ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಖಾಸಗಿ ಕಂಪೆನಿಗಳು ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಮಾ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರವು ೧೯೫೩ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ೧೯೫೩ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೩ರಂದು ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೀವವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ೫ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಖೆಗಳು ಬಾದಾಮಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿ, ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಜಮಖಂಡಿಗಳಲ್ಲಿವೆ. ವಿಜಾಪುರ ಶಾಖೆಯನ್ನು ೧೯೬೦ರಲ್ಲೇ ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಈ ಶಾಖೆಯು ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿತ್ತು. ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಕಳೆದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ವಿಮಾ ನಿಗಮದ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯವಹಾರ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೫

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೀವ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ

	೧೯೯೩-೯೪	೧೯೯೪-೯೫	೧೯೯೫-೯೬
ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಾಲಿಸಿಗಳು	೨೬,೨೫೧	೨೬,೮೭೨	೨೬,೭೪೫
ವಿಮೆ ಮಾಡಿದ ಮೊತ್ತ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೮೬.೫೨	೧೧೮.೨೬	೧೦೨.೬೪
ವಿಮೆ ಕಂತಿನ ಆದಾಯ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೧.೬೭	೧.೮೩	೨.೩೭
ವಿಮೆ ಏಜೆಂಟರು (ಸಂಖ್ಯೆ)	--	--	೧,೩೦೭

ಜೀವ ವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಗರವಾಸಿಗಳಿಗಿರುವ ಉತ್ಸುಕತೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರನ್ನು ವಿಮೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೀವ ವಿಮಾ ಕಚೇರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ಈ ಅಂಶವು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೬

ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಗಳ ವಿವರ

	ಒಟ್ಟು ಪಾಲಿಸಿಗಳು	ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪಾಲಿಸಿಗಳು
೧೯೯೩-೯೪	೨೬,೨೫೧	೧೮,೬೭೭ (ಶೇ.೭೧)
೧೯೯೪-೯೫	೨೬,೮೭೨	೧೮,೭೧೨ (ಶೇ.೭೦)
೧೯೯೫-೯೬	೨೬,೭೪೫	೧೮,೯೪೨ (ಶೇ.೭೦)

ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರು ವಿಮಾ ಕಂತನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪಾವತಿ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಯ ಮೊತ್ತವು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ವಿಮಾ ಪಾಲಿಸಿಯ ಮೊತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ಪಟ್ಟಿಯು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೧೭

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜೀವ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

	ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರ	ಗ್ರಾಮಾಂತರ ವ್ಯವಹಾರ
೧೯೯೩-೯೪	೮,೬೫೧	೪,೮೪೦(ಶೇ.೫೬)
೧೯೯೪-೯೫	೧೧,೮೨೬	೮,೫೯೯ (ಶೇ.೫೬)
೧೯೯೫-೯೬	೧೦,೨೬೪	೫,೫೧೨ (ಶೇ.೫೪)

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉಳಿತಾಯ ಯೋಜನೆ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಂತೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ವಿವಿಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಉಳಿತಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಜನರಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಚೇರಿಯನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಇಲಾಖಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ, ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ, ಉಳಿತಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸುತ್ತೋಲೆಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಆಯಾಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಗುರಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮುಜರಾಯಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಯುವಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜಗಳು ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯದ ಏಜೆನ್ಸಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ದಳ್ಳಾಳಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರವು ಹಾಗೆ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೯೬-೯೭ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೯೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಮತ್ತು ೨೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉಳಿತಾಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿತ್ತು.

ಲೇವಾದೇವಿ

ಸಾಹುಕಾರರು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸಾಲ ಕೊಡುವುದು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಲೇವಾದೇವಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಾಹುಕಾರರು ಸಾಲಗಾರರ ಆಭರಣ ಅಥವಾ ಮತ್ತಿನ್ಯಾವುದೇ ಆದ ಚರಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಡವು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಲ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಹುಕಾರರು ಮಾಡುವ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ಗುಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಲಗಾರರಿಗಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಗ್ರಾಹಕರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಾಹುಕಾರರು ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬರುವ ಮೊದಲು ಸಾಲಗಾರರನ್ನು ಸಾಹುಕಾರರ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಲು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕಾನೂನಿನಂತೆ ನಡೆಸಲು ಅಂದಿನ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಲೇವಾದೇವಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಲೇವಾದೇವಿ ಕಾನೂನುಗಳ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ, ಸಾಲಗಾರರನ್ನು ಸಾಹುಕಾರರ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡುವುದು, ಸಾಲಗಾರರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಬಡ್ಡಿದರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಹುಕಾರರ ಕೆಟ್ಟ ಮತ್ತು ಮೋಸದ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ಲೇವಾದೇವಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತ್ತು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಹುಕಾರರು ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹುಕಾರರು ಸಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಸರ್ಕಾರದ ಇಲಾಖೆಗೆ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಪರಿಶೀಲನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಹಕಾರ ಇಲಾಖೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಲೇವಾದೇವಿ ಕಾನೂನಿನಂತೆ ಜಮೀನನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಶೇ. ೭ರಂತೆ, ಜಾಮೀನುರಹಿತ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಶೇ. ೯ರಂತೆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಸಾಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಈ ಬಡ್ಡಿಯ ದರವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇ. ೯ ಮತ್ತು ೧೨ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಲೇವಾದೇವಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಉಪನಿಬಂಧಕರು ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಗಿರವಿ ನಿಬಂಧಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಲೇವಾದೇವಿ ತನಿಖಾ ದಳವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ನೇಮಿಸಿದೆ. ಈ ತನಿಖಾ ದಳದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ೧೫೩ ಸಾಹುಕಾರರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಗಿರವಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ೮೫ ಸಾಹುಕಾರರಿಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ೨೨೯ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು ೧೯೯೧ರ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೧೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಉಪವಿಭಾಗದ ಕಚೇರಿಯು ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಲೇವಾದೇವಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾಯಿದೆಯು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬಾದಾಮಿ ಮತ್ತು ಹುನಗುಂದ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಲೇವಾದೇವಿ, ಗಿರವಿ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಇದ್ದವು.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೧೮
ಲೇವಾದೇವಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ವರ್ಷ	ಲೇವಾದೇವಿ	ಗಿರವಿ	ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು
೧೯೮೪-೮೫	೩೬	೧೯	೪೮
೧೯೯೪-೯೫	೫೨	೩೧	೧೭೩
೧೯೯೫-೯೬	೩೯	೩೩	೨೦೨
೧೯೯೬-೯೭	೩೩	೧೮	೨೦೦

ಬಾಗಲಕೋಟೆ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಗಿರವಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಈಚೆಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಈಚೆಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಠೇವಣಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ವೃತ್ತಿ. ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವೇ ೨೮.೩೩ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವು ೫.೯೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಗಿರವಿದಾರರು ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಸಾಲವು ೨೫.೭೭ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಾಲವು ೨೧.೪೭ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಠೇವಣಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ೧.೨೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲ ೨೬೪.೪೨ ಲಕ್ಷಗಳೂ, ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವು ೭೩೮.೦೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಠೇವಣಿ ೨.೩೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು, ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವು ೭೭೦.೭೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳೂ, ವ್ಯವಸಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವು ೩೩೫.೬೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು ಆಗಿತ್ತು.

ಜಮಖಂಡಿ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೯೮೯-೯೦ರಲ್ಲಿ ೫೪ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ, ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೧೮೩ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ, ೧೯೯೫-೯೬ರಲ್ಲಿ ೨೪೪ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ, ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೨೬೬ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೀಡಿದ ಸಾಲದ ವಿವರವು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಇತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೧೯

ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನೀಡಿದ ಸಾಲದ ವಿವರ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷ	ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಠೇವಣಿ	ನೀಡಿದ ಒಟ್ಟು ಸಾಲ	ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ	ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ
೧೯೯೧-೯೨	೧೫೦.೦೦	೨೧೪.೦೦	೨೧.೦೦	೧೯೩.೦೦
೧೯೯೨-೯೩	೨೭೦.೦೦	೩೧೦.೦೦	೪೦.೦೦	೨೭೦.೦೦
೧೯೯೩-೯೪	೩೫೦.೦೦	೪೦೦.೦೦	೧೦೦.೦೦	೩೦೦.೦೦
೧೯೯೪-೯೫	೮೫೦.೦೦	೪೬೫.೦೦	೧೫೦.೦೦	೩೧೫.೦೦
೧೯೯೫-೯೬	೧,೨೮೬.೦೦	೭೫೩.೦೦	೧೬೮.೭೦	೫೮೪.೪೫
೧೯೯೬-೯೭	೧,೫೭೦.೦೦	೬೮೦.೦೦	೧೭೦.೧೦	೫೧೦.೦೦

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಠೇವಣಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯೂ, ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಲವೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಾಲ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ವ್ಯವಸಾಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಲದ ಪ್ರಮಾಣ ೧೯೯೧-೯೨ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸಾಲದ ಶೇ. ೧೦ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ, ೧೯೯೬ ಮತ್ತು ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ಶೇ. ೩೦ರಷ್ಟಾಗಿದೆ.

ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಸಾಲ ನೀಡುವುದು ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ನೀಡಿದ ಸಾಲ ಪ್ರಮಾಣವೂ ವರ್ಷ ವರ್ಷ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಸಾಲ ನೀಡಿದ ವಿವರ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. ೧೯೯೨-೯೩ರಲ್ಲಿ ೩೧೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು, ೧೯೯೩-೯೪ರಲ್ಲಿ ೪೦೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು, ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೪೬೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು, ೧೯೯೫-೯೬ ರಲ್ಲಿ ೭೫೩ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು, ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೬೮೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು.

ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಫೀ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ಒಟ್ಟು ಹಣ ಮತ್ತು ಭದ್ರತಾ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೨೦
ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಫೀ ಹಾಗೂ ಭದ್ರತಾ ಠೇವಣಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಫೀ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಭದ್ರತಾ ಠೇವಣಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
೧೯೯೨-೯೩	೪,೩೦೦	೩.೨೭
೧೯೯೩-೯೪	೧೪,೩೦೦	೩.೨೮
೧೯೯೪-೯೫	೨೦,೫೦೫	೩.೪೬
೧೯೯೫-೯೬	೨೭,೯೫೦	೨.೫೬
೧೯೯೬-೯೭	೨೭,೯೨೫	೬.೪೮

ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು ೧೯೬೮ರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಭದ್ರತಾ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಶೇ. ೨೧ರಂತೆಯೂ, ಭದ್ರತಾ ರಹಿತ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಶೇ. ೨೩ರಂತೆಯೂ ವಿಧಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿ

ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದು ೧೯೦೪ರಲ್ಲಿ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೇ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದುದು ೧೯೦೫ರಲ್ಲಿ. ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳದಲ್ಲಿ 'ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ೧೯೦೫ರಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ಸುತ್ತಿ, ಜನರನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ೧೯೦೬ರಲ್ಲಿ ರಬಿನಾಳ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಸಹಕಾರ ತತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ದಿವಂಗತ ದಿವಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಎಸ್.ಜೆ. ದೇಶ್‌ಮುಖ್ ಅಲಮೇಲು ಎಂಬುವವರು. ಇವರು ೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಊರಾದ ಅಲಮೇಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶೇತಕೀ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಗೌರವ ಸಂಘಟಿಕರೆಂದು ಇವರನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಇಡೀ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿ ೧೯೦೪ರ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿನ ಲಾಭವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದರು. ೧೯೧೧ರಲ್ಲಿ ಆಲಮೇಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹಕಾರಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯದ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ವಿಭೂತಿ ಹಳ್ಳಿ, ಗುತ್ತರಗಿ ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೇ. ೬೨.೫ ರಷ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಈ ಸಂಘಗಳಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೇ. ೧೬ರಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೆರವು ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಉತ್ಸುಕತೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಲ ಕೊಡುವ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೇ ಸಂಘವು ೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಎಂಬ

ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ೧೯೧೨ರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಕಾಯಿದೆಯು ಅನ್ವಯವಾದ ನಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ ಜಾಗೃತಗೊಂಡಿತು. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಂತೆ ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೂ ಸಾಲ ಕೊಡಲು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಲು ತೊಡಗಿದವು. ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಅರ್ಬನ್‌ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಜಮಖಂಡಿ ಅರ್ಬನ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಇಂದಿಗೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಇತಿಹಾಸ

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು. ೧೯೦೪-೦೫ ರಿಂದ ೧೯೧೨ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ೧೯೧೨ರಿಂದ ನಂತರ ೧೯೦೪ರ ಕಾನೂನಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಪರಿಮಿತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು. ೧೯೧೨ರವರೆಗೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ನಿಧಾನವಾಗಿದ್ದರೆ, ೧೯೧೨ರ ನಂತರ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯು ತೀವ್ರಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಸಹಕಾರಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮಂತ್ರಿ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಕೃಷಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೬ಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದುದರಿಂದ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದ ಸರ್ಕಾರಿ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ೧೯೧೬ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಮುಂಬೈ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ಮತ್ತು ೧೯೧೬ರ ನಂತರ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ನಂತರ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿತು.

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ೧,೧೧೪ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪೈಕಿ ೫೫ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ೮ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಪೈಕಿ ೪ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಚರ ಬಂಡವಾಳದ ಮೊತ್ತ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಮೀರಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಲ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಪ್ರತಿ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ೮ ಜನ ಮಾತ್ರ. ೧೯೧೯ರ ನಂತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತು. ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದರೂ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಸೌಲಭ್ಯದ ಕೊರತೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೫ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ೧೩೭ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೧,೧೭೨ ಮತ್ತು ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ ರೂ. ೬೨೩೫೨೯ ಆಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟು ೧೩೭ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ೧೦೩ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ, ನಾಲ್ಕು ಗಳೆ ಮತ್ತು ಬೀಜದ ಮತ್ತು ಎರಡು ಮಾಲ ಮಾರಾಟದ ಸಂಘಗಳಲ್ಲದೇ ೨೮

ಕೃಷಿಯೇತರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಕೃಷಿಯೇತರ ಪತ್ತಿನ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನೇಕಾರರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ತಾಲೂಕಿಗೊಂದರಂತೆ ೧೦ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ರೂ. ೭೮,೯೫೪ ಆಗಿತ್ತು. ಪೊಲೀಸ್ ಜನರ ಸಂಘಗಳು ಹಲವು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಟ್ರೈಬ್ ಜನರ ಕೆಲವು ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಟ್ರೈಬ್ ಜನರ ಒಂದು ನೇಕಾರಿಕೆಯ ಸಂಘ ಸಹ ಇದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ೨೧ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕ್ಷಾಮ ಪರಿಹಾರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘವು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು.

೧೯೩೦-೩೭ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗತಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಆಂದೋಲನದ ಪ್ರಗತಿಯು ಕುಂಠಿತವಾಯಿತು. ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಾಲಗಳು ತಡೆದು ನಿಂತವು. ಅವುಗಳನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಲು ಒತ್ತಾಯದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸವಲತ್ತಿನ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ಸರಕಾರವು ಭನಸಾಲಿ- ಮೆಹತಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸಹಕಾರಿ ಆಂದೋಲನದ ಪುನರ್ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ನೇಮಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಸಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದವು.

ಎರಡನೆಯ ಜಾಗತಿಕ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಮತ್ತಿತರ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಗಳು ಏರತೊಡಗಿದ್ದುದರಿಂದ ರೈತರು ಸಹಕಾರಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಂಘಗಳು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡವು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಂಘಗಳು, ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಂಘಗಳು, ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಸಂಘಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದವು.

ಮುಂಬೈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೯೪೭ರಿಂದ ಸಹಕಾರವು ಯುದ್ಧಾನಂತರದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪತ್ತಿನ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಗೃಹ ಉದ್ದಿಮೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಸಹಕಾರ ಬೇಸಾಯ, ನೀರಾವರಿ ಸಂಘಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿತು. ಯುದ್ಧೋತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಆಂದೋಲನವು ಅನೇಕ ಜೀವನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೨೧

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೫೩ರ ಜೂನ್ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಿಧ ರೀತೀಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು.

ಸಂಘಗಳ ಪ್ರಕಾರ	ಸಂಖ್ಯೆ
೧	೨
ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಲಿ.,	೧
ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಲಿ.,	೧
ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆ	೧
ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಂಘಗಳು (ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಂಘಗಳು ಸಹಿತ)	೪೪೪
ಪತ್ತೇತರ ಕೃಷಿ ಸಂಘಗಳು: ಮಾರಾಟದ ಸಂಘಗಳು- ೫ ಕ್ಯಾಟಲ್ ಬ್ರೀಡೀಂಗ್ ಸಂಘ ೧	೬

೧	೨
ಉತ್ತಮ ಬೇಸಾಯದ ಸಂಘಗಳು	೬
ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಾಗುವಳಿ ಸಂಘ	೧
ನೀರಾವರಿ ಸಂಘಗಳು	೨
ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಸಂಘಗಳು	೧೧
ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಬೋರ್ಡ್	೧
ತಾಲೂಕು ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಬೋರ್ಡುಗಳು	೬
ಅರ್ಬನ್ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೭
ಅರ್ಬನ್ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರದಾರರ ಸಂಘಗಳು	೪೦
ಗ್ರಾಹಕರ ಸಂಘಗಳು	೨೬
ಮನೆಕಟ್ಟುವ ಸಂಘಗಳು	೧೦
ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಂಘಗಳು	೯೯
ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ಸಂಘಗಳು	೨
ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಘ	೧
ಒಟ್ಟು	೬೬೫

ಎ.ಡಿ. ಗೋರವಾಲ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಸಾಲ ಪರಿಶೀಲನಾ ಸಮಿತಿ ೧೯೫೪ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಪತ್ತಿನ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಆದರಂತೆ ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಪತ್ತಿನ ಸಂಘಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ೧೯೫೮ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಹೊಸ ಸಹಕಾರ ನೀತಿಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸೇವಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಹೊಸ ಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಒಂದು ಸಾವಿರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಘದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಆದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೈತರಿಗೆ ಅವರ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ಹೊಸ ನೀತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದರಂತೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೫೯-೬೦ರಲ್ಲಿ ೧೭೫ ಸೇವಾ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲಾಯಿತು.

೧೯೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ೧೯೬೧ನೇ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೬೨೬ ಕೃಷಿಕರ ಸಾಲ ಪೂರೈಸುವ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೩೪೩ ವಿವಿದೋದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಇತರ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ೨೬ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ೨೫೬ ಸೇವಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. ೬೬ರಷ್ಟು ಸಂಘಗಳು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ ಇದ್ದವು. ಅಂದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಅಂದರೆ ೧೨೮೯ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಶೇ. ೫೨ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ರೈತ ಕುಟುಂಬದವರು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೨೨ ೧೯೬೧ರ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಗತಿ ಚಿತ್ರ.

	೩೦.೬.೧೯೫೦ಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ	೩೦.೬.೧೯೬೧ಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ
ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	೫೮೦	೯೯೯
ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ	೫೬,೩೨೬	೧,೩೭,೨೨೪
ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೨೧,೭೧,೨೯೮	೧,೦೪,೬೮,೯೫೬
ಠೇವಣಿ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೨೪,೪೧,೩೦೯	೨,೩೦,೮೭,೦೩೩
ರಿಸರ್ವ್ ಫಂಡ್(ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೧೬,೧೮,೩೧೫	೫೪,೨೫,೪೯೯
ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	೧,೮೬,೪೩,೩೫೯	೬,೦೬,೦೧,೯೧೫

ಈ ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು, ಜೂನ್ ೧೯೬೧ಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ ೬೨೬ ಕೃಷಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೮೨,೨೧೬ ಇದ್ದಿತು. ಈ ಸಂಘಗಳ ಒಟ್ಟು ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ ೩೬,೨೭,೪೦೯ ರೂ. ರಿಸರ್ವ್ ಮತ್ತಿತರ ನಿಧಿಗಳು ೧೪,೪೬, ೩೬೫ ರೂ., ಠೇವಣಿಗಳು ೩,೧೧,೪೪೪ ರೂ., ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಸಾಲ ೯೬,೬೭,೯೩೨ ರೂ., ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ ೧,೪೯,೫೯,೬೫೦ ರೂ., ಸಾಲದ ಬಾಕಿಯು ೧,೨೫,೨೮, ೮೦೭ ರೂ. ಇದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೯೧,೦೦,೧೦೮ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲಗಳು ಅವಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಧಾನ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲೇ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಧಾನ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲೇ ಬಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಅಸಲನ್ನು ಪಡೆಯು ೧೪ ಧಾನ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಜೂನ್ ೩೦, ೧೯೬೧ಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದವು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದರೂ ೧೯೬೦ರವರೆಗೆ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನೇ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಹಕಾರಿ ಕಾಯಿದೆಯೂ, ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ನಿಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು. ಜೂನ್ ೧೯೭೧ಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೨೩ ೧೯೭೧ಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಂತೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಪ್ರಗತಿ ಪಥ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವಿವರ	ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸಾವಿರ)	ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ	ಠೇವಣಿ	ದುಡಿಯುವ ಮಡಿವಾಳ	ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲ	ಲಾಭ
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೬೭೪	೧೧೮	೧೧೩.೧	೪.೧	೫೬೩.೮	೩೩೭.೧	೧೧.೫
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೧೧	೧೭	೨೨.೪	--	೨೯೬.೬	೬೫.೬	೧.೧
ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಸಾಲ ಸಂಘಗಳು	೮೮	೨೮	೬೭.೯	೨೨೩.೦	೩೬೩.೮	೧೧೭.೫	೭.೯
ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೬೧	೮	೫.೦	--	೬೧.೭	೭೮ ಮನೆಗಳಿಗೆ	೦.೧

ವಿವರ	ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸಾವಿರ)	ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ	ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ	ಖರೀದಿ/ ಉತ್ಪಾದನೆ	ಮಾರಾಟ	ಲಾಭ
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ರೂಪಾಂತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೨	೧೩	೫೬.೭	೬೭.೬	--	--	೧.೩
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಹಕಾರ ಸ್ಟೋರ್ಸ್‌ಗಳು	೫೬	೧೬	೩.೭	೬.೪	--	೨೪.೮	೦.೪
ಕೈಮಗ್ಗ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೩೯	೨೨	--	-	೪೩.೧	೩೧.೨	೧.೭
ಇತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಘಗಳು	೧೨೫	೯	೪.೦	೩೭.೪	೮.೬	೨೦.೦	೦.೭
ಬೇಸಾಯ ಸಂಘಗಳು	೫೬	೧	೨.೯	೧೪.೨	--	--	೦.೭
ಹಾಲು ಪೂರೈಕೆ ಸಂಘಗಳು	೧೮	೦.೯	೦.೩	೦.೭	೦.೯	೧.೨	೦.೦೨
ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಸಂಘಗಳು	೧೦	೦.೮	೦.೨	೦.೩	--	--	--

ಆಧಾರ: ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಕೈಪಿಡಿ, ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೧.

೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಯಾದ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಗತಿ

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೂನ್ ೧೯೭೩ಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೪೯೭ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ೧೯೭೬ರ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೫೯೦. ೧೯೭೮ಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೫೩೬ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨,೪೭,೦೦೦ ಇದ್ದದ್ದು ೧೯೭೬ಕ್ಕೆ ೩,೩೨,೦೦೦ ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿ ೧೯೭೮ಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೩,೧೧,೮೯೨ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ೧೯೮೦ರ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೩೨೧ಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೫,೧೫,೦೦೦ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೨೪

೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ ನೋಟ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

	೧೯೭೩	೧೯೭೬
೧	೨	೩
ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೪೯೪	೧೫೯೦
ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸಾವಿರದಲ್ಲಿ)	೨೪೭	೩೩೨
ಪಾವತಿಯಾದ ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ (ಸರ್ಕಾರದ ಕೊಡುಗೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ)	೫೧೧	೭೪೩
ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟ ಮತ್ತಿತರ ನಿಧಿಗಳು	೨೦೪	೫೨೦
ಠೇವಣಿಗಳು	೬೨೩	೧೮೮೨

೧	೨	೩
ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ	೩,೧೩೭	೬೫೩೨
ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು	೧,೫೪೨	೩೬೪೮
ಸಾಲದ ವಸೂಲಿ	೧,೧೭೯	೪,೩೦೨
ಸಾಲದ ಬಾಕಿ	೨,೧೦೪	೧,೮೧೦
ಸುಸ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಸಾಲ	೮೩೧	೯೦೨
ಲಾಭ	+ ೧	--
ಖರೀದಿ (ವಸ್ತುಗಳು)	೪೭೩	೬೫೦
ಮಾರಾಟ (ವಸ್ತುಗಳು)	೫೬೬	೯೪೦
ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಗಳು	--	೪೭೬
ಲಾಭ	--	೭೫
ನಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಗಳು	--	೪೬೫
ನಷ್ಟ	--	೪೨

ಆಧಾರ: ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಅಂಕಿ- ಅಂಶ ಇಲಾಖೆ ವರದಿ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಉನ್ನತಿ ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಲದ ಬಾಕಿ ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ನಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಗಳು ಒಟ್ಟು ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. ೩೦ರಷ್ಟು. ನಷ್ಟದ ಮೊಬಲಗು ೪೨ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಶೇ.೩೦ರಷ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಅತೀವ ನಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಕೊರತೆಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಜೂನ್ ೧೯೮೧ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದ ವಿವಿಧ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ೪೪೪, ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨.೩೦ ಲಕ್ಷ, ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ೩೧೨.೭೪ ಲಕ್ಷ ರೂ., ೧೯೮೦-೮೧ ರಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ನೀಡಿದ ಒಟ್ಟು ಸಾಲ ೯೬೭.೧೮ ಲಕ್ಷ ರೂ; ವಸೂಲಾದ ಸಾಲ ೭೨೮ ಲಕ್ಷ ರೂ., ಈ ವರ್ಷದ ಅಖೈರಿಗೆ ಬಾಕಿ ಇದ್ದ ಸಾಲ ೧೪೬೬.೮೪ ಲಕ್ಷ ರೂ., ವಾಯಿದೆಯನ್ನು ಮೀರಿರುವ ಸಾಲ ೬೭೮.೫೪ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಈ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಅತಿ ಕಷ್ಟದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ೨೧೪೫.೩೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲದ ಬಾಕಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕೃಷ್ಯೇತರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಂತೆಯೇ ಇದೆ. ೧೨೮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷ್ಯೇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೧ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೯,೦೦೦, ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ೧೬೬.೧೩ ಲಕ್ಷ ರೂ., ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ನೀಡಿದ ಸಾಲ ೧೦೦೦.೭೩ ಲಕ್ಷ ರೂ., ವಸೂಲಾದ ಸಾಲ ೧೦೩೦.೦೪ ಲಕ್ಷ ರೂ., ಸಾಲದ ಬಾಕಿ ೮೯೫. ೭೮ ಲಕ್ಷ ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಮೀರಿದ ಸಾಲ ೧೨೮.೬೬ ಲಕ್ಷ ರೂ.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೂನ್ ೧೯೮೧ರ ಅಖೈರಿಗೆ ೧೩ ಮಾರಾಟ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೧೯,೪೯೬ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ವಸೂಲ್ಮಾಡಿದ ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ ೪೭.೪೨ ಲಕ್ಷ ರೂ. ೧೯೮೦-೮೧ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ನೀಡಿದ ಸಾಲ ೩೦.೮೧ ಲಕ್ಷ ರೂ., ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಸೂಲಾದ ಸಾಲ ೩೦.೮೬ ಲಕ್ಷ ರೂ., ಬಾಕಿ ಇರುವ ಸಾಲ ೨೧.೫೭ ಲಕ್ಷ ರೂ., ವಾಯಿದೆಗೆ ಮಿತಿ ಮೀರಿದ ಸಾಲ ೧೩.೮೧ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೨೫

ಇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿವರ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

				೧೯೮೦-೮೧ ರಲ್ಲಿ			
	ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ	ನೀಡಿದ ಸಾಲ	ವಸೂಲಾದ ಸಾಲ	ಬಾಕಿ ಇರುವ ಸಾಲ	ವಾಯಿದೆ ಮೀರಿದ ಸಾಲ
ಸಂಸ್ಕರಣ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧	೩೧	೧೦	--	--	--	--
ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೮೫	೧೫,೫೫೬	೫.೪೨	೦.೩೬	--	೧.೭೭	೦.೮೭
ಬೇಸಾಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ	೪೯	೧,೨೦೯	೩.೧೮	--	--	೧.೨೩	೧.೨೩
ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೯೧	೧೦,೬೨೫	೭.೦೦	೦.೩೦	೦.೦೭	೫೮.೨೫	೨೮.೧೭
ನೇಕಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೨೪೯	೨೬,೧೫೯	೨೮.೨೯	--	--	೨೫.೦೯	೧೦.೫೮
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೭೭	೬೨೨೩	೭.೩೬	೦.೦೧	೭.೬೩	೮.೮೧	೫.೮೬
ಗ್ರಾಹಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೯೦	೨೮೫೭೪	೧೮.೩೯	--	--	೩೧೫.೮೭	೩.೨೧.೪೯

ಈ ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳಿಂದ ಬಾಕಿ ಇರುವ ಸಾಲ ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಮೀರಿದ ಸಾಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಷೇರು ಬಂಡವಾಳಕ್ಕಿಂತ ಮಿತಿಮೀರಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

೧೯೮೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದುದನ್ನು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ೧೯೮೮-೮೯ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ತೇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೫೮೬ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈ ಸಂಘಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕೂಡ ೫,೧೧,೦೦೦ ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಎಲ್ಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕ ಬಂಡವಾಳವು ೪೯.೨೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೧೯೮೮-೮೯ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ನೀಡಿದ ಸಾಲ ೨೩.೮೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಾಲದ ಬಾಕಿಯೂ ಕೂಡ ಆ ವರ್ಷದ ಅಖೈರಿಗೆ ೨೭.೯ ಕೋಟಿ

ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ೫೩೪ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೩.೧೧ ಲಕ್ಷ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ೪೧.೧೦ ಕೋಟಿ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ೨೩.೩೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಸಾಲದ ಬಾಕಿ ಆ ವರ್ಷದ ಅಖೈರಿಗೆ ೨೪.೫೯ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಕೃಷಿಪತ್ತಿನ, ಧಾನ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳೂ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಯೇತರ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳೂ ಅಂದರೆ ನೌಕರದಾರರ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳೂ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೦೫೨ ಪತ್ತೇತರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಇದ್ದು, ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ ೪೮.೧೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಪತ್ತೇತರ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ೩೧೫ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ. ೯೪ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ, ೧೦೦ ಗ್ರಾಹಕರ ಮತ್ತು ೫೪೩ ಇತರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೮೮-೮೯ರ ಅಖೈರಿಗೆ ೨೧ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ೮೨,೦೦೦ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ೪೮.೭೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕ ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ೩೮.೭೧ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದವು.

೧೯೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ

೧೯೯೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿಹೊಸ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಿಂತ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅನಾರ್ಥಿಕವಾದ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಲಾಭದಾಯಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಅವುಗಳ ನೋಂದಣಿಯನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡುವುದು ಸಮಾಪನದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ. ೧೯೯೦ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪೧೪ ವ್ಯವಸಾಯ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೧೨೦ ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಸಾಲ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೪೭ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ೯೭ ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ೩೨೫ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ೬೩೭ ಇತರೆ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಇಲಾಖೆಯು ಸಮಾಪನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ೨೭ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ೨೨೧ ಪತ್ತೇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸಮಾಪನ ಮಾಡಿತು. ೩೧.೩.೧೯೯೪ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪೧೦ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ೧೫೬ ಕೃಷ್ಯೇತರ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ಒಟ್ಟು ೫೬೬ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೬೦ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ೯೮ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ, ೩೩೫ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಮತ್ತು ೬೪೨ ಇತರೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದವು. ೨೮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ೨೪೨ ಪತ್ತೇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೧೯೯೪ರ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕೃಷಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಲವು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೧೮.೮೮ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಸಾಲವೇ ೧೮.೮೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿಯೇ ನಡೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳೆಂದರೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತುಪ್ರತಿ ೧೩೩೬ ಜನರಿಗೆ ೧ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವಿರುವುದು. ೧೯೭೧-೭೨ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೧೫೭೪ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಘವಿದ್ದರೆ ೧೯೮೦-೮೧ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೧೩೩೬ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಘವಾಯಿತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಎರಡನೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಸಂಘಗಳ ಏರಿಕೆ ಸರಾಸರಿ ೧೯೮೦ರವರೆಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಶೇ. ೫ರಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಇದು ಇತರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸರಾಸರಿ ಏರಿಕೆಯನ್ನು ಮೀರಿಸಿದೆ. ೧೯೭೦-೭೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಂಘಕ್ಕೆ ೧೬೬ ಸದಸ್ಯರಂತೆ ಇದ್ದರೆ ೧೯೮೦-೮೧ಕ್ಕೆ ೨೬೪ ಸದಸ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆದರೆ ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಸಂಘದ ಸರಾಸರಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಂದರೆ ೩೬೫.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಸಹಕಾರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. ಭಾರತದಂಥ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಹಿಡುವಳಿಗಳೇ ಅಧಿಕವಾಗಿರುವಾಗ, ಇಂಥ ರೈತರಿಗೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಾಲವನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳೇ ಬೇಕು. ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದುದ್ದು ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿಯೇ. ೧೯೮೦-೮೧ರಲ್ಲಿ ೪೪೪ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಕೇವಲ ೯೬೮.೨೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ೪೧೦ಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದರೂ, ಸಾಲ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದು ೧೮೮೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು. ಆದರೆ ಒಂದು ನಿರುತ್ಸಾಹದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ವಾಯಿದೆಯು ಮೀರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಸಾಲ ಹಿಂತಿರುಗದೇ ಇರುವುದು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ಸಹಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ೧೯೮೦-೮೧ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨.೩೦ ಲಕ್ಷ ಇದ್ದರೆ ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ೩.೪೪ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಈ ಅಂಶದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಸಹಕಾರ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಧೃಡವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೨೬

೧೯೯೭ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಖೈರಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ನೋಟ

ವಿವರ	ಒಟ್ಟು	ಸ್ಥಗಿತ	ಸಮಾಪನೆ
೧	೨	೩	೪
ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು	೧	--	--
ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು: ೧. ರೈತರ ಸೇವಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ ೨. ವ್ಯವಸಾಯ ಸೇವಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ	 ೧೦ ೩೯೪	 ೨	 ೮
ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೧೧	--	--
ಧಾನ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೩	--	೨
ಪಟ್ಟಣ ಸಾಲ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು	೭೩	೨	೨
ನೌಕರರ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೧೭	೧	೭
ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು	೨೬	--	೨
ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೧	--	--
ವಿಶೇಷ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೪೯	--	೨
ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಸಂಘಗಳು	೨೭೮	೩೦	೭೮
ಸಂಯುಕ್ತ ಬೇಸಾಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೧೦	೭	--
ನೀರಾವರಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೫೦	೫	೬

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ

೧	೨	೩	೪
ಜನತಾ ಬಜಾರ್	೩	--	--
ಗ್ರಾಹಕರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೯೭	೧೫	೧೪
ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೭೮	೧೩	೨೯
ಕೂಲಿಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೨೩	೧೭	೧೬
ಹಾಲು ಒಕ್ಕೂಟ	೧	--	--
ಕೃಷ್ಯೇತರ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು: ೧. ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಂಗಡದ್ದು ೨. ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೩. ಮಹಿಳಾ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	 ೧೫ ೧ ೯೪	 - - ೧ ೧೨	 ೩ ೧ ೪
ಕೋಳಿ ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	೬	೨	೩
ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು: ೧. ಹತ್ತಿ ನೂಲಿನ ನೇಕಾರರ ಸಂಘಗಳು ೨. ರೇಷ್ಮೆ ನೂಲಿನ ನೇಕಾರರ ಸಂಘಗಳು ೩. ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	 ೫೧ ೪ ೬೬	 ೧೧ - - ೪೫	 ೫೧ - ೯೪
ಇತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು: ೧. ಫೈಬರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ೨. ಸಮಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೩. ಆಯಿಲ್ ಘಾನಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೪. ರೇಷ್ಮೆ ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೫. ಹ್ಯಾಂಡ್ ಪೌಂಡಿಂಗ್ ೬. ಇತರ ಗ್ರಾಮ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ೭. ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ೮. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವಿಧ ತೆರನಾದ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	 ೨ ೬ ೬ ೧ ೨ ೫೭ ೧ ೧೭	 ೧ ೧ ೩ - ೧ ೧೮ - ೧	 ೧ ೧ - - ೭೬ ೧
ಸಹಕಾರಿ ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿ	೨	--	೨
ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆ (ಸಹಕಾರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ)	೫	೨	--
ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸಾಹತು	--	--	೧
ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು	೨೩	೩	೧
ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು	-- -	--	೨
ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್	೧	--	--
ಒಟ್ಟು	೧,೬೦೪	೧೮೭	೪೪೯

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೦೫ ರಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ೧೬೭೪ ಸಂಘಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ೩೧೯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಸಮಾಪನೆಗೊಂಡವು. ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ೧೬೦೪ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿದ್ದು ೪೪೯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಸಮಾಪನಗೊಂಡವು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೨೭

ಒಟ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಾಪನಗೊಂಡ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ವಿವರ

ವರ್ಷ	ಒಟ್ಟು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು	ಈ ಪೈಕಿ ಸಮಾಪನೆಗೊಂಡ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು
೧೯೮೦	೧,೬೭೪	೩೧೯
೧೯೮೧	೧,೮೦೮	೩೨೯
೧೯೮೫	೧,೭೭೯	೨೮೦
೧೯೯೦	೧,೮೬೯	೨೫೩
೧೯೯೨	೧,೯೦೮	೨೪೪
೧೯೯೪	೧,೩೩೩	೨೬೯
೧೯೯೭	೧,೬೦೪	೪೪೯

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ವಿಜಾಪುರ

ಈ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಪಾಂಡುರಂಗ ರಾವ್ ದೇಸಾಯಿ ಬಿ.ಎ.ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಇವರು ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ೧೯೨೫-೨೬ರವರೆಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕೋ ಆಪರೇಟಿವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮೂಲಕ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಮರು ಹಣಗಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ೧೯೧೯ರಿಂದ ಈ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕೋ-ಆಪರೇಟಿವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಬೆಳೆ ಸಾಲ, ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂಥ ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಸಾಲ, ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಠೇವಣಿ ಸ್ವೀಕಾರ, ಪಾವತಿ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಕೃಷಿಪತ್ತೇತರ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ರೈತರು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕೂ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಈಚೆಗೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಸಾಲ ನೀಡುವ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ನಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ನಷ್ಟದಿಂದ

ಪಾರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಾದರೂ ನಾಮ ಮಾತ್ರ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ, ಸಹಭಾಗಿದಾರ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಹಲವಾರು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಬಾರ್ಡ್(ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಫಾರ್ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರಲ್ ಮತ್ತು ರೂರಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್) ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗುವ ನಷ್ಟವನ್ನು ನಬಾರ್ಡ್ ಭರ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

೧೯೯೭ನೇ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ, ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ೫೧ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಎಂಟು ದಶಕದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ೧೩೩೩ ಇದ್ದದ್ದು ೧೯೯೭ಕ್ಕೆ ೧೨೫೬ಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಅದಾಗ್ಯೂ ವ್ಯವಹಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ವೃದ್ಧಿಯ ದರವು ಶೇ. ೧೨ಕ್ಕೂ ಮೀರಿದೆ. ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಉದಾರವಾದ ನೀತಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ತನ್ನ ಎರಡನೇ ಶಾಖೇಯನ್ನು ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಿತು. ೧೯೫೬ರವರೆಗೂ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಯಮಯುತವಾದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಪಾಲಿಸಿತು. ೧೯೫೬ರವರೆಗೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೫ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ೧೯೯೨ರವರೆಗೂ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ೧೯೭೬ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಶಾಖೆಯನ್ನು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಿತು.

ವಿಜಾಪುರ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ೨೨೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಷೇರು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ೧೯೯೭ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ ೭೯೭ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಠೇವಣಿಗಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೧೫೩೮ ಲಕ್ಷ ರೂ.ನಿಂದ ೧೪,೩೭೬ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಕೃಷಿಯೇ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಲ್ಪಾವಧಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಸಾಲವೂ ಕೂಡ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೧೬೪೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ನಿಂದ ೯,೦೭೩ ಲಕ್ಷ ರೂ.ನವರೆಗೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ೨೧೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಲಾಭವನ್ನು ಗಳಿಸಿತು. ಈಚೆಗೆ ವರ್ತಕರ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಪಂದಿಸಿ ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ರೋಖ ಪತ್ತಿನ ಸಾಲ (ಕ್ಯಾಷ್ ಕ್ರೆಡಿಟ್)ಮತ್ತು ೧ ಲಕ್ಷ ರೂ.ನ ಓವರ್‌ಡ್ರಾಫ್ಟ್ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಸಹಕಾರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕಂಪ್ಯೂಟರೀಕರಣಗೊಳಿಸಿದೆ. ಟ್ರಾಕ್ಟರುಗಳ ಖರೀದಿ, ಚಿಕ್ಕ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪೈಪುಲೈನುಗಳನ್ನು ಹಾಕಲು ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರದ ಅಭ್ಯುದಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಕೌಂಟರ್ ಪೂರೈಕೆ, ತಿಜೋರಿ ಪೂರೈಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಶಾಖೇಗಳಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ತನ್ನದೇ ಆದ ಭವ್ಯವಾದ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೨೮

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ೫ ವರ್ಷಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ವಿವರ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವಿವರಗಳು	೧೯೮೦-೮೧	೧೯೮೫-೮೬	೧೯೯೦-೯೧	೧೯೯೫-೯೬	೧೯೯೬೯೭
ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ	೧,೩೩೩	೧,೧೫೦	೧,೧೩೪	೧,೨೩೨	೧,೨೫೬
ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ	೨೨೪.೪೩	೩೨೬.೯೬	೪೪೧.೩೪	೬೫೫.೯೯	೭೯೭.೩೮
ಸರಕಾರದ ಪಾಲು	೪೪.೯೩	೪೪.೯೩	೪೪.೯೩	೪೪.೯೩	೯೪.೪೩
ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟ ನಿಧಿಗಳು	೩೭.೮೩	೫೪.೯೧	೬೭.೩೯	೮೨.೭೧	೮೨.೧೧
ಠೇವಣಿಗಳು	೧,೫೩೮.೯೩	೨,೮೬೦.೦೪	೫,೬೬೨.೩೩	೧೦,೨೬೬.೪೮	೧೪,೩೭೬.೨೧
ಮುಂಗಡಗಳು	೧,೬೪೪.೪೦	೩.೦೦೫.೯೪	೩,೧೦೭.೭೩	೬,೮೨೩.೨೯	೯,೦೭೩.೫೪
ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ	೨,೩೩೩.೩೨	೪,೩೮೬.೧೯	೬,೮೩೦.೪೬	೧೩,೪೩೦.೭೪	೧೯,೫೧೨.೮೪
ಲಾಭ	೮.೮೬	೧೨೨.೫೮	೧೧೫.೩೪	೧೩೬.೯೯	೨೧೦.೯೨

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕು, ವಿಜಾಪುರ

ರಾಜ್ಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕು (ನಿ.) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಕೊಡಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ಇದು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲೂ ತಾಲೂಕು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ವಿಜಾಪುರದ ಶಾಖೆಯನ್ನು ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಳೆದ ೫ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬ್ಯಾಂಕು ಠೇವಣಿಯ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ೧೯೯೨ರಲ್ಲಿ ಠೇವಣಿಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ೫೫.೨೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಿದ್ದು ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೮೫.೧೦ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೪೧ ಲಕ್ಷದಿಂದ ೬೩ ಲಕ್ಷದವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಈ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ:೬.೨೯ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಗತಿ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

	೧೯೯೨-೯೩	೧೯೯೩-೯೪	೧೯೯೪-೯೫	೧೯೯೫-೯೬	೧೯೯೬-೯೭
ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ	೨,೬೧೮	೨,೬೩೨	೨,೬೮೦	೨,೭೪೧	೨,೯೫೪
ಶೇರು ಬಂಡವಾಳ	೩.೨೯	೩.೩೨	೩.೮೮	೪.೪೧	೪.೯೪
ಠೇವಣಿಗಳು	೫೫.೨೪	೬೦.೫೩	೫೫.೯೩	೭೨.೧೦	೮೫.೧೦
ಸಾಲ ಮುಂಗಡಗಳು	೪೧.೫೬	೪೬.೭೬	೫೦.೫೯	೫೬.೭೧	೬೩.೮೨
ನಿವ್ವಳ ಲಾಭ/ ನಷ್ಟ	+ ೦.೨೧	+ ೧.೬೨	- ೧.೪೫	+ ೦.೦೨	+ ೦.೩೪

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

೧೯೦೯ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧೯೧೨ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ೧೯೧೭ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕು, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲೇ ೧೯೪೪ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಡೆಕ್ಕನ್ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ೬ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ನೋಂದಣಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಅಂದರೆ ೧೯೫೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಜಮಖಂಡಿ, ಮುಧೋಳ, ತಾಳಿಕೋಟೆ, ರಬಕವಿ, ಚಡಚಣ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೧೯೫೧, ೧೯೫೧, ೧೯೫೭, ೧೯೫೮, ೧೯೫೯, ೫ ಪಟ್ಟಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ೧೯೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ಹುನಗುಂದ, ಇಳಕಲ್, ಮಹಿಲಾಂಗಪುರ, ಸಿಂದಗಿ, ಬಾದಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ೧೯೬ರ ಅಖೈರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨೧ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿದ್ದವು. ೧೯೮೯ರ ಜೂನ್ ಅಖೈರಿಗೆ ೨೧ ಪಟ್ಟಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೪೮.೭೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ೩,೮೭೧ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದವು. ಅಂದು ೨,೬೯೭ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಬಾಕಿಯು ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ೧೯೮೯ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೮೨ ಸಾವಿರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ೨೨ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೨೭ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ೯೯.೨೪ ಕೋಟಿ ರೂ. ಠೇವಣಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ೭೩.೬೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಸಾಲವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದವು. ಈ ೨೨ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪೈಕಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಮಹಿಳಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸೇರಿ ಎರಡು ಮಹಿಳಾ ಆಡಳಿತ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಇದು ೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨೬ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ವಿಜಾಪುರ. ಬಸವೇಶ್ವರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಜಮಖಂಡಿ ಸಹಕಾರ ಬ್ಯಾಂಕು ಪ್ರಮುಖವಾದವು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ಕೃಷಿಕರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಅಡವಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ಸಾಲದ ಹೊರೆಯಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಭಾರತದ ರೈತರು ಸಾಲದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ, ಸಾಲದಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದು, ನಂತರ ಸಾಲದಲ್ಲೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿ, ಸಾಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆಗೂ ವರ್ಗಾಯಿಸುವರು ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯುಂಟು. ಇಂಥ ರೈತರನ್ನು ಸಾಲದಿಂದ ವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಹುಕಾರ ಜಮೀನುದಾರರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಲು ಭೂ ಅಡಮಾನ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ರೈತರನ್ನು ಸಾಲದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ, ಭೂಮಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಮಾನ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ನಂತರ ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿ, ಹುನಗುಂದ, ಮುಧೋಳಗಳಲ್ಲಿ, ೧೯೬೩ರಲ್ಲಿ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳದಲ್ಲಿ, ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಸಿಂದಗಿ ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿ ಮತ್ತು

ಜಮಖಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಬೀಳಗಿಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ರೈತರಿಗೆ ಅವರ ಜಮೀನಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಕೃಷಿ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ, ನೀರಾವರಿ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡುವುದಕ್ಕೆ, ತುಂತುರು ನೀರಾವರಿ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ, ಟ್ರಾಕ್ಟರುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ತೆಂಗು ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ, ರೇಷ್ಮೆ, ಪಶುಪಾಲನೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೂ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಅನ್ವಯದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾದ ಬಹುತೇಕ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಮಾವಧಿ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೮೬,೦೦೦ ವನ್ನು ಮೀರಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಗೆ ಸರಾಸರಿ ೮೦೦೦ ಸದಸ್ಯರು ಇರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಲ ವಸೂಲಾತಿಯೂ ಶೇ. ೪೫ರಿಂದ ೫೦ರವರೆಗೆ ಇರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಲದ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇತರ ವಿಷಯಗಳು

ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಉಪನಿಬಂಧಕರ ವರದಿಯಂತೆ ಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಯು ಮುನ್ನಡೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದರೆ.

೧) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಕೈಕ ಸಹಕಾರಿ ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿಯು ಬನಹಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ನೇಕಾರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

೨) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೩ ಸಹಕಾರಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೊಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ಸಹಕಾರಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯು ಕಬ್ಬು ನುರಿಯುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ.

೩) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕ ಸಂಘಗಳು ಸಹಕಾರಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಹಾಲಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿವೆ.

೪) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಗಟು ಮಾರಾಟ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿವೆ.

೫) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೧ ಒಕ್ಕಲುತನ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಮಾರಾಟ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ರೈತರು ಬೆಳೆದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಪೇಟೆಯನ್ನು ಲಭ್ಯ ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಬೆಲೆಯು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿವೆ.

೬) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪೦೪ ಪ್ರಮುಖ ಕೃಷಿ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪೂರಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದು ರೈತರಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಉಳಿತಾಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳಸುತ್ತಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ೧೫೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿವೆ.

೭) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಉಪ ನಿಬಂಧಕರು ಹಾಗೂ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನೆ ಇವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಉಪ

ವಿಭಾಗಗಳು, ಪ್ರತಿ ಉಪ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕೆಳಗಡೆ ಉಪವಿಭಾಗದ ಸಹಾಯಕ ನಿಬಂಧಕರು, ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಹಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಣ

ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಗೌರವ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಸಹಕಾರ ತತ್ವದ ಪರಿಚಯ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಲಹೆ, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಹಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್ (ಸಂಘಗಳ ಕೂಟಗಳು) ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತು.

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇಡೀ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೂಪರ್ ವೈಸರಿ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ಜಮಖಂಡಿ, ಮುಧೋಳ ಮತ್ತು ಬೀಳಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ತಾಲೂಕು ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್ ಮಾತ್ರ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಘವು ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಕಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಾ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಪ್ರಬಂಧ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ನವೆಂಬರ್ ಮಾಹೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಸಪ್ತಾಹವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಸಹಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗುವ ಸಂಘಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್ ೧೦ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಸ್ವಂತ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೦

ಸಹಕಾರಿ ಯೂನಿಯನ್ನಿನ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷ	ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆದಾಯ	ವೆಚ್ಚ
೧೯೯೨-೯೩	೩೧೧	೨,೫೨,೭೮೧	೨,೩೩,೯೦೯
೧೯೯೩-೯೪	೩೧೪	೧,೫೨,೫೯೫	೩,೨೧,೪೪೧
೧೯೯೪-೯೫	೩೩೦	೨,೭೯,೨೯೫	೩,೭೮,೯೬೬
೧೯೯೫-೯೬	೩೫೧	೩,೫೪,೫೪೯	೪,೫೫,೬೭೯
೧೯೯೬-೯೭	೩೬೦	೪,೫೯,೯೦೩	೪,೮೩,೪೫೫

ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು, ಉತ್ತಮ ಸಾರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ಹಿನ್ನಾಡು, ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬಾಗಿವುಳ್ಳ ವರ್ತಕರು, ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಹಲವಾರು ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಸ್ತುಗಳು ಹೊರ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆ ಹೊರೆಯ ದೂರದ ಮತ್ತು ಸಮೀಪದ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಡನೆಯೂ ಮಾರಾಟವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಂದಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಹಿಂದಿನ ಇತಿಹಾಸ

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಹೆಸರಾಂತ ಕಲಾತ್ಮಕ ವಸ್ತುಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ತೀರದ ಬಂದರುಗಳ ಮೂಲಕ ಗ್ರೀಸ್, ರೋಂ, ಈಜಿಫ್ಟ್, ಅರಬ್‌ಸ್ಥಾನ, ತುರ್ಕಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂದು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೇಷ್ಮೆಯ ವಸ್ತುಗಳು, ಮುತ್ತು, ವಜ್ರ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಹರಳುಗಳು, ಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಏಲಕ್ಕಿ ಮುಂತಾದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹೊರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ದೇಶಗಳಿಂದ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಣ್ಯಗಳು, ವೈಡೂರ್ಯ, ಹವಳ, ತವರ, ಸೀಸ, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸ, ಬಣ್ಣಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಆಮದು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅರಬ್‌ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕುದುರೆಗಳೂ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪೀತಾಂಬರ, ರತ್ನಗಂಬಳಿ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜರುಗಳಿಗೂ ಆಗಾಗ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಅರಸರು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೆಕ್ಕ ಮತ್ತು ಪರ್ಶಿಯನ್‌ಗಳಿಗೆ ಮೆಣಸು ಮುಂತಾದ ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಾಪುರದ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಸಾಮಾನು ಸರಂಜಾಮುಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೆಣಸು ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಡಚ್ಚರು ಮತ್ತು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಡಚ್ಚರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲು ದಿ ನೆದರ್‌ಲೆಂಡ್ ಕಂಪನಿ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ವಿಜಾಪುರದ ಅರಸರು ಡಚ್ಚರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ನೆರವು ನೀಡಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರನ್ನು ಎದುರುಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ೧೫೬೫ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಾಳೀಕೋಟೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋತುಹೋದ್ದರಿಂದ ವಿಜಾಪುರದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಪೆಟ್ಟು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಆದಾದ ಮೇಲೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಪ್ರಭಾವವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ವಿಜಾಪುರದ ಅರಸರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿ ಮೆಣಸು ಮುಂತಾದ ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. ೧೬೩೮ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದ ಮಾಡೆಲ್ ಸೊ ಎಂಬುವನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತನ್ನ ದಿನಚರಿ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವೆಂದರೆ ಮೆಣಸು. ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ಮೆಣಸು ಮಧ್ಯಪ್ರಾಚ್ಯ ಮತ್ತು ಯೂರೋಪ್ ದೇಶಗಳಿಗೂ, ಗುಜರಾತಿನ ಸೂರತ್ತಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ಮೆಣಸು, ಏಲಕ್ಕಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಗೋವಾ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಕ್ಕೂ ರವಾನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಧ್ಯಾನದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ವಂಚಾರಿಗಳೆಂದು ಜನರು

ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಮಾಡೆಲ್‌ಸೊ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೆಣಸು ಆಗ್ರಾದವರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ೧೦, ೧೧ ಮತ್ತು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಐಹೊಳೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

(ಆಧಾರ: ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ ೩, ಪ್ರಸರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ೧೯೯೭).

ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ಜಂಖಾನಗಳು ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಗುಜರಾತಿನಿಂದ ಬಂದ ಬನಿಯರು ಹಣವನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರದ ಕೈಮಗ್ಗದ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಚವುಡಾಪುರದ ಚಾಪೆಗಳುನ ಕರ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಗೂಡುರು ಬಳೆಗಳೆಂದರೆ 'ಬಂಗಾರದ ಕಡಗ' ವೆಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬಾಗಲಕೋಟೆ ನಗರಗಳು ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಪೇಷ್ವೆಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳ ಮುದ್ರಣಗಾರವೂ ಇತ್ತು.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ (೧೮೨೦) ಮೈಸೂರಿನ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ, ಶೋಲಾಪುರ, ಗೋವಾ ಮತ್ತು ನೈಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಮುಖಾಂತರ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರೈಲು ಮಾರ್ಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರಾಟದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಲಂಬಾಣಿಗಳು ಎತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆದಾರಿಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲುದಾರಿಯೇ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಣ್ಣು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಗಳು ಸಂಚರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾರ್ಗಗಳು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಗಣೆ ಕಪ್ಪು ಮಣ್ಣಿನ ನೆಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಭರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಳ್ಳಕಾಕರರ ಹಾವಳಿಯೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮೦ರಿಂದ ೧೦೦ ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್ ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣವೆಂದರೆ ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣವಿದ್ದಂತೆ. ೧೮೨೦ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರು ತುಳಿದ ದಾರಿಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಂಥ ಮಾರ್ಗಗಳೆಂದರೆ ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ ಮೂಲಕ ಮೈಸೂರು, ಅನಂತರ ಶೋಲಾಪುರ ಮತ್ತು ಪುಣೆ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳನ್ನು ಸೇರುವ ರಸ್ತೆಗಳು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೨೦ರ ನಂತರ ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ೧೮೫೦ರ ನಂತರ ಗಾಡಿಗಳ ಸಂಚಾರ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ೧೮೮೩ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಾಂತ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಾದವು. ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆಗಳು, ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಪಯುಕ್ತವಾದಂತಹವು. ಮುಖ್ಯ ರಾಜ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳೆಂದರೆ ೧) ಪುಣೆಯಿಂದ ಹರಿಹರದವರೆಗೆ, ಸೋಲಾಪುರ, ವೆಂಗುರ್ಲ, ವಿಜಾಪುರ ಮುಖಾಂತರ ನೈಜಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಿಂದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ವಿಜಾಪುರದಿಂದ ಸತಾರ, ರತ್ನಗಿರಿ, ಸೋಲಾಪುರದಿಂದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡದಿಂದ ಗೋವೆ, ಕಾರವಾರದಿಂದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಧಾರವಾಡದಿಂದ ಕುಮುಟ ಇತ್ಯಾದಿ. ಶೋಲಾಪುರ-ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ೧೧೩ ಮೈಲಿ ರಸ್ತೆಯು, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೋಣಿ ಸಂಚಾರವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯು ಜಲಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ೮ ದೊಡ್ಡ ದೋಣಿಗಳು, ೩೪ ಚರ್ಮದ ದೋಣಿಗಳು ಇದ್ದವು.

ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳು: ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ೧೮೭೯ರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯವಾಗಿ ರೈಲು ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ೧೮೮೨ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ರೈಲು ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಕಂಪನಿಗೆ ವಹಿಸಿತು. ಹುಟಗಿ-ಗದಗ್ ರೈಲ್ವೆ, ಬೆಲೂರಿ ಮತ್ತು ಮರ್ಮ ಗೋವ ಮತ್ತು ಪೂನಾ ಲೋಂಡಾ ರೈಲು ಮಾರ್ಗಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರೈಲು ಮಾರ್ಗದ ಉಪಯೋಗ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ರೈಲು ಮಾರ್ಗದ ಬಳಕೆಯ ಉಪಯೋಗ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದಂತೆ, ಸಾಗಣೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಈ ರೈಲ್ವೆಗಳನ್ನು ಎಸ್.ಎಂ. ರೈಲ್ವೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿಯಾದ ವರಮಾನವು ಲಭ್ಯವಾಗದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ನಷ್ಟವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವವರು ಸುಂಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಶೋಲಾಪುರ-ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆಗಳಿದ್ದವು. ೧೮೬೩ರಲ್ಲಿ ಸುಂಕದಿಂದ ಬಂದ ವರಮಾನ ೧೧,೮೬೦ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ನದಿಗಳನ್ನು ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಗಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ದೋಣಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ೧೮೮೩ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ४३ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು, ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ೨೧ ದೋಣಿಗಳಿದ್ದವು. ಮಲಪ್ರಭ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ೧೨ ದೋಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ೫ ದೋಣಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಈ ಪೈಕಿ ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ದೋಣಿ, ೮ ಮರದ ದೋಣಿಗಳು, ಉಳಿದವು ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸಣ್ಣ ದೋಣಿಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣದ ದೋಣಿಯನ್ನು ೨೯ ಅಡಿ ಉದ್ದ ೧೧ ಅಡಿ ಅಗಲ ४ ಅಡಿ ಆಳ ಈ ರೀತಿ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ತಗುಲಿದ ವೆಚ್ಚ ೨,೨೦೦ ರೂ.ಗಳು. ಮರದ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಕಾಮಗಾರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಬಡಗಿಗಳು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಣ್ಣ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಮಾಲೀಕರು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರು ಪಂಡರಾಪುರದಿಂದ ದೋಣಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ್ದರು. ಮರದ ದೋಣಿಗಳು ೩೧ರಿಂದ ೩४ ಅಡಿ ಉದ್ದ ೯ರಿಂದ ೧೧ ಅಡಿ ಅಗಲ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕರಿಂದ ೫ ಅಡಿ ಆಳ ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದೋಣಿಯು ನಾಲ್ಕು ಟನ್ ತೂಕದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ದೋಣಿಯ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ೨೦೦೦ ರೂ. ವೆಚ್ಚವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಂಕರಿಯಂತಿದ್ದ ದೋಣಿಯ ಸಾಗಣೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ೨ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು. ಇಂಥ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಅಂಬಿಗರೇ ತಯಾರಿಸಿ ಅದರ ಹೊರ ಭಾಗವನ್ನು ಚರ್ಮದಿಂದ ಹೊದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಸಾಗಣೆಯದರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೮ ಆಣೆಯಿಂದ ೧೨ ಆಣೆಯವರೆಗೆ. ಅಂಬಿಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಬಳ ಪಾವತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೨ರಿಂದ ೩ ಆವೃತ್ತಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೋಣಿಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ೧೮೮೨ರಲ್ಲಿ ದೋಣಿ ಸಾಗಣೆಯಿಂದ ಬಂದ ವರಮಾನ ೫೧೬೦ ರೂ. ಆಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಾದಗಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಹಿಪ್ಪರಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಾಲೆಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಿಕರು ಬಂಗಲೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಟಪಾಲು ಕಛೇರಿಗಳು: ವಿಜಾಪುರ ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಂಚೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿಗಳಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಇತರ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಚೇರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದೊಂದು ಪ್ರಾಕಾರ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯಿಂದ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಕಾರ. ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಕಾರ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೨ ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿಗಳು. ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಕಲಾದಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ೧೫ ಸಬ್ ಆಫೀಸುಗಳು ಮತ್ತು ೧೩ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಚೇರಿಗಳಂತೆ ಅಂಚೆ

ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಟಪಾಲನ್ನು ಶೋಲಾಪುರದಿಂದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ತಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಟಪಾಲನ್ನು ಓಡುವ ಅಂಚೆ ಮನುಷ್ಯರು ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂತೀ ಕಚೇರಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ವ್ಯಾಪಾರ

ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿನಿಮಯದ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಸಂತೆಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಸ್ತ್ರ, ಅಕ್ಕಿ, ಕಿರಾಣಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂತೆಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋದಿ, ಕಡಲೆ, ಅಗಸೆ, ಹತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಿಂದ ೫ ಸಾವಿರ ರೂ.ವರೆಗೆ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೂಡಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ೨೨೫ ಜನ ಭಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ವರ್ತಕರೆಂದರೆ ಲಿಂಗಾಯಿತರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಗುಜರಾತಿಗಳು, ಮಾರ್ವಾಡಿಗಳು, ವಣಿಕರು, ಕೋಮಟಿಗಳು, ಹಟ್ಕಾರರು, ಶಿಂಧಿಗಳು, ಪಂಚಾಲರು, ಕೋಷ್ಠಿಗಳು, ನೀಲಗಾರರು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ೧೪೦೦ ಜನ ವರ್ತಕರು ಸಣ್ಣ ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮುಂಬೈ, ಶೋಲಾಪುರ, ಪುಣೆಗಳ ಮಾರ್ವಾಡಿ ವರ್ತಕರಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆದು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೮೮೦ರಲ್ಲಿ ಸಿಲ್‌ಕಾಕನ ವರದಿಯಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವು ೧೮೭೬-೭೭ರ ಕ್ಷಾಮ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಸಂಪತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಾಮ ಪೀಡಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ನೆರೆ ಹೊರೆಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಣದ ಚಲಾವಣೆಯೂ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ರಫ್ತಾಗಲಿ ಆಮದಾಗಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯಗಳು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇವುಗಳ ರಫ್ತು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಹೊರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಅವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳ ಆಮದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ರಫ್ತು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧಾನ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ ತಯಾರಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಆಮದೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭಿಕ್ಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಧಾನ್ಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಭೂಮಾಲಿಕರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವರಮಾನ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತು ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಗಳು ದೂರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬೆಲೆಯು ಕಡಿಮೆ ದರಗಳಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯೋಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ನೆಮ್ಮದಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕ್ಷಾಮವು ತಲೆದೋರಿದಾಗ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮತ್ತು ಕೂಲಿಗಾರರ ಜೀವನ ತುಂಬಾ ದುರ್ಭರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರೈತರ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಶ್ರೀಮಂತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೩ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೫ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಮುದ್ದೆಬಿಹಾಳದಲ್ಲಿ ೩, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಒಂದು, ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೪, ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿ ೨ ಅಂದರೆ ೧೯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ತಕರು ಬಹುತೇಕ ಶ್ರೀಮಂತರು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳು. ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು ಅಥವಾ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ ವರ್ತಕರು ತಾವೇ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತ್ನಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಷಹಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರಗಳಿಂದ ವಿಜಾಪುರದ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಯು ಆಮದಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ನಿ, ಪಂಡರಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರಗಳಿಂದ ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಅತ್ನಿ ಪಂಡರಾಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರಗಳಿಗೆ ಜ್ವಾರಿ, ಬಾಜ್ರ, ಗೋಧಿ ಮತ್ತು ಕಾಳುಗಳು ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಜಾಪುರವು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪೌರಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗೂ ಇದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಮುಂಬೈನಿಂದ ಮ್ಯಾಂಚಸ್ಟರ್ ಬಟ್ಟೆ, ಕಬ್ಬಿಣ, ಗುದ್ದಲಿ, ಪಿಕಾಸಿ, ಹಾರೆ ಮುಂತಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ವಸ್ತುಗಳೂ ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಬರೆಯುವ ಕಾಗದ, ಮಸಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳೂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವೆಂದರೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಂಬೈನಿಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ. ವರ್ತಕರು ಬಹುತೇಕ ಯಾರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜವಳಿಯು ಮುಂಬೈನಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೈಮಗ್ಗದ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಧಾರವಾಡದಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಸ್ತುಗಳು ಅಂದರೆ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಹತ್ತಿ ಮುಂತಾದವು ಶೋಲಾಪುರದವರೆಗೆ ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಿ ನಂತರ ಮುಂಬೈಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಾರಿ ಕುಮಟಾದ ಮೂಲಕ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಗೆ ಸಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂತೆಗಳು

ಜಿಲ್ಲೆಯ ೫೦ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಂತೆಯು ಸೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಣ್ಣ ಊರುಗಳ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೫೦ ರಿಂದ ೨೦೦೦ದವರೆಗೆ ಜನರು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ೫೦೦ರಿಂದ ೫೦೦೦ದವರೆಗೆ ಜನರು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮಾರುವುದೇ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ತೆರನಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಅಂದರೆ ಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ, ಜೋಳದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹೊಲಿದ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ಹಗ್ಗ, ವ್ಯವಸಾಯದ ಉಪಕರಣಗಳು, ನಿತ್ಯೋಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳ ಮಾರಾಟವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಜಾತ್ರೆಗಳೂ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಾತ್ರೆಗಳು ಆರಿಂದ ೧೦ ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦ ಸಾವಿರದವರೆಗೂ ಜನರು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಸುಬುಗಳು

ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಇಳಕಲ್ ಮುಂತಾದ ೧೨ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯ ನೂಲಿಗೆ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಬಣ್ಣ ಹಾಕುವ ಕಸುಬನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದವು.

ಬಣ್ಣ ಹಾಕಿದ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ರೇಷ್ಮೆ ನೂಲಿನಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೦೦೦ ಕೈಮಗ್ಗಗಳಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಿಂದ ನವಿರಾದ ಮತ್ತು ಒರಟಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಳೆಗಾಲದ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದು ನೇಕಾರರು ಹಿಂದೂ ಹಬ್ಬಗಳ ದಿನದಲ್ಲೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ನೇಕಾರರು ಅವರ ಹಬ್ಬದ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ರಜೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೂಡ ಪುರುಷರ ಜೊತೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೇಯುವುದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒರಟು ಬಟ್ಟೆಯ ನೇಯ್ಗೆಗೆ ದಿನಕೂಲಿ ನಾಲ್ಕಾಣೆಯಂತಿದ್ದರೆ, ನಿಲುವಂಗಿ, ಲಂಗಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಗೂಲಿ ೮ ಅಣೆಯಂತೆ ಇತ್ತು. ಮುಂಬೈನಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಂಚಸ್ಟರ್ ಬಟ್ಟೆಯ ಆಮದಿನಿಂದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಬಟ್ಟೆಯ ಬೇಡಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ೧೮೭೬ರ ಕ್ಷಾಮದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೇಕಾರರು ತಮ್ಮ ಮಗ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಜೀವಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೫೦ ನೇಕಾರರು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ರೇಷ್ಮೆ ಅಂಚಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಧೋತ್ರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಬೇಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಸಿದ್ಧವಾದ ರೇಷ್ಮೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೆರೆಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದ ನಿಲುವಂಗಿಗಳು ನಾಗಪುರ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ನಿಲುವಂಗಿಗಳಷ್ಟು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.

ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮತ್ತು ಗುಳೇದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಸ್ಲಿಂ ಕುಟುಂಬಗಳು ರೇಷ್ಮೆ ಪೀತಾಂಬರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಬಾದಾಮಿ, ಗಜೇಂದ್ರಗಡ ಮತ್ತು ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ, ಹುನಗುಂದ, ಇಳಕಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ೨೦ ಅಡಿ ಉದ್ದ ೨-೩ ಅಡಿ ಅಗಲದ ಚೋಳಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಅಹಮದ್ ನಗರ, ಪುಣೆ, ಸತಾರ, ಶೋಲಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ತಾಮ್ರದ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ತಾಮ್ರ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮುಂಬೈನಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು ವರ್ಷ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ನೀರಿನ ಬಿಂದಿಗೆ, ಕೊಳದಪ್ಪಲೆ, ಹಂಡೆ, ಅಡಿಗೆ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ತೆರನಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳು ತಯಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಬೋಗಾರ ಕುಟುಂಬವು ೩೦೦೦ ರೂ. ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ೨೦೦ರಿಂದ ೩೦೦ ರೂ.ವರೆಗೆ ವರಮಾನವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ವಿಜಾಪುರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸುಮಾರು ೧೨೦೦ ಕುಂಬಾರ ಕುಟುಂಬದವರು ಗಡಿಗೆ ಮಡಕೆ ಮುಂತಾದ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ಕುಂಬಾರ ಕುಟುಂಬವು ವಿವಿಧ ನಮೂನೆಯ ಗಡಿಗೆ, ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೫೦ರಿಂದ ೬೦ ರೂ.ಗಳ ವರಮಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಗಾರರು ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ನಲತವಾಡ, ತಾಳಿಕೋಟೆ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ಚರ್ಮವನ್ನು ಕೊಂಡು, ಚಪ್ಪಲಿ ಮತ್ತು ಬೂಟ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೩೦೦೦ ಜೋಡಿ ಬೂಟ್ಸ್‌ಗಳ ಮತ್ತು ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೪೦,೦೦೦ ಜೋಡಿ ಬೂಟ್ಸ್‌ಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಿಂದಿ ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಗೋಣಿಚೀಲಗಳಂಥ ಕಚ್ಚಾ ಮಾಲುಗಳಿಂದ ದಪ್ಪ ಕಾಗದವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಸುಬುದಾರರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಈ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಕಾಗದವೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾಗದದಿಂದ

ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ಟಪಾಲು ಕವರನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯೂರೋಪಿನಿಂದ ಕಾಗದವು ಆಮದಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾಗದದ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಕ್ಷೀಣವಾಗಲು ತೊಡಗಿತು.

ವಿಜಾಪುರದ ೪೧ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿಂದಗಿಯ ೩೮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳದ ೧೨ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಾಗೇವಾಡಿಯ ೯ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೨೫ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಲುಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮತಿ ದೊರಕಿತ್ತು. ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನು ತೇಗೆಯುವ ಸಾಣೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಾದಾಮಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಲವಲಕೋಫ್ ಮತ್ತು ನರಸಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾದಾಮಿಯ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲನ್ನು ತಂದು, ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಬೆಳಗಾಂ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಪಂಡರಾಪುರದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಖರೀದಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಆಯಾತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ನಿರ್ಯಾತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳ ವಿವರವು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ತಾಲೂಕುಗಳು	ಆಯಾತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳು	ನಿರ್ಯಾತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳು
ವಿಜಾಪುರ	ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಕಿರಾಣಿ ವಸ್ತುಗಳು, ಅಕ್ಕಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ	ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ಕಡ್ಲೆ, ಅಗಸೆ ಮತ್ತು ಅರಳೆ
ಸಿಂದಗಿ	-"-	ಖಣ, ರುಮಾಲು, ನೂಲು, ರೇಷ್ಮೆ, ಉಪ್ಪು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಿರಾಣಿ, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಧಾನ್ಯಗಳು
ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	ವಿಲಾಯತಿ ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಸಕ್ಕರೆ, ಕಿರಾಣಿ, ಉಪ್ಪು	ಧಾನ್ಯ, ಅರಳೆ
ಹುನಗುಂದ	ವಿಲಾಯಿತಿ, ವಸ್ತ್ರ, ರೇಷ್ಮೆ,ನೂಲು ನೀಲಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಉಪ್ಪು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಿರಾಣಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಎಣ್ಣೆ.	
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	ರೇಷ್ಮೆ ನೂಲು, ವಿಲಾಯತಿ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ, ನೀಲಿ, ಕುಸುಂಬಿ, ಕಿರ್ಮಂಜಿ, ಕಿರಾಣಿ.	ಧಾನ್ಯ, ಅರಳೆ
ಬಾದಾಮಿ	ರೇಷ್ಮೆ ನೂಲು, ವಸ್ತ್ರ, ನೀಲಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಉಪ್ಪು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಎಣ್ಣೆ, ಅಡಕೆ, ಕಿರಾಣಿ	ಖಣ, ಖಾದಿ ಸೀರೆಗಳು, ಧಾನ್ಯ, ಅರಳೆ.
ಹುನಗುಂದ	ವಿಲಾಯತಿ, ವಸ್ತ್ರ, ರೇಷ್ಮೆ,ನೂಲು ನೀಲಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಉಪ್ಪು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಿರಾಣಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಎಣ್ಣೆ.	ಅರಳೆ
ಬಾಗೇವಾಡಿ	ವಸ್ತ್ರ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಕಿರಾಣಿ	ಧಾನ್ಯ ಅರಳೆ

ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರ ವಿವರ

ಇಂಡಿ, ತಂಬ, ಮುಖ್ಯ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೦೦ ಜನ ವ್ಯಾಪಾಸ್ಥರು ೫೦೦೦ ರೂ.ನಿಂದ ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ಆಯಾತ ಮತ್ತು ನಿರ್ಯಾತಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೫೦ ಜನ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ೫೦ ರೂ.ನಿಂದ ೫೦೦೦ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧೦೦೦ ರೂ.ನಿಂದ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬಂಡವಾಳದಿಂದ ೨೫೦ ವರ್ತಕರು ಮುಂಬೈನಿಂದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಆಯಾತ ಮಾಡಿ ಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಅರಳೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಯಾತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವ್ಯಾಪಾರದ ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಾಮಗಳಾದ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ನಾಲತವಾಡ, ತಾಳಿಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ೫೦೦೦ ರೂ.ನಿಂದ ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ವರೆಗೆ ಬಂಡವಾಳವುಳ್ಳ ೬೦ ಜನ ವ್ಯಾಪಾಸ್ಥರು ಆಯಾತ ನಿರ್ಯಾತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಗಲಕೋಟೆವೊಂದೇ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ೫೦೦೦ ರೂ.ನಿಂದ ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೂಡಿದ ೨೨೫ ಜನ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಆಯಾತ ನಿರ್ಯಾತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾದಾಮಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೨೫ ಜನ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ೫೦೦೦ ರೂ.ನಿಂದ ೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ವರೆಗೆ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಯಾತ ಮತ್ತು ನಿರ್ಯಾತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುನಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೫೦ ಜನ ಮತ್ತು ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೨೫ ಜನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ೧೮೮೧ರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಯಾತ ನಿರ್ಯಾತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೮೨೦ ಎಂದು ಮುಂಬೈನ ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕ್ಷಾಮ ಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶವಾದ್ದರಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಧಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬೆಳೆಗಳೆಂದರೆ ಹತ್ತಿ, ಜೋಳ, ಗೋಧಿ, ಕಡಲೆ, ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು. ಈ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ, ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳು, ಬಟ್ಟೆ, ಧೋತ್ರ, ಸೀರೆ, ಸಕ್ಕರೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಅಡಕೆ, ಕಿರಾಣಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯಾತ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ, ಮುಧೋಳ, ಬಾದಾಮಿ, ಕೆರೂರು, ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಕಲಾದಗಿ, ಬೀಳಗಿ, ಗಲಗಲಿ, ವಿಜಾಪುರ, ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿ, ಜಮಖಂಡಿ, ತೇರದಾಳ, ಸಾವನಗಿ, ಹುನಗುಂದ, ಇಳಕಲ್, ಅಮೀನಗಡ, ತಾಳೀಕೋಟೆ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ಸಿಂದಗಿ, ಇಂಡಿ, ಚಡಚಣ, ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿ, ಮೋರಟಗಿ ಮುಂತಾದವು. ಈ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಪೈಕಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಜಮಖಂಡಿ, ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ ಮತ್ತು ತಾಳೀಕೋಟೆ. ಈ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ. ಈ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲದೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದರೆ ಕಟಗೇರಿ, ಬೇಲೂರು, ಕಾಕನೂರ, ಚೋಳಚಗುಡ್ಡ, ಶಿರೂರ, ಗಿರಿಸಾಗರ, ಗೊಳಸಂಗಿ, ಹೂವಿನ ಹಿಪ್ಪರಗಿ, ತಿಡಗುಂದಿ, ರಬಕವಿ, ಬನಹಟ್ಟಿ, ಬಿದರಿ, ತುಂಗಳ, ಕೊಣ್ಣೂರ, ಕಲಗೇರಿ, ಹಲಸಂಗಿ, ಲಚ್ಯಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬರುವ ವಸ್ತುಗಳು

ವಿಜಾಪುರ:	ತೊಗರಿ, ಕಡ್ಲೆಕಾಳು, ಶೇಂಗ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಹತ್ತಿನೂಲು, ಅರಳೆ, ನಾರುಗಳು, ಬೆಲ್ಲ, ತರಕಾರಿಗಳು, ಈರುಳ್ಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ.
ಬಾಗಲಕೋಟೆ:	ತೊಗರಿ, ಶೇಂಗ, ಎಳ್ಳು, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಹತ್ತಿನೂಲು, ಅಗಸೆಬೀಜ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಅರಳೆ, ನಾರು, ಬೆಲ್ಲ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಜೋಳ, ಗೋಧಿ,
ತಾಳಿ ಕೋಟೆ:	ಶೇಂಗ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ನೂಲು ಮತ್ತು ನಾರು
ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ:	ಅರಳೆ, ಶೇಂಗ, ನೂಲು ಮತ್ತು ನಾರುಗಳು, ಬೆಲ್ಲ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ
ಹುನಗುಂದ:	ಶೇಂಗ
ಜಮಖಂಡಿ:	ಶೇಂಗ, ಹತ್ತಿ, ನೂಲು ಮತ್ತು ನಾರು
ಬಾದಾಮಿ:	ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಶೇಂಗ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ತೊಗರಿ, ಎಳ್ಳು ಹೆಸರು, ಸಜ್ಜೆ, ಜೋಳ, ಬೆಲ್ಲ.

ಈಚಿನ ಆಯಾತ ನಿರ್ಯಾತಗಳು

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿವೆ. ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ನೀರಾವರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಜಿಲ್ಲೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಿಮೆಂಟ್ ಕಾರ್ಖಾನೆ, ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿ ಇವೆ. ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೂಲಿನ ಗಿರಣಿ ಇದೆ. ಮುಧೋಳ ತಾಲೂಕಿನ ಸಮೀರವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಜಮಖಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಅಲ್ಪ. ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೂ ಒದಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವ ಮತ್ತು ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹೊಸ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು.

ಆಯಾತ

ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರು ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳು ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ, ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳು, ಮೋಟಾರುಗಳು, ಟ್ರಾಕ್ಟರ್‌ಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣ ಮತ್ತು ಉಕ್ಕಿನ ವಸ್ತುಗಳು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಎಣ್ಣೆ, ಕಿರಾಣಿ ವಸ್ತುಗಳು, ಬೆಲ್ಲ, ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳು, ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು, ಅಡಕೆ, ಕರಿಮೆಣಸು, ತಾಮ್ರ, ಹಿತ್ತಾಳೆ ತಗಡುಗಳು, ಔಷಧಿಗಳು, ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿ ಆಭರಣಗಳು, ಗೃಹ ಬಳಕೆಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಬಣ್ಣದ ವಸ್ತುಗಳು, ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯಾತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತುಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿ ಬಟ್ಟೆ, ಪಂಜಾಬಿನಿಂದ ತೊಗರಿಬೇಳೆ, ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳು, ಮುಂಬೈನಿಂದ ಆಭರಣಗಳು ಆಯಾತವಾಗುತ್ತಿವೆ.

ನಿರ್ಯಾತ

ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಯಾತವಾಗುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ ಹತ್ತಿ, ಜೋಳ, ಗೋಧಿ, ಕಡಲೆ, ಹೆಸರು ಕಾಳು, ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಅರಳೆ, ತರಕಾರಿಗಳು, ಈರುಳ್ಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅರಳೆಯನ್ನು ಮುಂಬೈ, ಅಹಮದಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಶೋಲಾಪುರಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಯಾತ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಮತ್ತು ಶೇಂಗಾ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮುಂಬೈ, ಶೋಲಾಪುರ,

ಆದವಾನಿ, ಕರ್ನೂಲು, ದಾವಣಗೆರೆ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಗೋಧಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ, ಸತಾರಾ, ಪುಣೆಗಳಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪರಿಮಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲು ತೆಗೆಯುವ ಕಾರ್ಯ, ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದುರು ತೆಗೆಯುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಜೇಡಿ ಮಣ್ಣು ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಹೆಂಚುಗಳು, ಇನ್ಸುಲೇಟರುಗಳು, ಸ್ಟೋನ್‌ವೇರ್ ಕೊಳವೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕೈಗಾರಿಕೆಯೂ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಹೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ೧೯೭೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಅರಣ್ಯಗಾರಿಕೆ, ತೋಟಗಾರಿಕೆ, ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಉದ್ಯಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೧

೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವರ ವಿವರ.

	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು	ಒಟ್ಟು
ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶ	೨೦,೧೨೯	೩,೮೪೯	೨೩,೯೭೮
ನಗರ ಪ್ರದೇಶ	೩೬,೯೮೮	೨,೮೭೫	೩೯,೮೬೩
ಒಟ್ಟು	೫೭,೧೧೭	೬,೭೨೪	೬೩,೮೪೧

ಆಧಾರ: ಭಾರತದ ಜನಗಣತಿ ೧೯೯೧ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲಾಗಣತಿ ಕೈಪಿಡಿ.

ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು

ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಸಾಯ ವಸ್ತುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಖಾಸಗಿ ವರ್ತಕರ ಮೂಲಕ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಪೂರೈಕೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರೈತರಿಗೆ ಹಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ವರ್ತಕರು ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ರೈತರನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವರ್ತಕರು ಸೂಚಿಸಿದ ಬೆಲೆಗೆ ರೈತರು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಕೃಷಿಕರಿಗಾಗಲೀ, ಗ್ರಾಹಕರಿಗಾಗಲೀ, ಯಾವ ರೀತಿಯ ಲಾಭವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಉಗಮವೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ಹತ್ತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನನ್ನು ತಂದಿದುದು. ವಿಜಾಪುರವು ಅಂದು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಈ ೧೯೨೭ರ ಕಾನೂನನ್ನು

೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೩೯ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರವು ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಆದರೆ ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಪಡಿತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಆಗ ಯಾವ ವರ್ತಕರು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲಿ, ರೈತರು ಮಾರುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೪೬ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ೧೯೪೭-೪೮ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ೧೯೩೯ರ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ೧೫ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ಸದಸ್ಯರು ಕೃಷಿಕರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಐವರು ಅನುಮತಿ ಪಡೆದ ವರ್ತಕರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಇಬ್ಬರು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಮತ್ತಿಬ್ಬರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನೆಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರೇ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದರು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ೧೯೩೯ರ ಮುಂಬೈ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ (ನಿಯಂತ್ರಣ) ಕಾನೂನು ೧೯೬೬: ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನೆಯ ಒಂದು ದಶಕದ ನಂತರ ಇಡೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರವು ಕರ್ನಾಟಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ(ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ ೧೯೬೬ನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿಯಂತ್ರಿತ ವ್ಯವಸಾಯದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕ ಕೃಷಿ ನಿರ್ದೇಶಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಇಲಾಖೆಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು ೧೯೬೬ರ ಕರ್ನಾಟಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ (ನಿಯಂತ್ರಣ) ಕಾಯಿದೆ, ೧೯೬೧ರ ಕರ್ನಾಟಕ ದಾಸ್ತಾನು ಮಳಿಗೆ ಕಾಯಿದೆ, ೧೯೩೭ರ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಸಾಯೋತ್ಪನ್ನಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಕಾಯಿದೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಜವಾಬ್ದಾರರು. ೧೯೬೮ರ ಕರ್ನಾಟಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ ನಿಯಮದ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ರೈತರ, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ನಿಯಂತ್ರಿತ ವಸ್ತುಗಳು: ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತವೆ.

ವಿಜಾಪುರ: ಹತ್ತಿ, ಗೋಧಿ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಶೇಂಗಾಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಶೇಂಗಾ ಬೀಜ, ಕುಸುಬಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ಅಗಸೆ, ಎಳ್ಳು, ಸಜ್ಜೆ, ತೊಗರಿ, ಅಲಸಂದೆ, ಕಡಲೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡೆ, ಟೊಮಾಟೋ, ತರಕಾರಿಗಳು, ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಸಿಹಿಗೆಣಸು, ದನ, ಆಡು, ಕುರಿ, ಜವಿ, ಬಾರಿಹಣ್ಣು.

ಬಾಗಲಕೋಟೆ: ಬಿಳಿಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ಶೇಂಗ, ಎಳ್ಳು, ಕಡಲೆ, ತೊಗರಿ, ಹೆಸರು, ಹತ್ತಿ, ಶೇಂಗಾಕಾಳು, ಸೂರ್ಯಪಾನ.

ಜಮಖಂಡಿ: ಹತ್ತಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ಜೋಳ, ಶೇಂಗ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ಕಡ್ಲೆ, ತೊಗರಿ ಶೇಂಗಾಕಾಳು, ತೊಗರಿಬೇಳೆ, ಕುಸುಬಿ, ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡೆ, ಜಾನುವಾರು, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ.

ಬಾದಾಮಿ: ಶೇಂಗಾಕಾಯಿ, ಕಾಳು, ಹತ್ತಿ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ನವಣೆ, ಕುಸುಬಿ, ಅಗಸೆ, ನವಣೆ, ಎಳ್ಳು, ಮಡಕೆ, ತೊಗರಿ, ಕಡಲೆ, ಹುರುಳಿ, ಅಲಸಂದೆ, ಹೆಸರು, ಬೆಲ್ಲ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ದನ, ಆಡು, ಕುರಿ.

ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ: ಬೆಲ್ಲ, ಶೇಂಗಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಬೀಜ, ಕುಸುಬಿ, ಕಡಲೆ, ಹತ್ತಿ, ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಗೋಧಿ, ಸಜ್ಜೆ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ಈರುಳ್ಳಿ, ತೊಗರಿ, ಒಣಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ, ಜವೆಗೋಧಿ, ಅರಿಶಿನ, ಜಾನುವಾರು- ಕುರಿ, ಮೇಕೆ.

ಸಿಂದಗಿ: ಜೋಳ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ಜವಿ, ತೊಗರಿ, ಕಡಲೆ, ಹೆಸರು, ಅಲಸಂದಿ, ಮಡಕೆ, ಶೇಂಗಾ ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಕಾಳು, ಎಳ್ಳು, ಕುಸುಬಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ಔಡಲ, ಅಗಸಿ, ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಹತ್ತಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಈರುಳ್ಳಿ, ಹಸಿರು ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಗೆಣಸು, ಟೊಮೆಟೋ, ತರಕಾರಿಗಳು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ದನ, ಆಡು, ಕುರಿ.

ಹುನಗುಂದ: ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ನವಣೆ, ತೊಗರಿಕಾಳು, ಕಡ್ಲೆ, ಹೆಸರು, ಹುರುಳಿ, ಅಲಸಂದಿ, ಮಡಕೆ, ಎಳ್ಳು, ಶೇಂಗ, ಕುಸುಬಿ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಅಗಸೆ, ಬೀಜ, ಹತ್ತಿ, ಆಕಳು, ಎತ್ತು, ಹೋರಿ, ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣ, ಕುರಿ, ಆಡು, ಹೋತ, ಟಗರು.

ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು: ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೮ ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೂ, ೨೭ ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೂ ಒಟ್ಟು ೩೫ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವರ್ಷ, ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩.೨

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ವಿವರ.

ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು	ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವರ್ಷ	ಉಪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು	ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವರ್ಷ
೧	೨	೩	೪
ವಿಜಾಪುರ	೨೫.೯.೧೯೩೮	ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿ	೧೭.೧.೧೯೭೬
		ಹೂವಿನ ಹಿಪ್ಪರಗಿ	೨೬.೬.೧೯೯೦
		ಗೊಳಸಂಗಿ	೨೬.೬.೧೯೯೦
		ತಿಕೋಟ	೨೦.೯.೧೯೯೬
		ಬಬಲೇಶ್ವರ	೨೦.೯.೧೯೯೬
		ತಿಡಗುಂದಿ	೨೦.೯.೧೯೯೬

೧	೨	೩	೪
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೦.೧.೧೯೪೫	ಕಲಾದಗಿ	೧೫.೩.೧೯೭೮
		ಗಲಗಲಿ	೧೨.೪.೧೯೭೮
		ಬೀಳಗಿ	೨೬.೨.೧೯೭೯
ಜಮಖಂಡಿ	೧೯೫೨	ತೇರದಾಳ	--
		ಸಾವಳಗಿ	--
ತಾಳಿಕೋಟೆ	೨೧.೫.೧೯೬೪	ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ	--
		ನಾಲತವಾಡ	--
ಬಾದಾಮಿ	೨೭.೭.೧೯೭೭	ಕೆರೂರು	೨೬.೭.೧೯೯೬
		ಕುಳಗೇರಿಕ್ರಾಸ್	೨೬.೭.೧೯೯೬
		ನಂದಿಕೇಶ್ವರ	೬.೩.೧೯೮೪
		ಜಾಲಿಹಾಳ	೪.೧೦.೧೯೮೫
		ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ	೧೧.೪.೧೯೯೧
ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ	೯.೯.೧೯೮೭	ಮುಧೋಳ	--
		ಲೋಕಾಪುರ	--
ಸಿಂದಗಿ	೨೫.೩.೧೯೯೬	ಇಂಡಿ	--
		ಚಡಚಣ	--
		ಆಲಮೇಲ	--
		ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿ	--
ಹುನಗುಂದ	೨೬.೭.೧೯೭೭	ಇಳಕಲ್	
		ಅಮೀನಗಡ	
		ಗುಡೂರ	

ಆಧಾರ: ಕೃಷಿ ಮಾರಾಟ ಇಲಾಖೆಯ ವರದಿ ವಿಜಾಪುರ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೩

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಗಳ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರಮಾನ ಮತ್ತು ಖರ್ಚು

(ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

	೧೯೮೫-೮೬		೧೯೮೯-೯೦		೧೯೯೩-೯೪		೧೯೯೬-೯೭	
	ವರಮಾನ	ವೆಚ್ಚ	ವರಮಾನ	ವೆಚ್ಚ	ವರಮಾನ	ವೆಚ್ಚ	ವರಮಾನ	ವೆಚ್ಚ
ವಿಜಾಪುರ	೫೩.೭೦	೪೧.೪೮	೫೯.೭೮	೩೧.೮೦	೯೩.೪೪	೪೭.೯೦	೧೫೧.೮೪	೮೮.೫೧
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೨೦.೩೨	೧೯.೯೮	೨೯.೪೫	೧೩.೩೮	೪೬.೪೫	೧೭.೨೫	೬೩.೨೫	೨೬.೩೧
ಜಮಖಂಡಿ	೧೫.೯೩	೭.೪೪	೯.೧೮	೬.೩೫	೧೯.೦೭	೧೦.೯೯	೨೨.೦೨	೧೨.೩೯
ತಾಳೀಕೋಟೆ	೬.೭೧	೪.೪೭	೧೩.೮೦	೮.೯೪	೨೪.೩೦	೮.೮೦	೨೮.೦೨	೧೪.೫೩
ಬಾದಾಮಿ	೨.೪೦	೧.೯೧	೩.೮೦	೩.೭೫	೮.೫೯	೪.೬೮	೭.೮೪	೪.೩೬
ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ	--	--	೨೪.೩೧	೧೦.೧೦	೪೫.೪೩	೧೬.೦೭	೫೭.೩೪	೨೫.೨೬
ಸಿಂದಗಿ	--	--	-	-	-	-	೯.೦೨	೪.೩೪
ಹುನಗುಂದ	೧.೦೮	೦೦.೮೮	೩.೩೨	೧.೭೩	೫.೨೦	೨.೫೫	೬.೫೧	೩.೮೧

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಪ್ರಗತಿ

೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳೂ ಸೇರಿ ೧೫ ಇದ್ದವು. ೧೯೭೫-೭೬ರಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೮ಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ೧೯೭೯-೮೦ರಲ್ಲಿ ೨೨ಕ್ಕೂ, ೧೯೮೦-೮೧ರಲ್ಲಿ ೨೪ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ೧೯೭೫-೭೬ರಲ್ಲಿ ೧೮ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರ ೪೮.೯೬ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾದರೆ, ೧೯೮೦-೮೧ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮಾಡಿದ ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಹಾರ ೪೬.೪೩ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೧೯೮೧-೮೨ರಲ್ಲಿ ೨೪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಹಾರ ೪೬.೩೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು. ೧೯೮೮-೮೯ರಲ್ಲಿ ೨೬ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ನಡೆಸಿದ ವ್ಯವಹಾರವು ೭೬ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೧೯೯೨ರಲ್ಲಿ ೭ ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ೨೫ ಉಪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಒಟ್ಟು ೩೨ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ನಡೆಸಿದ ವ್ಯವಹಾರವು ೧೬೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಏರಿತು. ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೭ ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ೨೬ ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಪಾರವು ೨೮೭ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಾಯಿತು. ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ೮ ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ೨೭ ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಒಟ್ಟು ೩೫ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಪಾರವು ೩೨೫ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಿಗೆ ಮೀರಿತು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ತಾವು ಬೆಳೆದ ವ್ಯವಸಾಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಬೆಲೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ರೈತರಿಗೆ ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ ಮುಖಾಂತರವೇ ತಮ್ಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೆಲೆಯು ದೊರಕುವುದೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಪೇಟೆಯ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ರೈತರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಾಲರು, ಖರೀದಿದಾರರು, ಕಿರುಕುಳ ವರ್ತಕರು, ತೂಕ ಮಾಡುವವರು, ಹಮಾಲರು, ಆಮದು ರಫ್ತುಗಾರರು, ಲಾರಿಯವರು, ಚಕ್ಕಡಿಯವರು, ಸಂಗ್ರಹಣಕಾರರು, ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡುವವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವರಮಾನವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವಿವರಣೆಯು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಅನೇಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಉಪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯವರು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಕಾಯಿದೆಯು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿದೆ. ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಶುಲ್ಕದಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವಿವರವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವಿವರ ೧೯೯೬-೯೭ಕ್ಕೆ

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಕಾರ್ಯ ಕರ್ತರು	ವಿಜಾಪುರ	ಬಾಗಲ ಕೋಟೆ	ಜಮಖಂಡಿ	ಮಹಾಲಿಂಗ ಪುರ	ಬಾದಾಮಿ	ಹುನಗುಂದ	ತಾಳಿಕೋಟೆ	ಸಿಂದಗಿ
ದಲಾಲರು	೧೯೦	೬೨	೨೪	೮೬	೩೧	೪೦	೧೬೩	೪
ಖರೀದಿ ದಾರರು	೪೩೮	೧೮೩	೧೦೯	೯೫	೫೨	೮೪	೧೪೫	೧೦೬
ಕಿರುಕುಳ ವರ್ತಕರು	- -	೫೧೯	೨೩೮	೭	೧೮೯	೨೩೭	೩೧	೪೬೭
ತೂಕ ಮಾಡುವವರು	೪೮	೧೭	೪	೨೩	೧	೧	೪	೫
ಹಮಾಲರು	೬೨೦	೨೪೯	೮೭	೧೩೩	೧೫೫	೧೧೭	೫೦	೧೧೯
ರಫ್ತುಗಾರರು	೧೭೭	೬೦	೬೮	೮೩	೪೫	೫೧	೧೨೯	೭೬
ಆಮದು ಗಾರರು	೨೨೦	೮೫	೪೦	೧೩	೫೧	೩೫	೭೨	೬೩
ಲಾರಿಯವರು	೧೭	- -	೧೦	೩	೧೨	೧೪	೫	೧೫
ಚಕ್ಕಡಿಯವರು	೧೦೪	೧೩	೨೩	೩೯	೫೧	--	--	--
ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು	೨೯೭	೧೦೪	೬೦	೧೩೧	೮೮	೪೨	೨೧೦	೮೬
ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡುವವರು	೧೮	೩೫	೭	೫	೨೫	೮	೬	--

ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರಾಟ ಸಮಿತಿ, ವಿಜಾಪುರ

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮುಂಬೈ ಕಾಟನ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ೧೯೨೭ ರ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನ್ವಯ ೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯು ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಯ ಮಾರಾಟವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಶೇಂಗಾ, ಕುಸುಬಿ, ಎಳ್ಳು ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಿಜಾಪುರ, ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಸಿಂದಗಿ ಮತ್ತು ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ೨೧.೪.೯೬ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿ ಮತ್ತು ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಈಗ ವಿಜಾಪುರ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರಾಟ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ ಹತ್ತಿ, ಶೇಂಗಾಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಬೀಜ, ಕುಸುಬಿ, ಸೂರ್ಯಪಾನ, ಅಗಸೆ, ಎಳ್ಳು, ಗೋಧಿ, ಗೋವಿನ ಜೋಳ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ತೊಗರಿ, ಅಲಸಂದಿ, ಹೆಸರು, ಮಡಕಿ, ಹುರುಳಿ, ಕಡಲೆ, ಔಡಲ, ಬೀಜ, ಬೆಲ್ಲ, ಒಣ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಸಿಹಿಗೆಣಸು, ಈರುಳ್ಳಿ, ಟೊಮಾಟೋ ಮುಂತಾದ ತರಕಾರಿಗಳು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ದಾಳಿಂಬಿ ಮುಂತಾದ ಹಣ್ಣುಗಳು, ಜಾನುವಾರುಗಳೆಂದರೆ ದನಗಳು, ಕುರಿ ಮತ್ತು ಆಡು.

ವಿಜಾಪುರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಆರು ಉಪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಹೂವಿನ ಹಿಪ್ಪರಗಿ, ಗೊಳಸಂಗಿ, ತಿಡಗುಂದಿ, ಬಬಲೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ತಿಕೋಟ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಹನ್ನೊಂದು ಮಂದಿ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ, ಒಟ್ಟು ಹದಿನೈದು ಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರು ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಮುಖ್ಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಉಪ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹರಾಜು ಕಟ್ಟೆ, ಒಣಗುಕಟ್ಟೆ, ಮಾರಾಟ ಮಳಿಗೆ, ರೈತ ಭವನ, ಸಮುದಾಯ ಭವನ, ಬ್ಯಾಂಕು ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿ, ದಾಸ್ತಾನು ಮಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಶ್ರಮಿಕರ ಭವನ ಮತ್ತು ಪೊಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್‌ಗಳಿಗೂ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಈವರೆಗೆ ೫.೩೪ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ೨೯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂತೆಪೇಟೆ ಗೋದಾಮುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜಾಪುರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಹತ್ತಿ, ಶೇಂಗ, ಕುಸುಬಿ, ಜೋಳ, ಬೆಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಟೆಂಡರ್ ಮೂಲಕ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರೆ, ತರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹರಾಜು ಮೂಲಕ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಆಕಾರ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದಂತೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ವರ್ಗೀಕರಣ, ರಿಯಾಯ್ತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಗಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಗ್ನಿ ಶಾಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪೇಟೆ ಸಮಾಚಾರ ಪ್ರಚಾರ, ರೈತರಿಗೆ ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ, ಉಚಿತ ತೂಕದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜಾಪುರದ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೧೩೫.೨೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ೭೫ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ಪೈಕಿ ೬೧ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ೮ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪ್ರಗತಿ ಪಥದಲ್ಲಿವೆ. ೧೯೯೫-೯೬ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೬೨.೪೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ೨೬ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ೧೯೯೬-೯೭ರ ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿ ೨೮ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ದೊರಕಿದೆ.

ವಿಜಾಪುರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂತೆಪೇಟೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಸಮಿತಿಯ ನಿಧಿಯಿಂದ ೭೩.೪೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ೨೯ ಸಂತೆ ಪೇಟೆ ದಾಸ್ತಾನು ಮಳಿಗೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲು ಸಮಿತಿಯ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ೭ ವಿಧಾನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ೬೨.೫ ಕಿ. ಮೀ. ಉದ್ದದ ರಸ್ತೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೫ ರಸ್ತೆ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು ಇನ್ನು ಉಳಿದ ೯ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿವೆ.

ವಿಜಾಪುರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯು ಹಮಾಲರಿಗೆ ವಿಮಾಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ೪೧೯ ಹಮಾಲರಿಗೆ ತೂಕ ಮಾಡುವ ೨೮ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ವಿಮಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೫

ವಿಜಾಪುರ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯ ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ.

ವರ್ಷ	ಆದಾಯ (ರೂ.)	ವೆಚ್ಚ (ರೂ.)	ಉಳಿತಾಯ (ರೂ.)
೧೯೯೩-೯೪	೯೩,೪೩,೯೧೬	೪೭,೯೦,೨೩೬	೪೫,೫೩,೬೮೦
೧೯೯೪-೯೫	೧,೭೮,೦೮,೦೭೪	೯೬,೮೧,೫೬೫	೮೧,೨೬,೫೦೯
೧೯೯೫-೯೬	೧,೩೯,೭೮,೬೧೨	೭೧,೫೧,೮೮೮	೬೧,೨೬,೭೨೪
೧೯೯೬-೯೭	೧,೫೧,೮೪,೪೫೧	೮೮,೫೧,೫೬೫	೬೩,೩೨,೮೮೬

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೬

ವಿಜಾಪುರ ಸಮಿತಿಯು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಶುಲ್ಕ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಶುಲ್ಕಗಳಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ವರಮಾನ.

ವರ್ಷ	ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಶುಲ್ಕ (ರೂ.)	ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಶುಲ್ಕ (ರೂ.)	ಒಟ್ಟು (ರೂ.)
೧೯೯೩-೯೪	೨,೫೨,೬೮೦	೭೬,೪೮,೯೭೨	೭೯,೦೧,೬೫೨
೧೯೯೪-೯೫	೩,೪೧,೨೧೦	೧,೬೪,೮೬,೬೪೧	೧,೬೮,೭೭,೯೫೧
೧೯೯೫-೯೬	೩,೧೪,೯೧೫	೧,೨೨,೮೬,೩೪೬	೧,೨೬,೦೧,೨೬೧
೧೯೯೬-೯೭	೩,೩೨,೮೭೫	೧,೨೫,೬೨,೨೩೩	೧,೨೭,೯೫,೧೦೮

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೭

ವಿಜಾಪುರ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಕೆಲಸಗಾರರು.

ವರ್ಷ	ಹಮಾಲರು	ಖರೀದಿದಾರರು	ಇತರರು	ಒಟ್ಟು
೧೯೯೩-೯೪	೧೭೦	೪೮೧	೨೭೬೬	೩೪೧೭
೧೯೯೪-೯೫	೧೯೫	೫೪೨	೩೨೫೭	೩೯೯೪
೧೯೯೫-೯೬	೨೦೦	೫೯೧	೨೯೬೭	೩೭೫೮
೧೯೯೬-೯೭	೨೦೦	೫೫೦	೩೦೦೦	೩೭೫೦

ಮೇಲಿನ ಮೂರು ಕೋಷ್ಟಕಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ವಿಜಾಪುರ ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೮

ವಿಜಾಪುರದ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೬-೯೭ ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ವಿವರ

ವಸ್ತುಗಳು	ಆವಕ (ಲಕ್ಷ ಕ್ವಿಂಟಾಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)	ಜಾವಕ (ಲಕ್ಷ ಕ್ವಿಂಟಾಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)	ಮೌಲ್ಯ (ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
ಹತ್ತಿ	೪.೩೩	೪.೪೪	೮೯೪.೦೦
ಶೇಂಗ	೦.೮೦	೧.೦೧	೯೯೩.೦೦
ಜೋಳ	೦.೫೯	೦.೫೯	೩೫೦.೬೭
ಗೋಧಿ	೦.೧೯	೦.೧೭	೧೫೪.೮೧
ಸಜ್ಜೆ	೦.೪೦	೦.೪೩	೧೨೭.೪೧
ಹೆಸರು	೦.೧೪	೦.೧೪	೧೮೦.೩೭
ಕಡಲೆ	೦.೦೯	೦.೧೦	೧೦೭.೦೬
ಸೂರ್ಯಪಾನ	೦.೫೦	೦.೫೩	೫೯೩.೭೧
ಬೆಲ್ಲ	೦.೩೧	೦.೩೩	೨೩೫.೮೮
ಈರುಳ್ಳಿ	೦.೭೭	೦.೭೭	೧೮೧.೯೯

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಹಣ್ಣುಗಳು, ಇತರ ತರಕಾರಿಗಳು, ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳು ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಂತೆಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಸ್ಥಳೀಯ ಉತ್ಪಾದಕರು ತಾವು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಊರಿನ ಗೊತ್ತಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಗ್ರಾಹಕರೊಂದಿಗೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂತೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹತ್ತಾರು ಕಿ. ಮೀ. ಸುತ್ತಳತೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂತೆಯು ಅನುಕೂಲವಾದ ಮಾಧ್ಯಮ. ರೈತರು ತಾವು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಕಾಳುಗಳು, ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಕೆ, ಬೆಣ್ಣೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಕೊಬ್ಬರಿ, ಬೆಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ವಸ್ತುಗಳು ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ರೈತರು ಈ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂತೆಯ ಮಾರಾಟವನ್ನೇ ಕಸುಬಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸಂತೆಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯನ್ನೇ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸಂತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಿವರಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರ ಸಂತೆಯು ಸೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ವಾರದ ವಿವಿಧ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಸಂತೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳವಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂತೆ ಮಾಳವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂತೆ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಪಂಚಾಯಿತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಈ ಸಂತೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ವಸ್ತುಗಳ ಮೌಲ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ ಶುಲ್ಕವಿರುತ್ತದೆ.

ಆಯಾಯ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯ ವಾರದ ದಿವಸವನ್ನು ಸಂತೆಯ ದಿನವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಇದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದ ಕೃಷಿ ವಸ್ತುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೂ ಸಂತೆಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವರ್ತಕರು ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು, ಬೆಲ್ಲ ಮುಂತಾದ ಸಿದ್ಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು. ವಾರದ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ವರ್ತಕರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಹಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಹೊಲಿದ ಬಟ್ಟೆ, ಅಡಿಗೆ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಗಾಜಿನ ಲೋಟ, ತಟ್ಟೆ, ಸಾಬೂನು ಮತ್ತು ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು, ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೇಟೆಯ ಬೆಲೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಂತೆಗಳಲ್ಲದೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯ ರಥೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಸೇರುವುದೂ ಉಂಟು. ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳು ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾರಾಟವಾದರೆ, ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಸ್ಟೀಲ್ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಉಡುಪುಗಳು, ಚಪ್ಪಲಿ, ಬೂಡ್ಸ್‌ಗಳು, ಛತ್ರಿಗಳು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಲಂಕಾರ ವಸ್ತುಗಳು, ಗಾಜಿನ ಬಳೆ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು, ಆಟಿಕೆ ವಸ್ತುಗಳು, ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಸ್ತುಗಳು ಜಾತ್ರೆಗೆ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ ರಾಜ್ಯದ ಹಿಂದಿನ ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಪ್ರಕಾರ ೫೦ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಗಳು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು, ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೮, ವಿಜಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೫, ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳದಲ್ಲಿ ೬, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೩, ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೯, ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿ ೭. ಇವೆಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ೯ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಗಳು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೫೦ರಿಂದ ೨೦೦೦ ಜನರವರೆಗೂ ಸೇರಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ೮೦೦೦ರವರೆಗೂ ಜನರು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ, ಗೋಧಿ, ಜವಾರಿ, ಕಾಳು, ಅಕ್ಕಿ, ಬಟ್ಟೆ, ರೇಷ್ಮೆ, ನೂಲು, ಹೊದಿಕೆಗಳು, ಸಕ್ಕರೆ, ಬೆಣ್ಣೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಅಡಕೆ, ವಿಳ್ಯೇದೆಲೆ, ತರಕಾರಿಗಳು, ಈರುಳ್ಳಿ, ಸಾಬೂನು, ಮೆಣಸು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಉಪ್ಪು, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಲೋಹದ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳು, ಗಾಜಿನ ಮತ್ತು ಪಿಂಗಾಣಿ ಲೋಟ, ತಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದವು, ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ಹಗ್ಗ, ಚಾಪೆ, ದನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ, ಬಟ್ಟೆಯೇ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳು. ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಸಂತೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂತೆಗೆ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವ ವರ್ತಕರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಈಚೆಗೆ ಸುಮಾರು ೭೮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾರದ ಸಂತೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೆಂದು ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂತೆಯಾಗುವ ಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ದಿನಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ.: ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ (ಮಂಗಳವಾರ), ಬೆಳಗಲಿ (ಶನಿವಾರ), ಮುಧೋಳ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಲೋಕಾಪುರ (ಮಂಗಳವಾರ), ಬಾದಾಮಿ(ಸೋಮವಾರ), ಕೆರೂರು (ಮಂಗಳವಾರ), ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ (ಬುಧವಾರ-ಗುರುವಾರ), ಕಟಗೇರಿ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಬೇಲೂರು (ಶನಿವಾರ), ಕಾಕನೂರು (ಗುರುವಾರ), ಚೊಳಚಗುಡ್ಡ (ಮಂಗಳವಾರ), ಬಾಗಲಕೋಟೆ (ಶನಿವಾರ), ಕಲಾದಗಿ (ಗುರುವಾರ), ಸೀತಮನಿ (ರವಿವಾರ), ಸಿರೂರು (ಸೋಮವಾರ), ಬೀಳಗಿ (ಶನಿವಾರ), ಗಲಗಲಿ (ರವಿವಾರ), ಗಿರಿಸಾಗರ (ಸೋಮವಾರ), ನಾಗಠಾಣ(ಸೋಮವಾರ), ಕನ್ನೂರು (ಶನಿವಾರ), ಶಿವಣಗಿ (ಮಂಗಳವಾರ), ಕಾಖಂಡಕಿ (ಸೋಮವಾರ), ನಿಡೆ ೦ೋಣಿ(ಮಂಗಳವಾರ), ಹೆ ೦ೂನ ವಾಡ(ಬುಧವಾರ), ತಿಕೋಟ (ಗುರುವಾರ) ,ಮಮದಾಪುರ (ಗುರುವಾರ), ಬಬಲೇಶ್ವರ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಜೈನಾಪುರ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಕನಮಡಿ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಸಾರವಾಡ (ಶನಿವಾರ), ಬಿಜ್ಜರಗಿ (ಶನಿವಾರ), ಅರ್ಜುನಗಿ (ರವಿವಾರ), ವಿಜಾಪುರ (ರವಿವಾರ), ತೆಲಗಿ(ಮಂಗಳವಾರ), ಕೊಲ್ಹಾರ (ಬುಧವಾರ), ಮುತ್ತಗಿ (ಬುಧವಾರ), ಮುಳವಾಡ(ಬುಧವಾರ), ಉಕ್ಕಲಿ (ಗುರುವಾರ), ಗೊಳಸಂಗಿ (ಗುರುವಾರ), ವಂದಾಲ (ಶುಕ್ರವಾರ), ನಿಡಗುಂದಿ (ಶನಿವಾರ), ಮನಗೂಳಿ (ಶನಿವಾರ), ಇಂಗಳೇಶ್ವರ (ಶನಿವಾರ), ಕೂಡಗಿ (ಶನಿವಾರ), ಆಲಮಟ್ಟಿ (ರವಿವಾರ), ಮಸೂತಿ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಹೂವಿನ ಹಿಪ್ಪರಗಿ (ರವಿವಾರ), ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ (ಸೋಮವಾರ), ಸಾಸನೂರು (ಸೋಮವಾರ), ಕೆ. ಸಾಲವಾಡಗಿ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಜಮಖಂಡಿ (ಗುರುವಾರ), ಸಾವಳಗಿ (ಶನಿವಾರ), ಹುನಗುಂದ (ಶನಿವಾರ), ಇಳಕಲ್ (ಗುರುವಾರ), ಗೂಡೂರು (ಶುಕ್ರವಾರ), ಅಮೀನಗಡ (ಶನಿವಾರ), ಧನ್ನೂರು (ಸೋಮವಾರ), ಸಂಗಮ (ಸೋಮವಾರ), ಕಮತಗಿ (ಶುಕ್ರವಾರ), ಕರಡಿ (ಮಂಗಳವಾರ), ಕೋಡಿಹಾಳ (ಬುಧವಾರ), ಕಂಡಗಲ (ಸೋಮವಾರ), ನಂದವಾಡಗಿ (ರವಿವಾರ), ಬರಸಗೊಡ (ಸೋಮವಾರ), ಹುನಕುಂಟೆ (ಶನಿವಾರ), ತಂಗಡಗಿ (ಬುಧವಾರ), ಧವಳಗಿ (ಬುಧವಾರ), ಹಿರೆಮುರಾಳ (ಮಂಗಳವಾರ), ಮಿಣಜಗಿ (ಸೋಮವಾರ), ಕಲಕೇರಿ (ಗುರುವಾರ), ಗೋಲಗೇರಿ (ಶನಿವಾರ), ಮೋರಟಗಿ (ಮಂಗಳವಾರ), ದೇವರಹಿಪ್ಪರಗಿ (ಸೋಮವಾರ), ಸಿಂದಗಿ (ರವಿವಾರ), ಆಲಮೇಲ(ಶುಕ್ರವಾರ), ಹೊರ್ತಿ (ಸೋಮವಾರ), ಅಥರ್ಗಾ (ಗುರುವಾರ), ಹಲಸಂಗಿ (ಗುರುವಾರ), ತಾಂಬಾ (ಬುಧವಾರ),ಅಗರಖೇಡ (ಬುಧವಾರ), ಲಚ್ಯಾಣ (ಸೋಮವಾರ), ಲೋಣಿ ಬಿ.ಕೆ. (ಸೋಮವಾರ),ಬಳ್ಳೊಳ್ಳಿ (ರವಿವಾರ), ಇಂಡಿ (ಮಂಗಳವಾರ).

ಜಾನುವಾರು ಸಂತೆಗಳು

ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಯೇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೆಗಳು ಸೇರುವಂತೆ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಸಂತೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂತೆಯ ದಿವಸ ಅಥವಾ ಮರುದಿವಸ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರು ಸಂತೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಮಾರಾಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಿತಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಜಾನುವಾರಿಗೆ ೫ ರೂ. ನಂತೆ ಶುಲ್ಕ ವಿಧಿಸಲಾಗುವುದು. ಕುರಿ, ಮೇಕೆ, ಆಡು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಂತೆಯ ಶುಲ್ಕ, ದನಗಳ ಶುಲ್ಕದಂತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾತ್ರೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಬಸವಜಯಂತಿ, ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ದಸರಾಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಮಾರಾಟ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರು ಸಂತೆಯು ಎರಡು ವಾರಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದನಗಳ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಗ್ಗಿಯ ನಂತರ ಮತ್ತು ಮಳೆಗಾಲ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮೊದಲು ನಡೆಸಲಾಗುವುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೩೯ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರು ಸಂತೆ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು

ಜಾನುವಾರು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ	ಸಂತೆ ನಡೆಯುವ ದಿವಸ	ಸಂತೆಗೆ ಬರುವ ಜಾನುವಾರುಗಳ ವಿವರ (ಅಂದಾಜು)
ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ (ಚನ್ನಗಿರೇಶ್ವರ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆವರಣ)	ಮಂಗಳವಾರ	೪೦೦ ರಿಂದ ೫೦೦
ಮುಧೋಳ (ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಆವರಣ)	ಶುಕ್ರವಾರ	೫೦೦ ರಿಂದ ೬೦೦ (ಕುರಿ ಮೇಕೆ ಮುಂತಾದವು)
ಕೆರೂರು (ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಆವರಣ)	ಮಂಗಳವಾರ, ಬುಧವಾರ	೬೦೦ ರಿಂದ ೮೦೦
ಜಾಲಿಹಾಳ (ಉಪಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಾಂಗಣ)	ಬುಧವಾರ	೫೦೦ ರಿಂದ ೬೦೦
ಬಾಗ ಲಕೋಟೆ (ಮುಖ್ಯಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಾಂಗಣ)	ಶನಿವಾರ	ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ
ಕಲಾದಗಿ	ಗುರುವಾರ	- "-
ರಾಂಪುರ	ರವಿವಾರ	- "-
ವಿಜಾಪುರ (ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪ್ರಾಂಗಣ)	ರವಿವಾರ	ತಿಳಿದಿಲ್ಲ
ಬಸವನಬಾಗೇವಾಡಿ	ಸೋಮವಾರ	- "-
ಕೊಲ್ಹಾರ	ರವಿವಾರ	- "-
ಜಮಖಂಡಿ (ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಪ್ರಾಂಗಣ)	ಗುರುವಾರ	ಎಮ್ಮೆ ೨೦೦ ಎತ್ತು ೧೦೦ ಆಡು, ಕುರಿ - ೧೦೦
ತೊದಲಬಾಗಿ	ಸೋಮವಾರ	ಆಡು ಕುರಿ-೨೦೦
ಅಮೀನಗಡ	ಶನಿವಾರ	ಎತ್ತು, ಆಕಳು, ಹೋರಿ,ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣ-೫೦೦; ಆಡು, ಟಗರು, ಕುರಿ, ಹೋತ (೪೦೦೦ರಿಂದ ೫೦೦೦)

ಜಾತ್ರೆಗಳು

ಜಾತ್ರೆಗಳು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿ, ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಊರದೇವತೆಯ ರಥೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರದಿಂದ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಜಾತ್ರೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತದ ಹಿಂದಿನ ಗೆಜಿಟಿಯರ್ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಜಾತ್ರೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ೪೦ ಜಾತ್ರೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೦೦೦ದಿಂದ ೫೦೦೦ದವರೆಗೆ ಜನರು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಂಬರಗಿ, ಹಿಪ್ಪರಗಿ, ಚೋಳಚಗುಡ್ಡ, ಗಜೇಂದ್ರ ಗಡ, ಸಂಗಮ ಮತ್ತು ಇಳಕಲ್ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಜಾತ್ರೆಗಳು ವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಳಕಲ್ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦,೦೦೦ ಜನರೂ, ಸಂಗಮದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೬೦,೦೦೦ ಜನರು ಸೇರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

ವಿಜಾಪುರ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರೆಯು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರೆಯು ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷದವರೆಗೂ ಜಾನುವಾರುಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲೂ ದನಕರುಗಳ ಮಾರಾಟವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾತ್ರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ನೆರೆಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದಲೂ ದನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ೮ ದಿವಸಗಳು ನಡೆಯುವ ಈ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ವಸತಿ, ಆಹಾರ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣಾ ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾತ್ರೆಯ ಸಮಿತಿಯು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬರುವ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣ ಪದಕವನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಖ್ಯಾತವಾದ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತು ಹೊರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜನರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷದವರೆಗೂ ಜನರು ಸೇರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತು ನೆರೆಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಗ್ರಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವು ಸಿದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಷವಿಡೀ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲೇ, ಕಣಜ, ಪೆಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಉಗ್ರಾಣದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ಪನ್ನದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆಗಲೇ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾದ ಬೆಲೆ ದೊರಕುವುದು ದುರ್ಲಭ. ಆದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ರೈತರು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರೈತರಿಗೆ ಬೆಲೆಯು ಏರುವುದನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಬೇಕು. ಗೃಹ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾವು ಬೆಳೆದ ಶೇ. ೭೦ರಷ್ಟನ್ನು ಮಾರಿ ಉಳಿದ ೩೦ರಷ್ಟನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ, ಬೀಜಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುತ್ತಾರೆ. ರೈತರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿಡುವುದರಿಂದ, ಧಾನ್ಯಗಳು ಹಾಳಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಮಾಡುವ ಕಣಜಗಳು ದೋಷ ಪೂರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಉಗ್ರಾಣಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ರೈತರಿಗೆ ನೂತನ ಉಗ್ರಾಣಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ

ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಅಂಶವಾದರೆ, ಸರ್ಕಾರವೇ ಉಗ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ರೈತರು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶ. ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಉಗ್ರಾಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದವು. ದೇಶದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ವೇರ್‌ಹೌಸಿಂಗ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವೂ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಉಗ್ರಾಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉಗ್ರಾಣ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯ ಉಗ್ರಾಣ ನಿಗಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ನಿಗಮವು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೮ ಉಗ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ರೈತರು ತಾವು ಬೆಳೆದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಶೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ರಶೀತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಂದ ಸಾಲ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹಣದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಬಹುದು. ಧಾನ್ಯದ ಬೆಲೆಗಳು ಏರಿದ ಮೇಲೆ ಉಗ್ರಾಣದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಉಗ್ರಾಣ ನಿಗಮವು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಗಾತ್ರದ ೮ ಉಗ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ನಿಗಮವು ೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಜಮಖಂಡಿಯಲ್ಲೂ, ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲೂ, ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಲ್ಲೂ, ೧೯೭೦ರಲ್ಲಿ ಮುಧೋಳದಲ್ಲೂ, ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿ, ಸಿಂದಗಿ, ತಾಳಿಕೋಟೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಗ್ರಾಣ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೪೦

ಉಗ್ರಾಣಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿವರ. (ಮೆ.ಟನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ)

ಉಗ್ರಾಣ ಕೇಂದ್ರ	ಸ್ವಂತ ಮಳಿಗೆಗಳು	ಬಾಡಿಗೆ ಮಳಿಗೆಗಳು	ಒಟ್ಟು
ವಿಜಾಪುರ I	೪,೮೦೦	--	೪,೮೦೦
ವಿಜಾಪುರ II	೬,೦೦೦	--	೬,೦೦೦
ಬಾದಾಮಿ	೧,೦೦೦	೨೨೨	೧,೨೨೨
ಮುಧೋಳ	೧,೦೦೦	೮೦೦	೧,೮೦೦
ಜಮಖಂಡಿ	೨,೫೦೦	--	೨,೫೦೦
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೨,೦೦೦	೧,೧೨೪	೩,೧೨೫
ಇಂಡಿ	೨,೦೦೦	--	೨,೦೦೦
ಸಿಂದಗಿ	--	೯೧೩	೯೧೩

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಗ್ರಾಣ ನಿಗಮದ ಕಚೇರಿಯು ರಾಯಚೂರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಚೇರಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಗೂ ರೈತರ ಮತ್ತು ವರ್ತಕರ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ವಿತರಿಸುವ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಗೋಧಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಆಹಾರ ನಿಗಮದ ಪರವಾಗಿ ವಿಜಾಪುರ ಉಗ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ರೈತರಿಂದ ದಾಸ್ತಾನಾದ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಶುಲ್ಕದ ಮೇಲೆ ಶೇ. ೧೦ರಷ್ಟು ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ರೈತರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಗಮವು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೪೧
ಕೆಲವು ಉಗ್ರಾಣ ಕೇಂದ್ರಗಳ ವ್ಯವಹಾರ.

ಉಗ್ರಾಣಗಳು	ವರ್ಷ	ವರಮಾನ (ರೂ.)	ವೆಚ್ಚ (ರೂ.)	ಲಾಭ (ರೂ.)	ನಷ್ಟ (ರೂ.)
೧	೨	೩	೪	೫	೬
ಇಂಡಿ	೧೯೮೫-೮೬	೯೬,೭೪೩	೬೪,೪೮೫	೩೨,೨೫೮	--
	೧೯೯೦-೯೧	೮೧,೩೮೪	೬೮,೬೭೪	೧೨,೭೧೦	--
	೧೯೯೩-೯೪	೧,೭೩,೦೯೧	೯೪,೪೪೬	೭೮,೬೪೫	--
	೧೯೯೬-೯೭	೨,೨೯,೭೪೯	೧,೩೦,೫೧೯	೯೯,೨೩೦	--
ಮುಧೋಳ	೧೯೮೫-೮೬	೧೩,೨೧೪	೫೧,೨೧೮	--	೩೮,೦೯೪
	೧೯೯೦-೯೧	೧,೦೯,೫೦೧	೧,೧೬,೯೬೫	--	೭,೪೬೪
	೧೯೯೩-೯೪	೧,೯೩,೫೧೫	೧,೧೦,೫೯೦	೮೩,೦೨೫	--
	೧೯೯೬-೯೭	೨,೮೧,೫೩೬	೧,೮೦,೧೨೧	೧,೦೧,೪೧೫	--
ಬಾದಾಮಿ	೧೯೮೫-೮೬	೪,೮೦೦	೩೭,೫೭೬	--	೩೨,೭೭೬
	೧೯೯೦-೯೧	೫೦,೭೪೯	೫೧,೩೮೮	--	೬೩೯
	೧೯೯೩-೯೪	೪೧,೧೫೬	೮೨,೯೬೪	--	೪೧,೮೦೮
	೧೯೯೬-೯೭	೧,೪೭,೫೫೯	೧,೩೨,೭೮೬	೧೪,೭೭೩	--
ಸಿಂದಗಿ	೧೯೮೫-೮೬	೭,೭೦೩	೩೪,೦೩೨	--	೨೬,೩೨೯
	೧೯೯೦-೯೧	೮೨,೭೫೪	೪೩,೩೮೪	೩೯,೩೭೦	--
	೧೯೯೩-೯೪	೧,೯೭,೯೨೨	೧,೦೫,೧೫೫	೯೬,೭೬೭	--
	೧೯೯೬-೯೭	೯೯,೬೮೩	೧,೧೫,೯೪೭	--	೧೬,೨೬೪

೧	೨	೩	೪	೫	೬
ವಿಜಾಪುರ	೧೯೮೫-೮೬	೧,೦೩,೩೯೨	೧,೩೬,೦೩೫	--	೩೨,೬೪೩
	೧೯೯೦-೯೧	೯,೮೭,೫೮೯	೩,೭೭,೨೬೨	೬,೧೦,೩೨೭	--
	೧೯೯೩-೯೪	೧೭,೧೯,೯೦೪	೫,೩೧,೫೧೦	೧೧,೮೮,೩೯೪	--
	೧೯೯೬-೯೭	೧೯,೯೭,೫೦೭	೬,೭೩,೯೧೬	೧೩,೨೩,೫೯೧	--
ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೯೮೫-೮೬	೨೮,೨೧೭	೭೩,೫೩೨	--	೪೫,೩೧೫
	೧೯೯೦-೯೧	೧,೩೦,೯೫೪	೧,೪೯,೨೪೬	--	೧೮,೨೯೨
	೧೯೯೩-೯೪	೨,೯೧,೭೨೬	೧,೫೭,೦೨೦	೧,೩೪,೭೦೬	--
	೧೯೯೬-೯೭	೩,೩೨,೨೦೯	೨,೬೭,೩೯೨	೬೪,೮೧೪	--
ಜಮಖಂಡಿ	೧೯೮೫-೮೬	೨೩,೮೭೯	೮೦,೫೪೧	--	೫೬,೬೬೨
	೧೯೯೦-೯೧	೩,೧೦,೬೬೫	೧,೩೬,೯೦೮	೧,೭೩,೭೫೭	--
	೧೯೯೩-೯೪	೩,೫೪,೬೮೪	೧,೫೨,೧೩೪	೨,೦೨,೫೫೦	--
	೧೯೯೬-೯೭	೪,೨೫,೭೩೮	೨,೦೨,೪೫೭	೨,೨೩,೨೮೧	--

ಈ ಮೇಲಿನ ತಖ್ತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರಗಳು ನಷ್ಟವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದವು. ಎಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಲಾಭವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಾಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ.

ಅಳತೆ ಮಾಪುಗಳು

'ಪ್ರಮಾಣಬದ್ಧವಾದ ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳು ಉತ್ತಮವಾದ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧವಿಧವಾದ ತೂಕಗಳಿದ್ದವು. ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತೂಕ ಮಾಪುಗಳು ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಕಾರದ ತೂಕ ಮಾಪುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ತೂಕಮಾಪುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಒಂದೇ ಇದ್ದು, ಅವುಗಳ ಪರಿಮಾಣಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಚಿಲ್ಲರೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಮೋಸಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ೧೮೮೩ರ ಮುಂಬೈನ ಗೆಜಿಟಿಯರ್ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಇತಿಹಾಸ

ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಸರ್ಕಾರಿ ರೂಪಾಯಿ ತೂಕವನ್ನೇ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೇದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರಿ ರೂಪಾಯಿಯು ೧೮೦ ಗ್ರೇಯನ್ಸ್‌ಗೆ ಸಮವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಸ್ತುವಿನ ಬೆಲೆಯು ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆನೇ ದುಡ್ಡಿನ ತೂಕವು ಒಂದು ತೊಲೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆನೆದುಡ್ಡು ಸರ್ಕಾರಿ ರೂಪಾಯಿಗಿಂತ ೫ ಗುಂಜಿ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿ ತೂಕವೊಂದರಿಂದಲೇ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೮೬೦-೭೦ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಲೆ ಬಂಗಾರಕ್ಕೆ ೧೮ ರೂಪಾಯಿ ಇತ್ತು. ಒಂದು ಸೇರಿಗೆ ೨೦ ತೊಲ ಎಂದು ನಿಗದಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಯ ತೂಕವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸರಕು ಸಾಮಾನುಗಳ ತೂಕ ಅಳತೆಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ೨೦ ರೂಪಾಯಿಯ ತೂಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೇರು ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿತ್ತು. ೧೨ ಸೇರಿಗೆ ಒಂದು ಧಡಿಯ, ೪ ಧಡಿಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಣ, ೨೦ ಮಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಖಂಡುಗ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳತೆಯ ಕೋಷ್ಟಕವಿತ್ತು. ಧಡಿಯದ ಪರಿಮಾಣವು ೧೦ರಿಂದ ೧೪ ಸೇರಿನವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ತೂಕದ ಕೋಷ್ಟಕವು ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಾಮ್ರ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆಗಳ ಧಡಿಯಕ್ಕೆ ೧೪ ಸೇರು, ಕಬ್ಬಿಣ, ಉಕ್ಕುಗಳ ಧಡಿಯಕ್ಕೆ ೧೨ ಸೇರು, ಹತ್ತಿ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ತುಪ್ಪಗಳ ಧಡಿಯಕ್ಕೆ ೧೩ ಸೇರು, ಬೆಲ್ಲ, ಸಕ್ಕರೆ, ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಧಡಿಯಕ್ಕೆ ೧೨ ೧/೨ ಸೇರು, ಹಿಂಡಿ, ಹತ್ತಿ ಬೀಜಗಳ ಧಡಿಯಕ್ಕೆ ೧೦ ಸೇರು ಎಂದು ಅಳತೆಗಳಿದ್ದವು.

ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಮಾಪು

ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ೮೦ ರೂಪಾಯಿ ತೂಕದ ಶುದ್ಧ ನೀರು ಹಿಡಿಯುವ ಮಾಪಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೇರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ೮೦ ರೂ. ತೂಕದ ನವಧಾನ್ಯಗಳ ಒಂದು ಮಾಪಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೇರು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ನವಧಾನ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಅಕ್ಕಿ, ಜೋಳ, ಸಜ್ಜೆ, ಗೋಧಿ, ಕಡಲೆ, ಹುರುಳಿ, ತೊಗರಿ, ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಮಡಕೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ೧೩೬ರಿಂದ ೧೬೦ ರೂಪಾಯಿ ತೂಕದ ನೀರಿನ ಮಾಪಕಕ್ಕೆ ಸೇರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾದ ಪರಿಮಾಣದ ಅಳತೆಗಳಿದ್ದವು.

ಹಾಲನ್ನು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಅಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸೇರಿನ ಅಳತೆಯ ಮಾಪಕವು ೮೦ ರೂ.ಗಳ ತೂಕದಷ್ಟಿತ್ತು. ಎಣ್ಣೆಯ ಸೇರು ೨೦ ರೂ. ತೂಕ. ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಮಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಮಗಿಯು ೬ ಸೇರು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ೮ ಮಗಿಗೆ ಒಂದು ಮಣ. ಆದರೆ ತುಪ್ಪ, ಜೇನು ಮುಂತಾದ ರಸ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತೂಕ ಮಾಡಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭೂಮಾಪನ

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರು, ಬಿಘ ಎಂಬ ಅಳತೆಗಳಿದ್ದವು. ಗುಲ್ಬರ್ಗದ ಬಹುಮನಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಠ್ಠಲ ಪಂತ ಎಂಬುವನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮಾರಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆದು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಬಹಮನಿ ವರಹಗಳಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು. ಈ ಮಾರಿಗೆ ವಿಠ್ಠಲಪಂತೀ ಮಾರು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ವಿಠ್ಠಲಪಂತೀಮಾರಿಗೆ ಸುಮಾರು ೩೨ ಎಕರೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾರುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಮಾರಿಗೆ ರಾಯ ರೇಖೆಯ ಮಾರೆನ್ನುವರು. ಅದು ಸುಮಾರು ೧೬ ಎಕರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪೇಷ್ವೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಬಿಘೆಯ ಅಳತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆದು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು. ಅದರ ಕೋಷ್ಟಕ ಹೇಗೆಂದರೆ ೪ ಚಚ್ಚೌಕು ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುಷ್ಟಿ, ಮೂರು ಮುಷ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಗೇಣು, ೨ ಗೇಣಿಗೆ ಒಂದು ಮೊಳ, ೫ ಮೊಳಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಠಿ, ೨೦ ಕಾಠಿಗೆ ಒಂದು ಪೌಂಡು, ೨೦ ಪಾಂಡಿಗೆ ಒಂದು ಬಿಘ್, ೧೨೦ ಬಿಘೆಗೆ ಒಂದು ಚಾಹುರು. ಒಂದು ಬಿಘೆಯೆಂದರೆ ೧ ೧/೨ ರಿಂದ ೧ ೩/೪ ಎಕರೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ೧೮೪೦ರಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಅಳತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅಣೆ, ಗುಂಟೆ, ಎಕರೆಗಳ ಅಳತೆ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಒಂದು ಎಕರೆ ಎಂದರೆ ೪೩,೫೬೦ ಚದರ ಅಡಿಗಳು. ರೈತರು ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಳುವಷ್ಟು ಭೂಮಿಗೆ ಕೂರಿಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕೂರಿಗೆಗೆ ೪ ರಿಂದ ೮ ಎಕರೆವರೆಗೆ

ಎಂದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಉದ್ದವನ್ನು ಅಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ೧೮೮೯ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಅಂಗುಲ, ಅಡಿ, ಗಜ, ಫರ್ಲಾಂಗು, ಮೈಲು ಮುಂತಾದ ಅಳತೆಗಳು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದವು.

ಈಚಿನ ತೂಕ ಅಳತೆ ಕಾನೂನು

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ೧೯೨೯ರ ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾಯಿದೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನೆಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಪನೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈಟೆಸ್ಟರುಗಳು ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿ ಸರಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರೀಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಮವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೊಲೀಸ್ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸ್ಟೇಷನ್ ಹೌಸ್ ಆಪರೇಟರ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ವರದಿಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರುಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೇ ಬಾರಿಗೆ ೧೯೩೬-೩೭ರಲ್ಲಿ ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆ ಪರೀಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಇವರು ತನಿಖೆ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರ ಮೇಲೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ ದಂಡ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೯೪೧ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಖೆಯು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಪೂರ್ಣ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ೧೯೪೯ರಲ್ಲಿ ಈ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಇಲಾಖೆಯ ಪೂರ್ಣ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್‌ರವರು ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದಾಗ ಮುಂಬೈ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನುಗಳೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ೧೯೫೮ರ ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆ ಕಾನೂನು ೧೪.೧.೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಯಿತು.

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧.೪.೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಮಾಪನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಹಾಯಕ ನಿಯಂತ್ರಕರ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾನೂನು ಮಾಪನಶಾಸ್ತ್ರ ಪರೀಕ್ಷಕರನ್ನು ವಿಜಾಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಜಮಖಂಡಿಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೮೮ರಲ್ಲಿ ಮುದ್ದೇಬಿಹಾಳ, ಹುನಗುಂದಗಳಲ್ಲಿ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾನೂನು ಮಾಪನ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿರೀಕ್ಷಕರ ಆಟೋ ಮತ್ತು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಘಟಕವನ್ನು ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಇಲಾಖೆಯ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತವೆ: ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉದ್ಯಮಗಳು, ೩೮೬, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ೧೪, ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಪಂಪುಗಳು ೧೩೪, ಆಟೋ ಮತ್ತು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಮೀಟರುಗಳು ೬೯೪, ವರ್ತಕರು, ೧೬,೬೬೩.

ಕೋಷ್ಟಕ: ೬.೪೨

ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳು, ತೂಕದ ಮತ್ತು ಅಳತೆ ಸಾಧನಗಳ ವಿವರ.

ಸಾಧನಗಳು	೧೯೯೨-೯೩	೧೯೯೪-೯೫	೧೯೯೬-೯೭
ತೂಕಗಳು	೧,೭೫,೨೬೬	೧,೬೩,೬೭೬	೧,೮೨,೧೧೩
ಅಳತೆಗಳು	೯೩,೧೭೭	೮೧,೫೭೪	೮೩,೬೦೨
ತೂಕದ ಸಾಧನಗಳು, ತಕ್ಕಡಿಗಳು	೩೮,೫೩೫	೩೮,೮೫೪	೪೨,೨೭೮
ಅಳತೆ ಸಾಧನಗಳು	೧೨೧	೧೨೩	೧೨೯

ಇಲಾಖೆಯು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ವರಮಾನವು ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸತ್ಯಾಪನೆ ಶುಲ್ಕ(ಮುದ್ರೆ ಶುಲ್ಕ) ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೧೧.೪೬ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೧೨.೪೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ಇಲಾಖೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಲಾದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೧,೮೨೯ ಆಗಿದ್ದರೆ, ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೧,೪೮೭ ಆಗಿತ್ತು. ಇಲಾಖಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿಸಂದಾನವಾದ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳು ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೧,೫೫೩ ಆಗಿದ್ದರೆ, ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೧,೪೯೯ ಆಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ವಸೂಲಾದ ದಂಡದ ಹಣ ೧೯೯೪-೯೫ರಲ್ಲಿ ೧.೮೭ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ೧೯೯೬-೯೭ರಲ್ಲಿ ೧.೭೬ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡದ ಹಣವು ಈ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೮,೨೭೫ ರೂ. ಮತ್ತು ೧೮,೦೦೦ ರೂ. ಆಗಿತ್ತು.

* * *